

Anita Angelovska
Glikeriya Iliovska

TARİH VE TOPLUM

Anita Angelovska
Glikeriya İliovska

TARİH VE TOPLUM

4

SINIF

Tarih ve toplum

4. sınıf

Yazarlar:

Anita Angelovska
Glikeriya İliovska

Gözden geçirenler:

Besa Havziu İsmaili
Nada Yatrovska
Daniela Apostolovska

Çizer

Anastasiya Dimitrova

Orijinal baskının başlığı

Историја и општество
4 одделение
Анита Ангеловска
Гликерија Илиоска

Makedonca'dan Türkçe'ye çeviri

İlker Yusuf

Lektör

İbrahim Yusuf

Mesleki redaksiyon: İlker Ali

Editör: İlker Ali

Grafik ve teknik düzenleme: Leon Cingo, Evgeniya Pavlova – ARS STUDIO

Yayımcı:

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin Eğitim ve Bilim Bakanlığı
sok. "Aya Kiril ve Metodiy" No.54, 1000 Üsküp

Yer ve yayın tarihi: Üsküp, yıl 2022

Ulusal Ders Kitapları Komisyonu tarafından 03.11.2022 tarihli ve 26-1515/1 numaralı kararı ile dördüncü sınıflar için Tarih ve Toplum ders kitabının yayımlanması onaylanmıştır.

CIP -

DERS KİTABINI NASIL KULLANMALISIN

Değerli öğrenciler,

Karşınızda çok sayıda hikaye, fotoğraf, video, bulmaca, etkinlik ve meydan okumaların yer aldığı bir ders kitabı bulunmaktadır. Size ülkemizin güzellikleri, geçmişi ve toplumdaki rolünüz ile yaşadığınız çevre hakkında ilham olacağını umuyoruz.

Ders kitabını kullanmak kolay, basit ve eğlencelidir. Yeni bilgiler, beceriler, tutumlar, değerler ve davranışlar edinmenizde aktif olarak katılmanızı teşvik etmek istedik. Takım çalışması ve işbirliği sayesinde araştırarak, analiz yapacak ve sonuçlar çıkaracaksınız.

Tarih ve Toplum konusunu incelerken siz öğrencilerin kendinizi ülkemizin vatandaşları olarak ifade etmeniz; ülkemizde yaşayan herkese saygı göstermeniz; sorumlu ve sorumsuz davranışları ayırt edebilmemiz; çevrenin korunmasına özen göstermeniz; gerçek değerler ve arkadaşlıklar geliştirmeniz, aynı zamanda size veya başka insanlara yapılan haksızlıkları tanımanız ve onlara karşı gelmeniz beklenmektedir.

Keyifli çalışmalar ve başarılar dileriz!

Yazarlar

Öğretmen okur.

Yaz, cevap ver, tamamla...

Derste edinilmesi gereken temel bilgiler için metin.

UNUTMA!

Size hayat dersleri veren metin.

DÜŞÜN VE CEVAP VER

İçeriği daha kolay düşünme ve benimsemeniz için sizi teşvik edecek soru ve etkinlikler.

ARAŞTIR

Seni araştırmaya teşvik edecek sorular.

ETKİNLİK

Ders esnasında uygulanacak keşfetme, araştırmada ve bilgilerini uygulamada yardımcı olacak etkinlikler.

İÇERİK

1

BENİM ÇEVREM

DERS KİTABINI NASIL KULLANMALISIN	3
ARKADAŞLIK NEDİR?	7
ARKADAŞLARIM BENİ NASIL ETKİLER	10
BENİM KENDİ DÜŞÜNCELERİM VAR.....	13
TORPİL	16
RÜŞVET VE RÜŞVET VERMEK.....	19
DÜRÜST, ADİL VE DOĞRU DAVRANIYORUM.....	23
EMPATİ.....	28
GÖRÜŞLER VE ÖNYARGILAR	31
ARKADAŞLARIMA KARŞI NASIL DAVRANIYORUM.....	35

2

YAŞADIĞIM ORTAM

NÜFUS VE NÜFUS YAPISI.....	41
KONUT BELEDİYESİ	48
BELEDİYENİN SEMBÖLLERİ	53
BELEDİYE BAŞKANI	57
ГРИЖА НА ОПШТИНАТА ЗА ГРАЃАНИТЕ	61
BELEDİYENİN VATANDAŞLARA HİZMETİ.	64
BELEDİYENİN TARİHİ VE KÜLTÜR MİRASI	69
COĞRAFİ HARİTAYA YÖNLENİYORUM	74
HARİTA İŞARETLERİ.....	78
KUZAY MAKEDONYA CUMHURİYETİNDE YERLEŞİM YERLERİ.....	82
KUZAY MAKEDONYA CUMHURİYETİ HARİTASI KARŞISINDA.....	97
YAŞADIĞIM YER	99
EKONOMİNİN ÜLKENİN DOĞAL KAYNAKLARI İLE İLİŞKİSİ	104
DOĞAL KAYNAKLARIN SORUMLU KULLANIMI	109
EKOLOJİ	115
ATIK AYRIŞTIRMA VE GERİ DÖNÜŞÜM.....	119
EKOLOJİK ARAŞTIRMA	123

3

BENİM ÜLKEM

ÇAĞDAŞ MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN GEÇMİŞİ.....	127
İLİNDEN AYAKLANMASI VE KRUŞEVO CUMHURİYETİ.....	127
ASNOM.....	134
BAĞIMSIZLIK REFERANDUMU.....	140
ÜSKÜP-BAŞKENT	143
DEVLET KURUMLARI	149
DEVLET SEMBÖLLERİ	153
ÜLKENİN ÇOK KÜLTÜRLÜ VE ÇOK ETNİKLİ YAPISI.....	156
ÜLKENİN VATANDAŞLIK KARAKTERİ	164
SİVİL ÖRGÜT VE GÖNÜLLÜLÜK.....	164
AKTİF KATILIM, İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ, SEÇİM HAKKI, EŞİTLİK	168

МОЕТО ОПКРУЖУВАЊЕ

- 1 Arkadaşlık nedir?
- 2 Arkadaşlarım beni nasıl etkiler?
Benim kendi düşüncelerim var
- 3 Torpil
- 4 Rüşvet ve rüşvet vermek
- 5 Dürüst, adil ve doğru davranıyorum
- 6 Empati
- 7 Klişeler ve önyargılar
- 8 Arkadaşlarıma karşı nasıl davranıyorum
- 9

KONU 1

BENİM ÇEVREM

Öğrenme sonuçları

Şunları yapabileceksin:

- gerçek/dürüst arkadaşlık ile çıkar üstüne kurulan arkadaşlığı ayırt edebileceksin;
- istenmeyen sonuçlara sebep olan baskı altında uygunsuz ve vurdumduymaz davranışları tanıyabileceksin;
- torpil ve rüşveti verilen örneklerle tanıyacak ve onları durdurmak için örnekler vereceksin;
- cinsiyetlere yönelik davranışları ve cinsiyete dayalı şiddeti doğru ve mantıklı bir şekilde değerlendirebileceksin;

Aynı şekilde geliştireceğin beceriler:

- toplumsal baskılara direnmek;
- görüşleri, önyargıları ve cinsiyete dayalı şiddeti tanımak ve tepki vermek.

ARKADAŞLIK NEDİR?

Arkadaşlık, bir insanın hayatında başına gelen en güzel şeydir. Gerçek arkadaşlık birbirinize yardım etmeniz, birbirinize ve düşüncelerinize saygı duymanızdır.

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- Senin arkadaşların kimlerdir?
- Arkadaşlığınız ne kadar süredir devam ediyor?
- Arkadaşlığınızı hangi davranışlarla göstermektediresiniz?
- Gerçek arkadaşlık neye göre belli olur? (Gerçek arkadaşlığın özelliklerini belirt.)

Некои пријателства опстануваат цел живот, а некои пријателства се прекинуваат во одреден период на животот.

ETKİNLİK

Bir "arkadaşlık çiçeği" yap. Çiçeğin yaprakları arkadaşlarının ilk harflerinden oluşsun. Dal yaprakları ise sonlandırdığın arkadaşlıklara ait o kişileri sana hatırlatacak sembollerden oluşsun. Senin çiçeğinde hangisi daha fazla? Neden öyle?

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- Bazı arkadaşlıklar nasıl uzun sürer?
- Bazı arkadaşlıklar neden sona erer?
- Bazı arkadaşlıkların sona ermesine neler sebep olur?
- Kıskançlık ve bencillik özelliklerini tanımlayın.
- Bu nitelikler arkadaşlığı nasıl etkiler?

ARAŞTIRMA!

Arkadaşlıkların sona ermesine en büyük sebep nedir? Arkadaşlarıyla ve aile bireyleriyle konuş. Sebepleri gruplandır ve bunların üstesinden nasıl gelineceğine dair öneriler ver.

UNUTMA!

Arkadaşlık edinmenin tek yolu iyi bir arkadaş olmaktır!

Neler öğrendiğimi kontrol ediyorum

Katıldığınız veya katılmadığınız ifadeye V işaretini koyun

İfade	Evet	Hayır
Arkadaşlarımızla birbirimize saygı duymalıyız.		
Arkadaşlarımın düşüncelerine saygı duyuyorum.		
İstmeden hata eden arkadaşlarımı affediyorum.		
Ev ödevimi yapmadığımda aynısını yazmam için ödevini vermeyen arkadaşşıma küserim.		
Arkadaşım bana saygı duyar.		
Ömür boyu süren arkadaşlık yoktur.		

ARKADAŞLARIM BENİ NASIL ETKİLER

Resimlere bak ve gösterilen olayların olumlu mu olumsuz mu olduğunu belirt. Neden öyle düşünüyorsun, açıkla:

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- Gösterilen olaylardan herhangi birinde kendimizi görüyor muyuz?
- Benzer olayların içinde bulunduğun durumları belirt!
- Olayda senin rolün neydi?
- Bunu yapmana kim sebep oldu?
- Neden böyle bir adım atmaya karar verdin?
- Bu davranışının sana ve çevrene ne gibi sonuçları oldu?
- Bu davranışından nasıl bir ders çıkardın?
-

Arkadaşlar davranışlarıyla birbirini etkiler. Bazı arkadaşlıklar seni olumlu, bazıları ise olumsuz etkiler. Kimi zaman arkadaşlarının sana küsmemesi için istemediğin bir şeyi yapmak zorunda kalırsın. Aynı fikirde olmadığın önerilere karşı koy. Kimi zaman arkadaşlarına karşı kendini ispat edebilmek için yanlış seçim yapabilir veya yanlış bir olayla karşı karşıya kalabilirsin. Kimseyi kırmamak veya zarar vermemek için dikkatli ol. Gerçek arkadaşlar, sana veya herhangi birine zarar verecek, kıracak veya küçük düşürecek hareketler yapmanı senden istemezler. Sen de onlardan ayınsını istememelisin.

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- Örneğin varsa, arkadaşlarının sana veya herhangi bir arkadaşına nasıl olumsuz etki yarattığını anlat.
- Arkadaşlarının seni ve düşüncelerini olumsuz etkilemesine nasıl karşı gelebilirsin, düşün.
- Hiç herhangi bir arkadaşını olumsuz etkiledin mi? Eğer etkilediyse, bunu neden ve nasıl yaptığını açıkla. Sonuçları ne oldu? Bunu nasıl çözümlediniz?

ETKİNLİK

Gruplara ayrılın. Her grup, sizin akranlarınızın etkisi altında kaldığınız ve sizden birinin grubun uygunsuz davranmasına sebep olduğu bir olayı seçin. Olayları canlandırın ve sorunu çözme konusunda tartışın.

ARAŞTIR!

Arkadaşların arasında bir anket yap ve şu soruyu sor: Okul duvarını çizmemizi teklif edersem ne yaparsın?

Bütün cevapları tartışın.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Sınıfta topla oynamak isteyen arkadaşlarına nasıl davranacaksın? (Bir şık seç veya yaz)

- a. Öğretmenime söylerim
- b. Bana küsmemeleri için onlara katılırım
- c. Onlara derslerden sonra herhangi spor sahasında, bahçe veya güvenli yerde top oynamayı öneririm
- d. _____

2. Arkadaşlarım bana uygun olmayan bir şey yapmamızı önerirse o zaman ben:

- a. Kaçarım
- b. Kavga ederim
- c. Onlara katılırım
- d. Bunu yapmamaları için onları ikna ederim

BENİM KENDİ DÜŞÜNCELERİM VAR

Resmi incele, örneği oku ve sorulara cevap ver:

Amdi'nin kardeşi ve kızkardeşi çok güzel keman çalarlar. Babası onu da keman derslerine yazdırdı. Fakat, Amdi mutsuz. O karate öğrenmek istiyor.

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- . Amdi neden mutsuz?
- . Hangi durumda mutlu olur?
- . Bunu nasıl başarabilir?

Resmi incele, örneği oku ve sorulara cevap ver:

Verçe'nin arkadaşlarının canları sıkılmıştı. Sokak lambasına taş atmaya karar verdiler. Verçe onlara bu davranışla kimseyi yaralayabileceklerini, belediye malına zarar verebileceklerini, ayrıca sokak lambasının şoför ve yayaların karanlıkta yollarını aydınlatmak için gerekli olduğunu anlattı. Arkadaşları taş atmaya devam ettiler. Verçe onlardan ayrıldı ve evine doğru yola koyuldu. O arkadaşlarına uymadı. Verçe'nin bazı olaylar konusunda kendi düşünceleri var.

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- .Verçe neden arkadaşlarının oyununu kabul etmedi?
- . Kendi düşüncenin olması ne demektir?
- . Bazı olaylar konusunda kendi düşüncenin olması neden gereklidir?
- . Hangi durumlar karşısında kendi düşüncelerini belirtirsin?

Her insanın herhangi bir olay, etkinlik, ilgi karşısında onu onaylama veya onaylamama konusunda kendi görüşleri vardır. Senin görüşün akranlarından veya arkadaşlarından farklı olabilir. Görüşünü belirtmek iyidir. Fakat bunu belirtirken kimseyi kırmamak için dikkatli olmalısın. Görüşlerinin senin önerilerinle, düşüncelerinle, çıkarlarıyla uyuşmadığında ve kimsenin davranışının başka birisini yaralayacak veya üzecek durumlarda belirtmen önemlidir.

ETKİNLİK

Tartışma: “Ben düşünüyorum ki...”

Marko ve Liridon arkadaşlıklar. Bir gün parkta gezerken Marko bir cüzdan buldu. Cüzdanı açtı ve içinde para ile evrakların olduğunu gördü. Cüzdanı almaya ve paraları kullanmaya karar verdi. Liridon bu karara uymadı ve bunu ailesine anlattı.

Liridon size göre doğru mu davrandı?

Metini okuyun. İki gruba ayrılın: onay veren grup ve onay vermeyen grup. Her grup kendi görüşünü savunsun: Liridon doğru mu davrandı ve grup neden öyle düşünüyor?

UNUTMA!

Görüşüne saygı duyulmasını istiyorsan, sen de başkasının görüşüne saygı duy!

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- Arkadaşının hangi görüşü kabul edilmedi ve neden kabul edilmedi?

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Soruları oku, düşün ve cevapları boş bırakılan alana yaz:

a) Veton'un komşusunun bahçesinde elma ağacı var. Maya ve Yonuz, Veton'a gidip ağaçtan elma çalmalarını önerdiler.

– Sen Veton'un yerinde olsan nasıl davranırsın?

b) Kaya ev ödevini yazması için Marko'ya vermediği gerekçesiyle, Marko arkadaşlarından artık Kaya'yla konuşmamalarını istedi.

– Sen Marko'nun arkadaşlarının yerinde olsan nasıl davranırdın?

2. Kendi görüşümü belirtirken, kimsenin üzülp kırılacağı beni ilgilendirmez. (Çevrele)

Evet Hayır

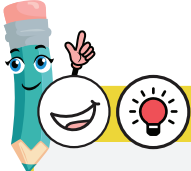
3.Halka açık alanlara çöp atma konusundaki görüşüm:

TORPİL

Metini oku ve sorulara cevap ver:

“A” amca ve “B” amca arkadaşlırlar. “A” amca, “B” amcanın kızı “V” nin antreman yaptığı “GÜNEŞ” hentbol takımının antrenörüdür. “Arıcıklar” takımıyla maç günü yaklaşıyordu ve herkes çok heyecanlıydı. Fakat, bir şeyler olması gerektiği gibi değildi. “V” kızcağız bu önemli maçta oynamak istiyordu. “B” amca kızının isteğini yerine getirmeye karar verdi. “A” amcayı aradı ve arkadaşlıklarının hatırına kızını takıma almasını istedi. “A” amca kararsızdı. “V” nin yeterince çalışmadığını ve son zamanlarda yeterince antreman yapmadığını biliyordu. Diğer yandan “G” kızcağız devamlı antreman yapmıştı ve ondan büyük beklentileri vardı. “A” amca nasıl davranacağı konusunda kararsızdı.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- . “B” amcanın davranışını nasıl değerlendiriyorsun?
- . “A” amca kendini nasıl hissetmiştir?
- . Hikayeyi tamamla ve düşün: -“V” takımında yer almasa neler olurdu? Eğer ki “A” amca “V”yi takıma alır, “G”yi dışarda bırakırsa ne olur?
- . Verilen şekilde “B” amcanın davranışlarının sebep ve sonuçlarını yazınız.

Sebep: “V” takıma dahil oldu, “G” çıkarıldı.

Sebep: “V” takıma alınmadı

Sonuç

Sonuç

- Bu tür davranışların sonuçları nelerdir?
- Bu tür olayların nasıl önüne geçebiliriz?

Herhangi bir kimse akrabalık bağlarını kullanıp bir çıkar elde etmek isterse, buna torpil demektir. Torpil, emek vermeden başarı sağlamak için yapılan olumsuz bir davranıştır.

ETKİNLİK

Boş alana bir torpil örneği yaz. Ondan sonra arkadaşlarıyla haketmeden bir yerlere gelmiş kişi siz olsanız nasıl davranırdınız, tartışın.

UNUTMA!

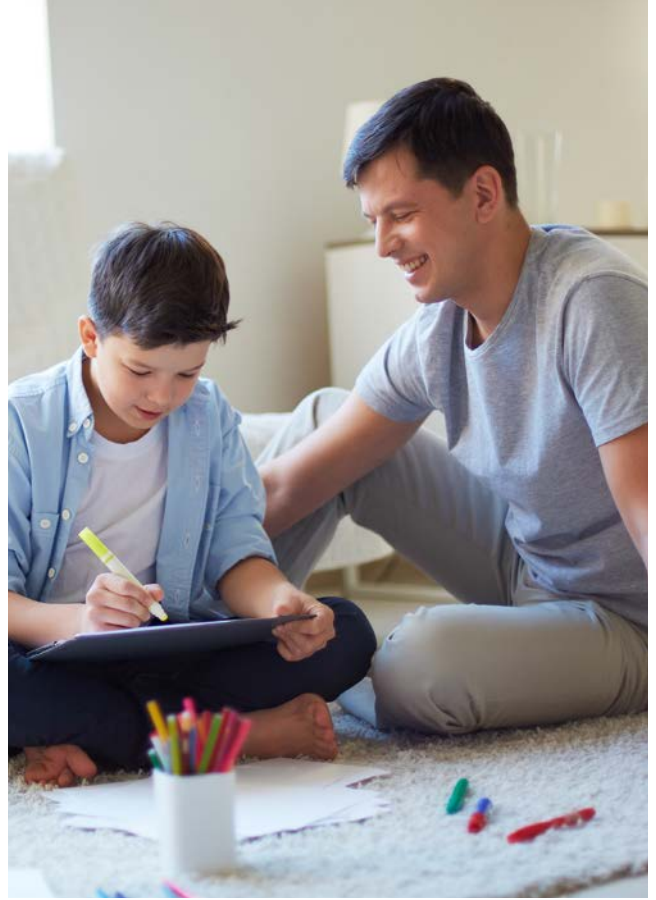
Kendi emeğinle elde ettiğin başarı en değerlidir!

ARAŞTIR!

Ailendeki büyüklerle bir anket yap:

Bu güne kadar hiç torpille karşılaştılar mı ve nasıl bir tepki verdiler?

Neler öğrendiğimi test ediyorum
Katıldığınız veya katılmadığınız ifadeye v
işaretini koyun

İfade	Evet	Hayır
Akrabalık bağlarının kullanılıp bir kazanç elde edilmesi olumsuz bir davranıştır.		
Torpilin sonucu başkalarına yapılan haksızlıktır.		
Emek vermeden gelecek başarıyı kabul ederim.		

RÜŞVET VE RÜŞVET VERMEK

Bu alıntıyı okuyun, düşünün ve cevap verin:

“ Bir arkadaşlığı satın alman gerekiyorsa, o zaman hiç harcanma”. (anonim)

Metini oku ve sorulara cevap ver:

Kırılan cam

Bizim sokağın çocukları binanın önündeki bahçede futbol oynuyorlardı. Lina şanslıydı ve gol attı.

-Gool! Gool! – diye sevinen Arber mutluymdu, onu kutladı.

Oyun devam etti. Karşı takımdan Sanela ve Nemanya daha fazla hücum etmeye karar verdiler. Lina'nın golüne çok kızan Nemanya hızlı bir şut çekti. Topun nereye gittiğini kimse görmedi. Fakat camın kırılma sesini herkes duydu. Nemanya korkuyla kırık cama baktı. İsmail amcanın aşağıya inip kendisini azarlayacağını biliyordu. Aniden aklına onu kurtaracak bir fikir geldi...

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Nemanya'nın fikri neydi, ne düşünüyorsun? (cevapların önündeki harfi çevrele)
- a. İsmail amcaya suçunu itiraf edecek
- b. Arkadaşlarına İsmail amcaya söylememeleri karşılığında dondurma ısmarlamayı teklif edecek
- Camı kırmadığına dair yalan söyleyecekNemanya'nın İsmail amcaya söylememeleri karşılığında arkadaşlarına dondurma ısmarlama fikrini nasıl değerlendiriyorsun?
- Sen Nemanya'nın yerinde olsan nasıl davranırdın?

Okuduğın olayda, Nemanya arkadaşlarına onu İsmail amcaya söylememeleri karşılığında rüşvet teklif etti. Hedefine varmak için onları yolsuzluğa sürüklemeye çalıştı.

Rüşvet vermek veya istemek toplumda olumsuz davranışlardır. Rüşvet, bir hedefe varmak için bir hizmetin veya maddi bir şeyin teklif edilmesidir. Rüşvet , diğer bir kişinin bir şeyi başarması için maddi bir şey yada bir hizmet istemektir.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

Aşağıdaki durumların hangilerinde rüşvet olayının olduğunu düşün ve cevapla:

A) Yovan arkadaşlarıyla kaykay sürmek istedi, fakat ev ödevlerini yapmamıştı. O, Lina'ya ev ödevlerini yazması karşılığında ona kaykay sürmesini öğretmeyi teklif etti.

- Bu olayda rüşvet veya rüşvet teklifi var mıdır?
- Sen bu durumda nasıl davranırdın?
- B) Sedef okulun ekolojik etkinliğine gitmek istemez. Hasta numarası yapar. Ket'i onun sırrını bilmektedir ve onu ele vermemesi için çikolata ister.
- Bu olayda rüşvet veya rüşvet teklifi var mıdır?
- Sedef'in yerinde olsan nasıl, Ket'i'nin yerinde olsan nasıl davranırdın?

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Rüşvet ve rüşvet teklifleriyle karşılaştığımız günlük hayattan hangi örnekleri verebiliriz?
- Rüşvet ve rüşvet teklif etmenin sonuçları nelerdir?
- Böyle bir durumla karşılaşırsan nasıl davranman gerekmektedir?

ETKİNLİK

İki gruba ayrılın. Birinci grup davranışlarından ötürü Nemonya'ya mektup yazsın ("Kırılan cam" metninden), ikinci grup ise Nemonya'nın arkadaşlarına mektup yazsın. Mektuplarda neler yazacağınızı düşünün. Yazılacaklar hakkında tartışın. Her grup kendi görüşlerini açıklasın.

Herhangi bir özel kazancın sağlanmasında, hukuka haykırı olarak bu anlamda mevkilerin kullanılmasına yolsuzluk demektedir. Toplumda bu tür kötüye kullanmalar kimi zaman görünür ama ağırlıklı olarak gizli bir şekilde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Torpil, rüşvet, rüşvet teklifi, haksız koruma ve benzerleri yolsuzluktur. Yolsuzluğu kabul eden ve uygulayanlar için yolsuzluğa bulaşmıştır deriz. Yolsuzlukla karşı karşıya kaldığımızda, büyüklerimize bildirmeliyiz.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Afrodita sınıf başkanı olmak istiyor. Arkadaşlarına ona oy vermeleri karşılığında albüm resimleri vermeyi teklif etti. Afrodita'nın ne yaptığını belirt:

- a. Rüşvet teklif etti
- b. Rüşvet aldı
- c. Daha fazla arkadaş edinmek istedi
- d. Başarıya giden kolay yol

2. Arkadaşları Afrodita'nın teklifini kabul etmeli midirler?

Evet Hayır

3. Yolsuzluk hangisidir:

- a. Torpil, rüşvet, rüşvet teklifi
- b. Bencillik/egoizm
- c. Şükran, sosyallik
- d. Başarıya kolay ulaşmak

DÜRÜST, ADİL VE DOĞRU DAVRANIYORUM

Hangi olumsuz durumlar vurgulanmış ve Mira ile Luka nasıl davranmışlardır, düşün:

Mira okul kütüphanesinden kitap aldı. İstemedi ki kitabın bir sayfası yırtıldı. Yane 50 denar karşılığında suçu üstlenmesini teklif etti. Mira dürüst davranması gerektiğini biliyordu ve kütüphaneciye kitaba zarar verdiğini söylemeliydi. O, Yane'nin teklifini kabul etmedi.

Luka'nın babası futbol hakemidir. Luka'nın maçı var, maçın hakemi ise babasıdır. Savunma sırasında Luka topa elle müdahale etti. Babası penaltı çalmadı. Luka diğer hakeme gitti ve suçunu itiraf etti.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

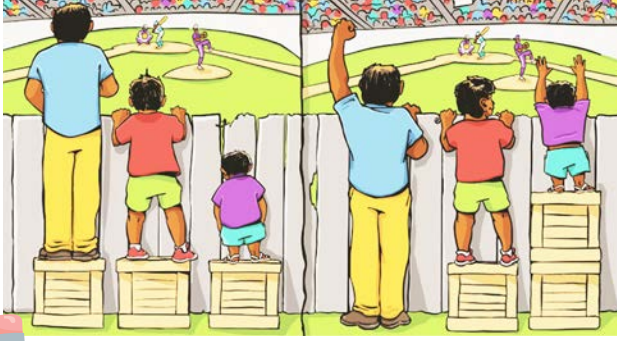
- Önce Yane ve Luka'nın babasının, sonra Mira ve Luka'nın davranışlarını değerlendir.
- Hatayı kabullenmek ve onu düzeltmek özelliğine ne denir? Bunları verilen örneklerin hangi adımlarında bulabildin?
- Dürüstlüğün kazançtan ağır bastığı herhangi bir olay anlat.

Hakketmediğin başarıyı kabul etmediğinde ve emek vermeden gelecek bütün başarılarla karşı koyduğunda dürüst davranmış olursun.

Resimlere bak ve resimlerden hangisinde doğru çözüm sunulmuştur, düşün:

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Maçı seyredemeyen çocukların sorunu nasıl çözülmüştür?
- Tekerlekli sandalyedeki kızın sorunu nasıl çözülmüştür?
- Adil davranış konusunda örnek ver.

Adil davranış, alınan karardan sonra herkesin mutlu olduğundan emin olduğumuz zamandır. Herkes adil ve eşit olmalıdır.

Gösterilen olayların sonuçları nelerdir, düşün:

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Zarar bilerek mi yapılmıştır?
- Zarardan nasıl kaçınılabildi?
- Yapılan zarar nasıl telafi edilebilir?

Adil davranış, çevrendeki davranış kurallarına bağlı kalman demektir.

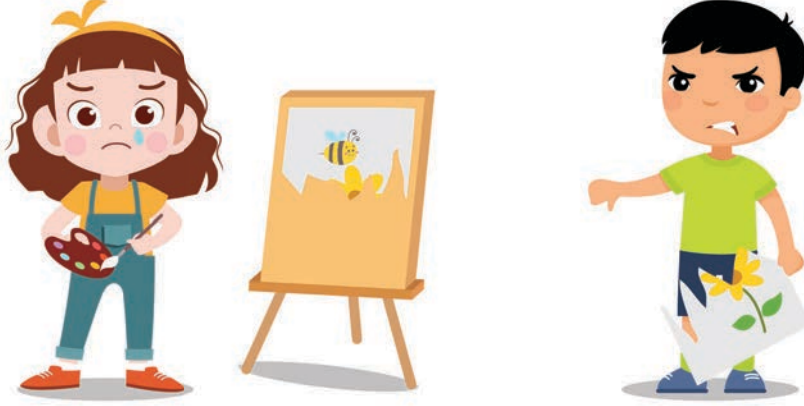
Dürüst, adil ve düzgün davranış insanın olumlu taraflarıdır. Bunlar saygı duyulacak bir insan olmanı sağlarlar.

ОТКРИЈ

Adil ve dürüst olmaya karşı özelliklere ne isim verilir?

АКТИВНОСТ

Nasıl yargılayacaksın?

“En iyi arkadaş” ve “Sen kimsin” metinlerini oku, sonrasında nasıl yargılayacağına dair görüşünü bildir. Olayları nasıl çözeceğinize dair arkadaşlarınızla tartışın.

En iyi arkadaş

Yoakim benim en iyi arkadaşımdır. Aynı binada yaşıyor, aynı sınıfta okuyoruz. Yoakim bugün Ema'nın resim defterini yırttı. Benden başka kimse görmedi. Ema öğretmene söyledi. Öğretmen Ema ve Yoakim'i dinledikten sonra benden olanları anlatmamı istedi. Nasıl davranmalıyım?

Sen kimsin?

Benim ismim Deyan. Hangi Deyan biliyor musunuz? Sınıfta herkesin korkup titrediği. Herkesin benden korkmasını ve beni dinlemesini çok seviyorum. Fakat... Bugün çok kızdım. Okul bahçesine sprey boyayla bir şeyler çizmek istedim. Herkesin eve gitmesini bekledim ve çizmeye başladım. Şansızlık işte, Meli beni bir yerden görmüş. Öğretmene söylemiş. Ama benim adım Deyan, ben hiç bir şeyi kabul etmem, öğretmene de kabul etmedim. Tenefüste Meli'yi bekledim. Düşmesi için çelme taktım ve dedim ki: “Sen kimsin ki beni öğretmene söyleyeceksin? Seni değersiz kız! İşte öyle dedim, haksız mıyım?”

Neler öğrendiğimi test ediyorum

Katıldığınız veya katılmadığınız ifadeye V işaretini koyun

İfade	Evet	Hayır
Sana yardım etmesi için arkadaşına hediye teklif ettiğinde dürüst davranmış olursun.		
Mare, Mersiha ve Leyla arkadaşlıklar. Mare dondurma satın aldı ve Mersiha'ya bir kepçe Leyla'ya ise iki kepçe dondurma verdi. Mare adil davranmadı.		
Davranışınla kimseyi incitmemeye veya zarar vermemeye dikkat ettiğiniz zaman doğru davranmış olursunuz.		

EMPATİ

Resimlere bak ve bakarken neler hissettiğini belirt:

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- Bu olaylardan hangisini yaşadın?
- Böyle bir olay karşısında insanlar ne hisseder?
- Bu durumda nasıl önlemler alırlar?

Empati, başkalarının duygularını paylaşmayı, duygularını anlamayı temsil eder. Bir kişi empati hissederse, başkasına yardım etme arzusu oluşur. Empati olumlu bir insan özelliğidir, kişinin doğru yetiştirilmesi ile gelişir.

Aşağıda bazı durumlar verilmiştir. Onları oku ve durumun içinde kalan çocukla duygularını paylaşmaya çalış. Onunla duygularını paylaşabiliyor musun?

Empatik biri misin, öğren.

	DURUM	EVET	HAYIR
1	Suzana okula eski ayakkabılarla geldi. Arkadaşları ona çirkin sözler söylüyor, alay ediyorlardı. Suzana kendini küçük düşürülmüş ve incinmiş hissediyordu.		
2	Kire bir türlü satranç oynamayı öğrenemiyor. Satranç oynadığı arkadaşı diğerlerine Kire'nin hiçbir zaman satranç oynamayı öğrenemeyeceğini söyledi. Kire ağlamaya başladı.		
3	Vyoltsa okula her gün "şanslı tükenmez"ini götürüyor. Mite ve Marvin bir gün tükenmezini aldılar ve çevirmek istemediler. Vyoltsa onlara yalvardı, onlar ise daha fazla alay ettiler. Vyoltsa sakince ağlamaya başladı		
4	Elvis'in görme sorunu var. Öğretmenin tahtaya yazdıklarını okuyamayınca Kate ve Maylinda gülmeye başladılar. Elvis kendini utanmış ve incinmiş hissediyordu.		

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- Suzana, Kire, Vyoltsa ve Elvis kendilerini nasıl hissediyorlardı?
- Senin çevrende Suzana, Kire, Vyoltsa, Elvis gibi çocuklar olsa nasıl davranırdın?

ETKİNLİK

Başkasının ayakkabıları içinde

Bir önceki alıştırmadan herhangi bir durumu seçin. İki gruba ayrılın. Bir grup olayı canlandırırken diğer grup izlesin. Kendileri için kabul edilebilir olmayan bir şey olduğunda grup DUR diye bağırınsın ve canlandırmayı doğru olduğunu düşündüğü şekilde tamamlasın. Sonunda sizin seçiminizin neden doğru olduğunu düşündüğünüzü açıklayın.

UNUTMA!

Sana nasıl davranılmasını istiyorsan sen de diğerlerine öyle davran!

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Mile, Atse hızlı koşamıyor diye alay ediyordu. Atse üzüldü ve ağlamaya başladı. Maylinda Mile'ye alay etmenin iyi bir şey olmadığını söyledi. Aste'yi öptü ve onu teselli etmeye çalıştı. Antreman yapmasına yardım edeceğini söyledi. Bu durumda Maylinda Aste'ye karşı ne gösterdi:

- a.Kıskançlık
- b.Sabırsızlık
- c.Empati
- d.Merak

2. Empati hissettiğin zaman genellikle ne yaparsın?

- a.Yardım etmek isterim, ama ikilemdeyim.
- b.Duygularımı paylaşıyorum, fakat görmemiş gibi davranırım.
- c.Başkasına yardımcı olması için söylerim.
- d.Elimden geldiğince yardım ederim.

GÖRÜŞ VE ÖNYARGILAR

İfadeleri oku, onaylıyorsan **V** işaretini, onaylamıyorsan **X** işaretini kullan:

1. Atse'nin kedisi var. Atse kedisini iki gündür bulamıyor. Ağlamaya başladı. Komşusu diyor ki: "Sen erkeksin ve ağlamamalısın."
Komşunun düşüncesine katılıyor musun?

2. 2.Denis arkadaşlarıyla futbol oynuyor. Kızkardeşi takıma katılmak istiyor.

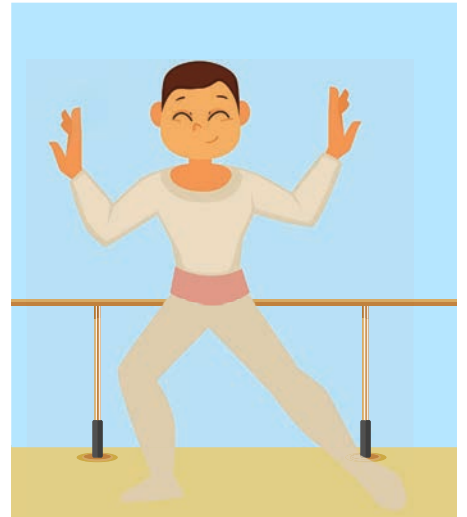
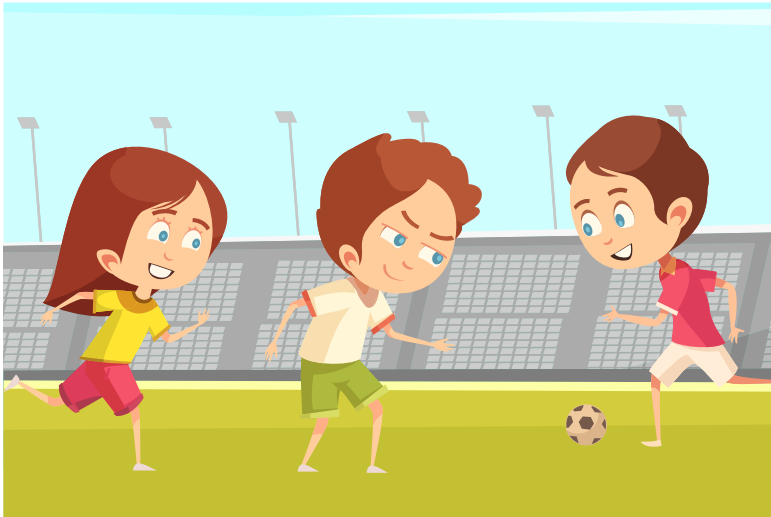
Denis dedi ki: "Sen kızsın. Kızlar futbol oynamaz."

Denis'in düşüncesine katılıyor musun?

3. Sara ve Damir kardeşler. Her sabah, okula gitmeye hazırlanırken Damir Sara'ya diyor ki: "Benim de yatağımı düzelt. Sen kızsın ve yatakları düzeltmelisin!"
Damir'e katılıyor musun?

4. Toni baleyi çok seviyor. Bale kursuna kayıt oldu. Arkadaşlar onunla alay ediyor ve diyorlar ki : "Bale kızlar içindir. Boks antrenmanlarına gidelim! Boks erkekler içindir."

Toni'nin arkadaşlarının görüşlerine katılıyor musun?

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Verilen örneklere katılıyor musun, katılmıyor musun?
- Gösterilen olaylarda çocuklar neden bu şekilde davranıyor?
- Bunu nasıl ve nereden öğrenmişlerdir?
- Bu davranışlarla ilgili senin düşüncen nedir?
- Çevrende gördüğün benzer olaylar, kız çocuklarının yapması gereken işler veya erkek çocuklarının yapması gereken işler diye düşündüğümüz örnekler ver.

Görüş nedir,
önyargı nedir?

Aşağıda verilen görüş ve önyargı örneklerini tamamla:

Görüş	Önyargı
Kızlar iyi sporcu değildir.	Yana ve Mersiha'nın arkadaşları onları basketbol takımına almıyorlar.
Erkekler güçlü olmalıdır, nazik değil.	Damir her ne kadar düzgün bir şekilde ders görse ve hareketlerini doğru yapsa da, okulda düzenlenen bale gösterisine katılmasına kızlar izin vermedi.
	Sınıfı temizlerken Velimir arkadaşlarına dedi ki: "Kızlar tahtayı silsin ve masaları düzeltsin, biz erkekler futbol oynamaya gidiyoruz."
Pembe renk kız rengidir.	
	Naum düşünüp ağlamaya başlayınca, arkadaşları onunla ay ettiler.

Verilen örneklerden bazı görüşlerin önyargılara sebep olduğunun farkına vardın. Önyargılar genellikle kimseyi tanımadan onun hakkında olumsuz düşünmenizdir. Önyargılar görüşlerden meydana gelir. Görüşler normalde önyargılı olduğumuz kişinin ait olduğu gruba karşı olumsuz tavrımızdır. Bunlar diğerlerine karşı kötü davranabileceğimiz, kabul edilemez düşüncelerdir.

ETKİNLİK

Önceki ödevde verilen görüşlere tamamen zıt bir resim çiz. Çizimin altına görüşe zıt bir açıklama yaz. Örnek: “Kızlar da iyi sporculardır”, “Erkek çocuklar da ağlar” v.b.

Ne çizdiğinize ve onu neden çizdiğinize dair tartışın.

UNUTMA!

Kişi hakkında düşünce oluşturmadan önce onu tanı.

ARAŞTIR!

Daha büyük aile bireylerin arasında anket yap: Hangi önyargılarla uğraşıyorlar ve onları aşmak için nasıl davranıyorlar?

Neler öğrendiğimi test ediyorum

İfadelerde hangilerinin görüş , hangilerinin önyargı olduğunu v işaretiyle göster

İfade	Görüş	Önyargı
Kadınlar kötü sürücülerdir.		
Medi iyi yemek yapamaz çünkü erkektir.		
Erkekler kötü ahçılardır.		
Hana uçak sürmeyi başaramayacak, çünkü kadındır.		

ARKADAŞLARIMA KARŞI NASIL DAVRANIYORUM

Metinleri oku ve sorulara cevap ver:

Magde bizim sınıfta okuyor. O iyi ve örnek bir öğrencidir, aynı zamanda 100 metrelik koşuda iyi bir koşucudur. Fakat, Yohan ve Denis de atletizm antrenmanları yapmaktadırlar. Bugün sınıfta koşu yarışı vardı. Yohan kazanacağından emindi, fakat Magde kazandı. Yohan çok kızdı. Arkadaşları bir kız çocuğundan kaybettiği için onunla alay ediyordu ve o kendini küçümsenmiş hissediyordu. Tenefüsde Magde'nin telefonuna küçük düşürücü mesajlar gönderdi, sonrasında Denis'le yanına gidip onu küçümsediler. Ona kötü isimlerle hakaret ettiler. Yohan bir kızdan kaybetmeyi kabullenemiyordu.

Erbay zayıf bir çocuktur, görme konusunda zorlanır ve her zaman ön sırada oturur. Yasna, Sedef ve Mira buna karşılırdılar. Bir gün Erbay oturacakken sandalyesini çekmeye karar verdiler. Erbay düştü ve gözlükleri kırıldı. Kızlar gülerken, Erbay utandı ve ağlamaya başladı. Bu daha da çok alay etmelerine sebep oldu: "Erbay erkek değildir, erkekler ağlamaz."

DÜŞÜN VE CEVAPLA!

- Yohan, Yasna, Sedef ve Mira'nın davranışlarını nasıl değerlendiriyorsun?
- Birinci metinde nasıl, ikinci metinde nasıl şiddet olayları yaşandı?
- Sözlü veya fiziksel şiddete hangi görüşler sebep oldu?
- Görüş veya önyargının sebep olduğu, katıldığın veya gördüğün her hangi şiddet olayını anlat.

Şiddet sözlü veya fiziksel olabilir. Sözlü şiddet kötü sözler, küçük düşürücü sözler, tehdit ve benzer sözlerin söylendiğinde olur. Fiziksel şiddet ise kişinin fiziksel olarak yaralanmasına sebep olacak fiziksel temas ile olur.

Önyargılar çoğu kez sözlü veya fiziksel şiddete sebep olur.

UNUTMA!

**Şiddet, olayların hallolmasına çözüm değildir.
Şiddet, başka şiddet olaylarının yaşanmasına sebep olur.**

Verilen örneklerde nasıl şiddet örneklerinin olduğunu ve buna hangi önyargıların sebep olduğunu belirt:

1. Sofiya yüzmede Emre'ye karşı galip geldi. Emre onu bir kızın yenmesine çok kızdı ve ona kötü sözlerle saldırdı.

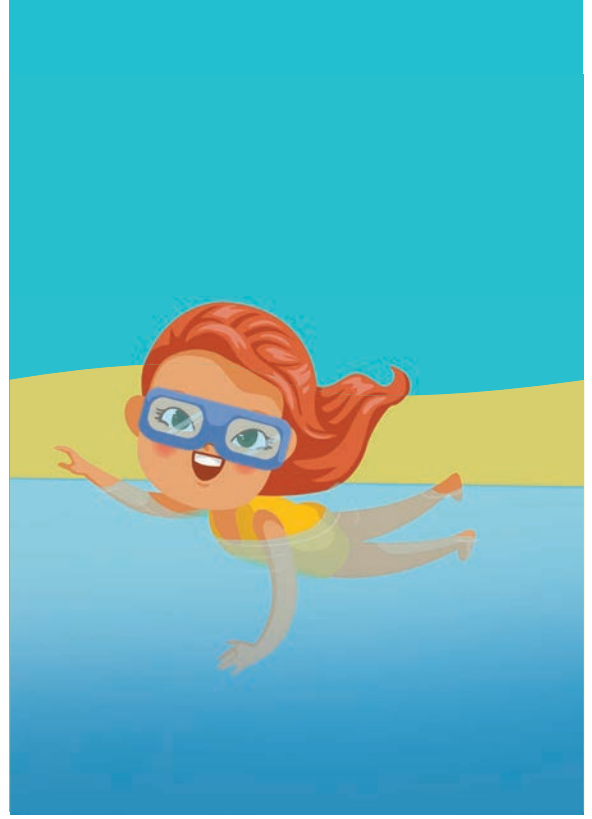
Önyargı:

Şiddet türü:

2. Adnan okula kırmızı kazakla geldi. Ana ve Dona ona kötü sözler söyleyerek alay ediyorlardı. Erkeklerin kırmızı renk giymediğini söylüyorlardı. Adnan'ın onlara aldırmış etmediğini gördüklerinde Dona Adnan'ı itti ve merdivenlerden düşürdü.

Önyargı:

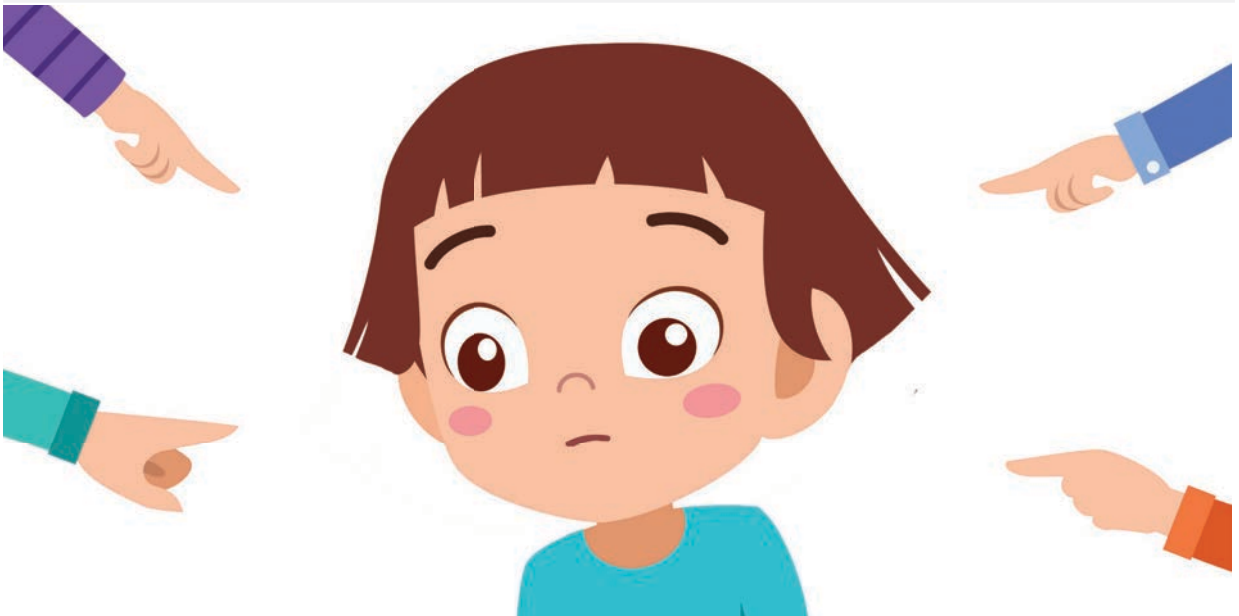
Şiddet türü:

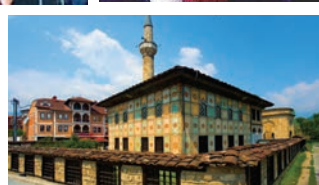
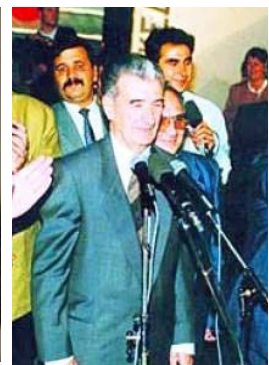
Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Kimseye karşı küçümseyici ve kötü sözler söylemek nasıl bir davranıştır?
 - a. Fiziksel şiddet
 - b. Sözlü şiddet
 - c. Şiddet içermeyen davranış
 - d. Arkadaşlık davranışı
2. Bir anlaşmazlığı çözenin en iyi yolu hangisidir?
 - a. Konuşmak
 - b. Fiziksel şiddet
 - c. Boşvermek
 - d. Şantaj
3. Mia her zaman kısa saçlıdır. Leo kızların “erkek saç modeli” kullanmaların tahammül edemediğini söylüyor. Ona hakaret etmeye hazırlanıyor. Sen nasıl davranırdın?
 - a. Leo’ya Mia’nın saçını istediği şekilde kesebileceğini söylerim.
 - b. Leo’ya katılırim ve Mia’ya hakaret ederim.
 - c. Öğrenci konseyi üyelerini olayı çözmeleri için bilgilendiririm.

СРЕДИНАТА ВО КОЈА ЖИВЕАМ

- 1 Nüfus ve nüfus yapısı
- 2 Belediye
- 3 Belediye semböleri
- 4 Belediye Başkanı
- 5 Belediyenin vatandaşlara hizmeti
- 6 Belediyenin vatandaşlara verdiği önem
- 7 Belediyenin kültür ve tarihi mirası
- 8 Haritaya yönlениyorum
- 9 Harita işaretleri
- 10 Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde yerleşim yerleri
- 11 Kuzey Makedonya Cumhuriyeti haritası karşısında
- 12 Ekonomik faaliyetler
- 13 Ülke ekonomisinin doğal kaynaklar ile bağlantısı
- 14 Doğal kaynakların sorumlu kullanımı
- 15 Ekoloji
- 16 Atıkların ayrıştırılması ve geri dönüşümü
- 17 Ekolojik araştırma

МОЈАТА ДРЖАВА

- 1 Минатото на современата македонска држава
- 2 Скопје – главен град
- 3 Државни институции
- 4 Државни симболи
- 5 Мултикултурниот и мултиетничкиот карактер на државата
- 6 Граѓанскиот карактер на државата
- 7 Активно учество, слобода на говор, право на избор, еднаквост

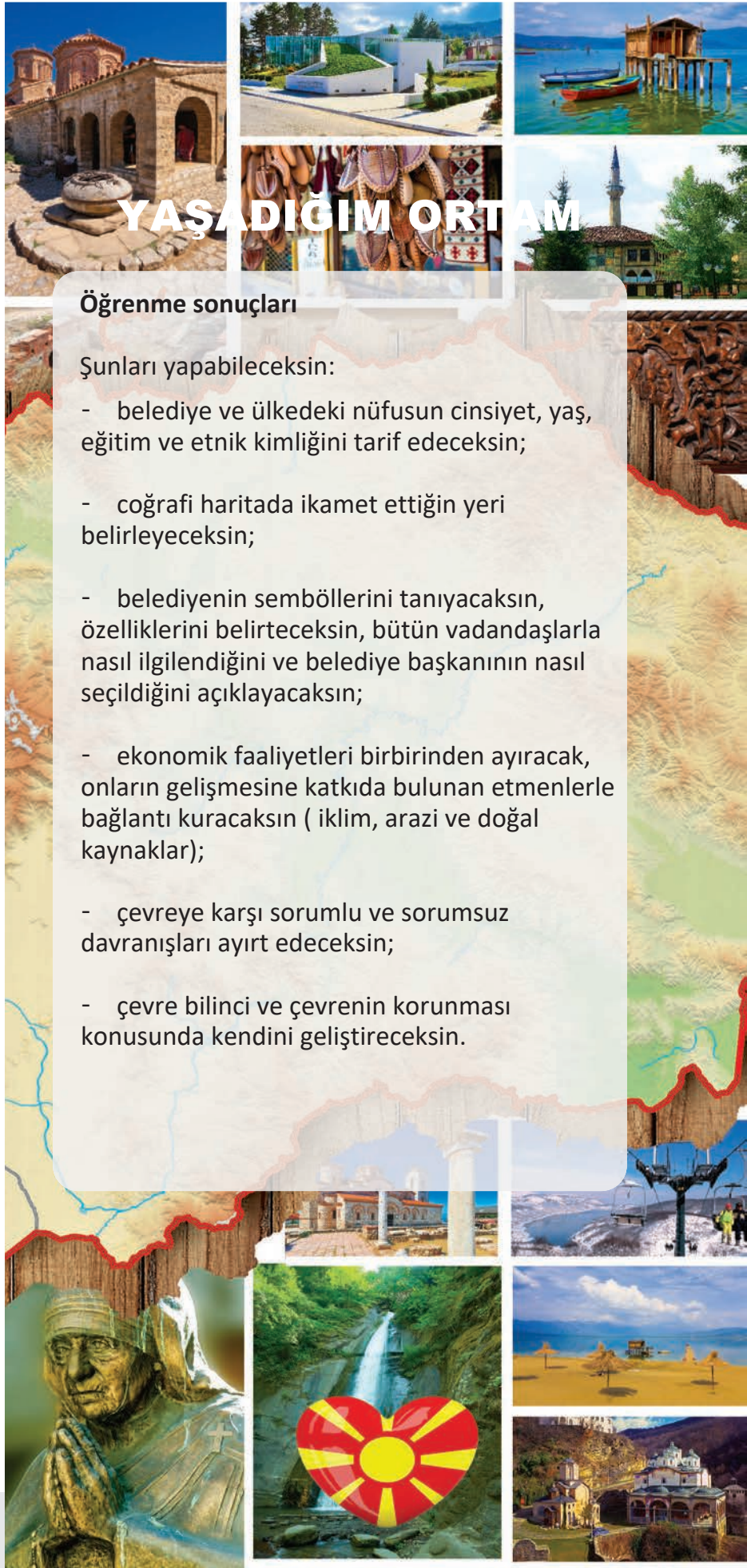
KONU 2

YAŞADIĞIM ORTAM

Öğrenme sonuçları

Şunları yapabileceksin:

- belediye ve ülkedeki nüfusun cinsiyet, yaş, eğitim ve etnik kimliğini tarif edeceksin;
- coğrafi haritada ikamet ettiğin yeri belirleyeceksin;
- belediyenin sembollerini tanıyacaksın, özelliklerini belirteceksin, bütün vatandaşlarla nasıl ilgilendiğini ve belediye başkanının nasıl seçildiğini açıklayacaksın;
- ekonomik faaliyetleri birbirinden ayırarak, onların gelişmesine katkıda bulunan etmenlerle bağlantı kuracaksın (iklim, arazi ve doğal kaynaklar);
- çevreye karşı sorumlu ve sorumsuz davranışları ayırt edeceksin;
- çevre bilinci ve çevrenin korunması konusunda kendini geliştireceksin.

NÜFUS VE NÜFUS YAPISI

Okula Anika adında yeni bir kız öğrenci geldi. Kendini tanıtırken Kalkandelen'den olduğunu söyledi. Kendi şehrinin tarifini yaparken, arkadaşlarına Kalkandelen'in nüfus sayısı bakımından Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin en büyük şehirlerinden biri olduğunu belirtti. Arkadaşları öğretmene **nüfusun** ne olduğunu sordular.

Nüfus ne demektir

öğrenelim!

Nüfus, belirli bir bölgede yaşayan insan sayısını ifade eder.

Nüfus sayısı dünya, ülke, bölge, şehir, ilçe veya köy çapında hesap edilebilir. Bu da belirli ülke, şehir, köy veya bölgede yaşayan belirli insan sayısıdır.

Nüfus sayısı her gün değişmektedir. Artar veya azalır Bir ülkenin nüfus sayısı nüfus sayımıyla belirlenir.

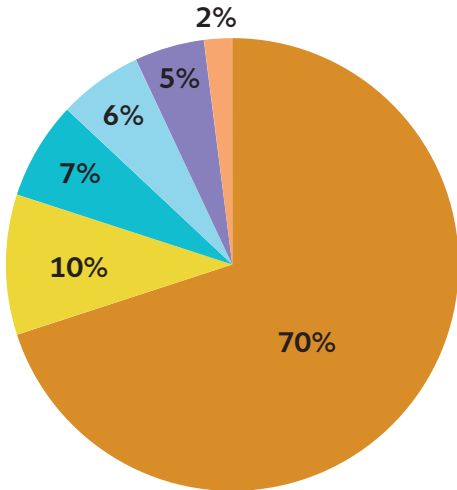
YAŞADIĞIM ORTAM

Nüfus sayısı neden devamlı değişmektedir, ne düşünüyorsunuz?

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Nüfus sayısı neye göre belirlenebilir?
- Verilen tabloya bakın ve nüfus sayısına göre şehirleri küçükten büyüğe doğru sıralayın.
- Verilen tabloya göre hangi şehrin en yoğun nüfusu var?
- Hangi şehrin en az nüfusu var?
- Bazı yerleşim yerlerinde nüfus yoğunluğunun sebep olan nedir, düşün!

Üsküp Kalkandelen Ustrumca
Manastır Ohri Debre

ETKİNLİK

Belediyenizin web sitesinde nüfus sayısı ne kadardır, araştırın. Size en yakın iki yerleşim yeriyle kıyaslayın. Her üç yerleşim yerinin nüfus sayısını yazarak bir tablo hazırlayın. Nüfus sayısı farklarının sebeplerini konuşun.

YAŞADIĞIM ÇEVRE

Dünya, yaş, dil, cinsiyet, eğitim, inanış, engel v.b. farklılıkları olan insanların yerleştiği yerdir. Nüfusun farklılıklarını anlamak için sıradaki etkinlik sana yardımcı olacaktır.

Okulun bahçesine çık. Öğrencileri ve çalışanları izle. Sorulara cevap ver:

- Öğrencileri ve çalışanları birbirinden ayıran nedir?
- Onları sınıflandırabileceğin bütün örnekleri yaz!
- Onları sınıflandırma şeklin, okulunuzdaki öğrenci ve çalışanların hangi şekillerde yapılandırıldığını göstermektedir.

YAŞADIĞIM ORTAM

Nüfus yapısı nedir soruyorum

Nüfus yapısı bizlere dünyada, ülkede, bölgede, şehirde, köyde v.b. yerlerde yaşayan nüfusun çeşitliliğini göstermektedir.

Şu şekilde ayrılabilir:

- yaş,
- cinsiyet,
- etnik kimlik,
- eğitim v.b.

Nüfusun sayısını ve yapısını belirleme şekli nüfus sayımıdır.

Yaş yapısı bizlere yetişkin grupların belirli bölgede oranlarını gösterir. (19 yaşına kadar genç nüfus, 20 ile 65 yaş arası olgun nüfus ve 65 yaş üstü yaşlı nüfus).

Cinsiyet yapısı belirli bölgede erkek ve kadın nüfusunu gösterir. Dünya çapında erkek ve kadın nüfus oranı hemen hemen eşittir.

Etnik yapı nüfusun etnik kökenini (hangi ulusa ait olduğunu) göstermektedir. Örneğin, Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde Makedon milleti, Arnavut milletinin bir bölümü, Türk milleti, Eflak milleti, Sırp milleti,

Слика

Romenlar, Boşnyaklar v.b yaşamaktadır. Hepsinin dil, adet, gelenek, din v.b. özellikleri olabilir. Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde yaşayan bütün vatandaşların eşit hakları vardır ve Anayasa ile güvence altına alınmıştır.

Eğitim yapısı nüfusun eğitim seviyesini göstermektedir. Bir ülkenin kalkınmasında en önemli faktörlerden biri eğitimidir. Bu nedenle nüfusun ne kadarının ve ne seviyede eğitilmiş oldukları farklı şekillerde araştırılmaktadır. Nüfusun eğitim yapısı şu şekillerde gösterilmektedir:

- okuma yazması olan/okuma yazması olmayan nüfus yada
- okuma seviyesi (ilkokul dahi okumamış, ilkokul mezunu, orta okul mezunu, lisans mezunu ve üstü seviye mezunları).

ETKİNLİK:

Sınıfınızda “sınıf sayımı”nı şu şekilde yapın:

- Bir sayman seçin.
- Saymanın şu bilgileri yazacağı ortak bir tabela hazırlayın:
Her öğrencinin ebeveyni (yaş, cinsiyet, etnik köken ve eğitim seviyesi).
- Verileri sıralayın ve grafiklerle görüntüleyin

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- “Sınıf sayımı”na göre sınıfınızın yaş, cinsiyet, etnik köken ve eğitim seviyesi yapıları nedir, belirle.
- Elde edilen verilerden hangi sonucu elde ettin?
- Sizin verilerinizle diğer sınıfların verilerini kıyaslayın. Diğer sınıfların yaş, cinsiyet, etnik köken ve eğitim yapıları nasıldır?

YAŞADIĞIM ORTAM

ÖĞREN

Dünyada hangi ülkenin nüfusu en çok, hangi ülkenin ise en azdır?
Dünyadaki bütün nüfusun tahmini olarak sayısı ne kadardır?

Dünya devamlı olarak değişen, gelişen ve ilerleyen bir yerdir. İnsanlar doğar, taşınır, yaşlanır, ölürlür. Bu nüfus sayısının ve yapısının devamlı sabit değil de değişmesini sağlamaktadır.

Araştırmak kritik düşünmeyi geliştirir.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- 50 yıl önce nüfusun ne kadarının 1. Nüfus yapısı bize ne gösteriyor? okuma yazmasının olmadığını araştır. Günümüz verileriyle neden bu kadar farkın olduğunu kıyasla ve düşün.
- Öğretmeninin yardımıyla belediyenizdeki nüfus yapısı konusunda verileri internetten araştır. Grafik tablolarla göster. Hangi nüfus yapısının en çabuk değişebileceğini düşün. Neden böyle düşündüğünü belirt
- Öğretmeninin yardımıyla ülkemizdeki nüfus yapısını araştır.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Nüfus yapısı bize ne gösteriyor?

2. . Genç, olgun ve yaşlı nüfus oranını bizlere gösteren nüfus yapısı şudur:

- a) Cinsiyet yapısı
- b) Yaş yapısı
- c) Eğitim yapısı
- d) Etnik yapısı

3. Nüfus yapısı şu sebeplerden dolayı değişiklik gösterir:

KONUT BELEDİYESİ

Olivera ve Almedin “Çiçek Festivali”ne katılmaya hazırlanıyorlardı. Bu yıl festivalin ev sahibi onların belediyesidir. Bu demektir ki, çiçek işleriyle uğraşan diğer belediyelerden temsilciler misafirleri olacaklar. Almedin’in kardeşi Arber belediye kelimesinin ne olduğunu bilmiyor. Olivera ona açıklamaya çalıştı.

Belediye belirli bir bölgede yaşayan vatandaşlardan oluşan ve ortak kamu yönetimi ile belediye başkanının yönettiği topluluktur.

Bir belediyede devamlı olarak ikamet eden vatandaşlar o belediyenin vatandaşlarıdır. Belediye vatandaşlarının önemli konularda belediyeye öneri verme hakları vardır (örn: çevreyle alakalı öneriler, su tedarigi, kamu ışıklandırılması, belediyenin kültür-eğlence hayatı, eğitim önerileri, sağlık önerileri v.b.). Böylece belediyede hayatın daha kaliteli olmasına ve kalkınmasına yardımcı olurlar.

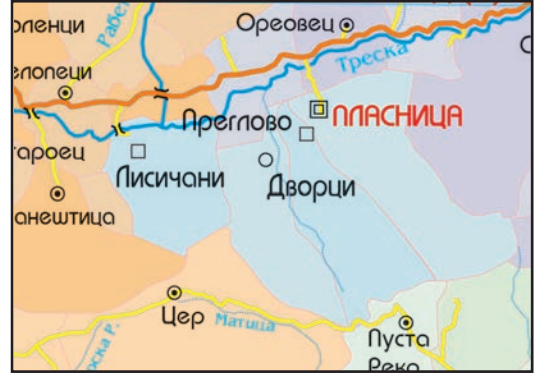
Belediye, fazla yerleşim yerlerinden (şehir ve çevre köyler, büyük köy ve çevre köyler veya aynı zamanda belediye olan daha fazla ilçelerden oluşan şehirden) yada tek bir yerleşim yerinden oluşabilir.

YAŞADIĞIM ORTAM

Örnek:

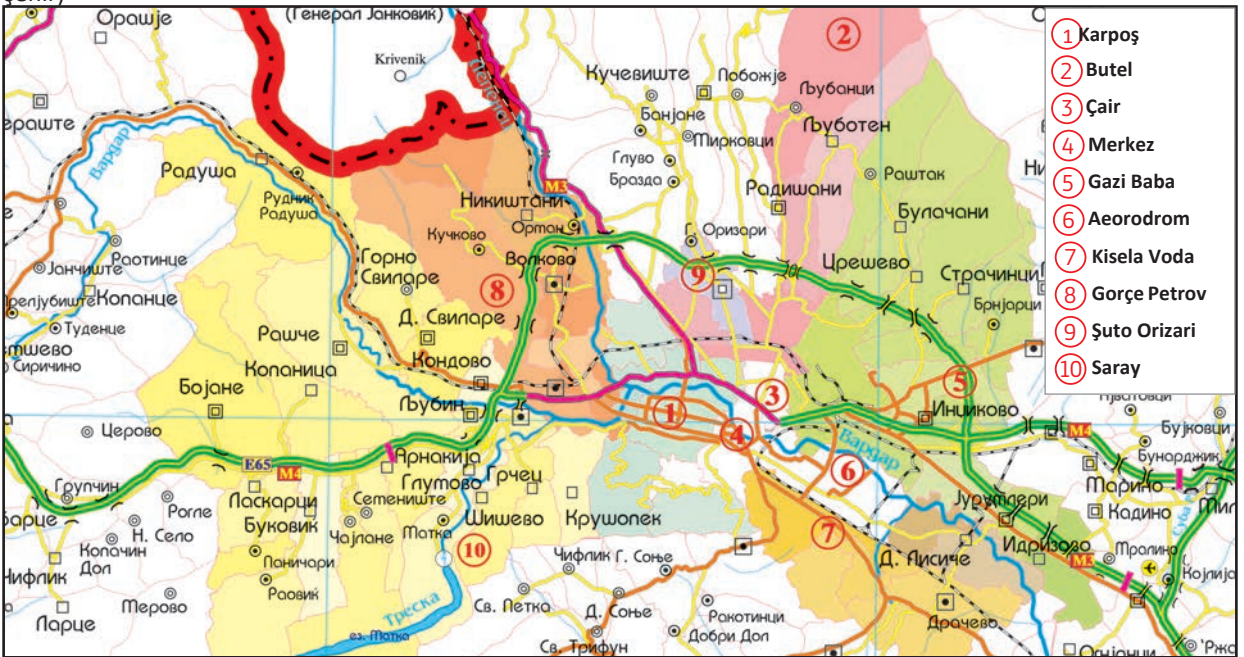
Manastir Belediyesi
(daha fazla çevre köylerden oluşan şehir)

Plasnitza Belediyesi (daha büyük köy ve çevre köylerden oluşan belediye)

Vevçani Belediyesi
(tek bir yerleşim yeri)

Daha fazla ilçe ve belediyelerden oluşan Üsküp şehri

Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde 80 belediye vardır. Bunlardan 10 belediye Üsküp şehrine aittir.

YAŞADIĞIM ORTAM

Haritaya bakarak hangi belediyeyi ziyaret ettiğini veya orada yaşayan kimleri tanıdığını düşün.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Hangi yerleşim yerleri senin belediyene aittir?
- Nüfus sayısına göre belediyende hangi yerleşim yeri en yoğun, hangisi en azdır?
- Belediyenizin ne kadar arazi kapsadığını öğrenin.
- Belediyenizin komşu belediyeleri hangileridir?

Haritayı boyayın ve yaşadığınız belediyenin adını yazın.

ETKİNLİK

“Tanışalım”

İnternette Google Translate veya başka etnik topluluklardan arkadaşlarınızın yardımıyla belediyenizde konuşulan diğer dillerde “İyi günler”, “Merhaba” ve “Benim adım...” kelimelerinin nasıl telafuz edildiğini öğrenin. Kelimeleri kağıtlara yazın. Herkes bir kağıt çeksin ve sözleri diğer dilde telafuz etsin. Farklı dillerde “tanışın”.

Скопје - општини

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Belediyede hangi diller konuşulmaktadır?

ÖĞREN

- Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde yüzölçümüne göre en büyük ve en küçük belediyeler hangileridir?
- Hangi yerleşim yerlerinden oluşmaktadırlar?
- Hangi diller konuşulmaktadır?

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Belediye, yerel yönetim birimi ve bir bölgede yaşayan kişilerden oluşan topluluktur. (Çevrele).

Evet Hayır

2. Belediye şunlardan oluşur: (Doğru cevabı çevrele.)

- a) Tek yerleşim yeri
- b) Fazla yerleşim yerleri
- c) Tek veya fazla yerleşim yerleri

3. Bir belediyenin vatandaşı kim olabilir?

4. Vatandaşlar hangi şekilde belediye işlerine katılabilirler?

BELEDİYE SEMBÖLLERİ

Olivera, Almedin ve Arber çiçek festivalinde belediyelerin bütün temsilcilerinin belediye bayrakları salladıklarını farkettiler.

– Almedin bak, belediye bayrakları ne kadar güzel. Bizim belediyenin bayrağını bulalım! – diye teklif etti. Olivera ve sallanan bayraklar arasında belediye bayrağını gözleriyle aramaya başladı.

Belediye bayrağı nedir?

Bayrak, belediyenin sembolüdür. Aynı şekilde arma da belediye sembolüdür. Onlarda belediyenin en önemli işaretleri yer almaktadır. Belediye semböleri, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti sembölerinden farklıdır.

YAŞADIĞIM ORTAM

Aşağıda verilen örneklerde bazı belediyelerin sembollerine bak ve hangi işaretlerin o belediyenin özelliklerini yansıttığını açıkla!

Üsküp şehrinin arması ve bayrağı

Ohri Belediyesi'nin arması ve bayrağı

Gevgeli Belediyesi'nin arması ve bayrağı

Gostivar Belediyesi'nin arması ve bayrağı

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Senin belediyenin özellikleri hangi işaretlerle belirlenmiştir?
- Genel işaretlere göre belediyenin sembollerini tahmin et ve onları aşağıdaki boşluklarda veya defterinde çiz.

Arma

Bayrak

- Belediyenin internet sitesinde ara ve belediyenin arması ile bayrağının gerçekten nasıl görüldüğüne bak.
- Senin çiziminle belediyenin gerçek sembollerini kıyasla. Fark nedir?

Belediyenin semböleri nerede ve ne zaman kullanılır?

DÜŞÜN VE CEVAPLA

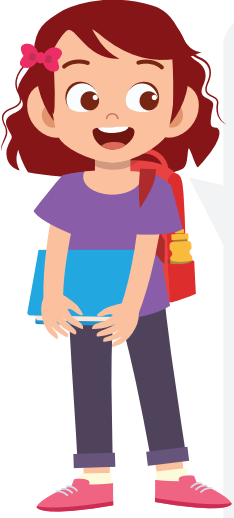
- Senin belediyenin bayrağı nerede ve ne zaman kullanılır?
- Hangi kutlamalarda belediyenin bayrağını asılı gördün?
- Belediyenin armasını nerede gördün?

ETKİNLİK

“Bizim sembölerimiz”

Hayali “Güneş” belediyesinin vatanadaşı olduğunu hayal et. Belediyenin genel özelliklerini de hayal et (dağlar, tahıl arazileri, nehir v.b.) Şimdi belediyeye arma ve bayrak çiz. Çizdiğin semböleri arkadaşlarının çizdikleriyle kıyasla. Hayali Güneş belediyesine beraber arma ve bayrak çizin. Sembölere başka neler ekleyebilirsiniz tartışın.

Arma, belediye evraklarında kullanılır. Bayrak, belediye binasında ve belediyenin kurucusu olduğu diğer kurumlarda asılır. Resmi bayramlarda, belediyenin desteklediği veya yararına olan kültür-sanat, spor, siyasi, bilimsel ve diğer organizasyonlarda asılır.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Belediyenin arması ve bayrağı nedir:

- a) Önemli olaylar
- b) Belediyenin semböleri
- c) Devlet semböleri

2. Belediyenin arma ve bayrağında gösterilen _____ belediyenin özellikleridir.

3. Uluslararası bir doğal bilimler yarışmasına İdriz ve Gordana katıldılar. Onlar Struga’lıdır. Acaba yarışmada belediyenin bayrağı asılmalı mıdır?

Evet

Hayır

BELEDİYE BAŞKANI

Toplanan halkın karşısında sahneye hoşgeldiniz konuşması yapmak, belediye temsilcilerini ve yarışmacıları selamlamak için sahneye belediye başkanı çıktı. Arber herkesin selamladığı ve konuşmasını dikkatle dinledikleri kişinin kim olduğunu merak etti.

- Almedin, bu kadın kim? – diye sordu.
- O bizim belediye başkanımız.- diye cevap verdi Almedin.
- Her belediyenin belediye başkanı mı vardır?
 - Evet, her belediyenin belediye başkanı vardır – diye cevap verdi Almedin.

– Onların görevi nedir? – diye sordu Arber.
Almedin açıklamaya başladı...

YAŞADIĞIM ORTAM

Belediyeye ait bütün organların çalışmalarında sorumlu olduğu demektir. Her belediye başkanı belediyenin doğru çalışmasıyla, sorunların giderilmesiyle ilgilenmelidir. Bunlar çevre, sağlıklı yaşam ortamı, kültür, spor, eğitim v.b. sorunlardır.

Belediye vatandaşlarının sorunların giderilmesi konusunda belediyeye öneri sunma hakları vardır.

Belediye başkanı her dört yılda bir gizli oylama sonucu seçilir. 18 yaşını doldurmuş her belediye vatandaşının oy verme hakkı vardır. Herkes kişisel olarak oy kullanır.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Senin belediyenin belediye başkanı kimdir?
- Bu yıl içerisinde belediyede neler değişti?
Büyüklerine son beş yıl içerisinde belediyede neler değiştiğine dair soru sor.
- Sen belediye başkanı olsan belediye için neler yapardın?

Belediye başkanlığına aday olan herkes, belediyenin vatandaşlarına sunacağı bir program hazırlamalıdır. Program içeriğinde vatandaşlara belediyenin sorunlarını çözeceğine ve hayat kalitesini artıracığına dair öneriler sunar. Seçim gününde reşit olan her vatandaşın oy kullanma hakkı vardır. Oy verme işlemi gizli yapılır ve bu işleme kimsenin karışma hakkı yoktur. Bu her vatandaşın demokratik hakkıdır.

ETKİNLİK

“Belediye başkanı seçiyoruz”

Seçmenlerin karşısına çıkacağın belediye başkanlığı için bir program hazırla. Programı “seçmen” arkadaşlarına sun. Programda neler önereceğine ve belediyenin hangi sorunlarıyla ilgileneceğine dair dikkatli ol. Birlikte seçim listesi hazırlayın, seçim kutusu yapın ve seçim kuruluna üç kişi seçin. Seçmenler gizli oy kullanır. Bütün oy kullananlar, seçmen listesine yazılır. Oylar kullanıldıktan sonra, kurul üyeleri oyları sayar. Belediye başkanını seçtikten sonra, neden onun ve onun programının kazandıkları hakkında tartışın.

GELECEK DERS İÇİN HAZIRLIK YAP

Belediyenizdeki vatandaşların nasıl sorunlarla karşılaştığını düşünün. Vatandaşlara sorun ve çözüm önerileri isteyin. Belediyenize bir ziyaret organize edin. Gruplara ayrılın ve belediye başkanı ile çalışanlara soracağınız sorular hazırlayın. Sorular sorunlarla ve çözüm önerileriyle ilgili olsun:

- Çevre
- Sağlık
- Eğitim
- Engelli kişilere, çocuklara, yaşlılara ve fakirlere destek

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Belediye başkanı şunlar için sorumludur:

- a) Belediyenin sorunlarını çözer ve hayatın gelişmesini sağlar
- b) Evrakları imzalar
- c) Yol yapar
- d) Hepsini yapar

2. Belediyenin hangi vatandaşları oy kullanma haklarını kullanabilir?

3. Belediye başkanı seçim gününde Mariya, Mensur'un kime oy kullandığını görmek istedi. Bu davranışla Mariya, Mensur'un gizli oy kullanma hakkını ihlal etti mi?

Evet Hayır

4. Што треба да содржи програмата на градоначалникот/ градоначаничката кога се кандидира на избори? (нема превод)

BELEDİYENİN VATANDAŞLARA HİZMETİ

Çiçek festivali sona erdikten sonra, belediye başkanı ile çalışanlarının çalışmaları ve sorumluluklarını yakından takip edebilmek için Almedin, Olivera ve Arber belediyeye gitmeye karar verdiler. Belediye binasına yönlendiler ve geldiklerini belediye başkanına haber verdiler. Olivera ve Almedin soracakları soruları hazırlamışlardı.

Soruların bazıları:

- Belediyemiz atık sularla nasıl başa çıkıyor?
- Belediyemizde atıklar nasıl ayrıştırılıyor?
- Belediyemiz üstün yetenekli öğrencileri nasıl teşvik ediyor?
- Belediyemiz engelli kişilerle nasıl ilgileniyor?
- Belediyemiz yaşlı kişiler için neler yapıyor?
- Belediyemiz spor ve kültürün gelişmesi için nasıl ilgileniyor?

DÜŞÜN VE CEVAPLA

Aşağıdaki tabloda belediye ziyareti esnasında hazırladığınız soruları ve aldığınız cevapları yazın.

Grup:	
Sorular	Cevaplar

Belediye başkanından ve çalışanlardan aldığınız cevapları hep birlikte tartışın.

- Hangi olumlu şeyleri öğrendiniz?
- Belediyede hangi sorunlara daha fazla önem verilmelidir?
- Belediyedeki sorunların çözümlenmesinde sen hangi şekilde yardımcı olabilirsin?
- Belediye başkanı olsan belirlenen sorunlar konusunda sen neler yapardın?

Sorun	Belediye sorunlarına

Önerilerinizi dilekçe şeklinde yazın ve belediyeye gönderin.

ETKİNLİK

“Sorun çözüyoruz”

İki gruba ayrılın. Öğretmen belediyede çıkan bir sorun belirliyor, siz ise soruna çözüm arıyorsunuz. Her grup kendi temsilcisi üzerinden görüş bildiriyor. Uygulama konusunda hangi önerinin daha iyi ve pratik olduğunu tartışın. Önerileri kağıda yazın ve sınıfınıza asın. Okuma yılı sonunda bu belediyenin bu önerilerden hangisini uyguladığını araştırın.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Belediye, çevre, sağlık, eğitim, engellilere, yaşlı ve fakirlere, kültür ve sanata yardım vermek zorundadır.

Evet Hayır

2. Bir ilçede vatandaşlar parkta bulunan çöp kutusunun dolu olduğunu farkettiler. Parkta oynayan çocuklar çöplerini çöp kutusuna ve etrafına atmaya başladılar. Bu durumda nasıl davranılmalıdır?

3. Toplanan çöplerden sorumlu olan kimdir?

- a) Belediye
- ö) Vatandaşlar
- B) Belediye ve vatandaşlar

4. Haris hareket etmek için tekerlekli sandalye kullanan bir çocuktur. Kaldırımında park eden arabalar olduğu için oradan geçemiyor. Bu durumda nasıl davranılmalıdır?

5. Bu durumun sorumlusu kimdir?

- a) Belediye
- ö) Vatandaşlar
- B) Belediye ve vatandaşlar

BELEDİYENİN TARİHİ VE KÜLTÜR MİRASI

Belediye ziyaretinden dönerken Olivera'nın kafasında anlamadığı bir soru kalmıştı. Almedin'e döndü:

- Almedin, bizim belediyemizde tarihi ve kültür mirası var mıdır diye belediye başkanına sormayı unuttum. Varsa bununla nasıl ilgileniyor.
- Tarihi ve kültür mirası nedir?- diye sordu Arber.

Kültür mirası bize atalarımızdan, geçmişten miras kalan maddi ve manevi kalıntılardır(binalar, eski yapılar, eski nesnelere, kültürel tarihi anıtlar, adetler, halk türküleri ile oyunları, halk kıyafetleri ile işlemler, dini törenler, bayramlar, el sanatları v.b.). Örnek:

Arnavut Alfabeti Müzesi Manastır

Heraklea Arkeolojik Merkezi Manastır

Vevçani Karnavali

Alaca Camii, Kalkandelen

YAŞADIĞIM ORTAM

Ohri, Eski Şehir

Aziz Yovan Bigorski Manastırı
Debre

Oymacı, Ohri

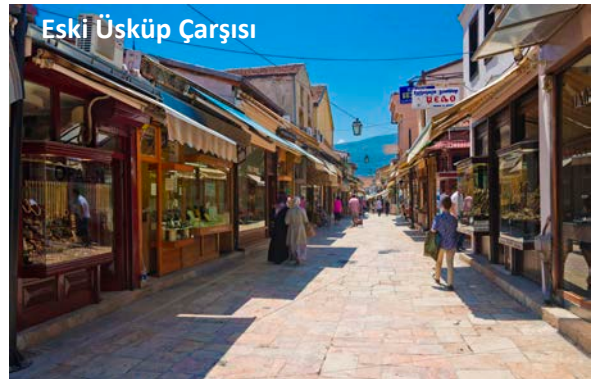
Taş Köprü, Üsküp

Kokino

Eski Üsküp Çarşısı

YAŞADIĞIM ORTAM

- Hmmm, hadi bizim belediyemiz hangi tarihi kültürel mirasları barındırıyor öğrenelim! – diye teklif etti Almedin.
- Bunu nasıl yapacağız? – sordu Olivera.
- Ben tarih ve resim öğretmenlerimize belediyemizde hangi tarihi ve eski yapıların olduğunu sormayı ve bunları internet üzerinden araştırmayı öneriyorum – dedi Almedin. Aynı zamanda ziyaret edip foğtoraf da çekebiliriz.
- Ben ise müzeye gitmeyi ve orada çalışanın eski nesnelere ve sanat eserleri hakkında bilgi vermesini öneriyorum – dedi Olivera.
- Ben en küçük olduğum ve okula gitmediğim için dedeme ve nineme adetler ve gelenekler hakkında sorular soracağım – dedi Arber.

Samuel
Kalesi, Ohri

Araştırmaya
başlayalım

ARAŞTIR

Kültürel tarihi miras bir halkın onunla tanımlandığı damgadır.

Belediyenin hangi kültürel tarihi zenginliklere sahip olduğunu araştır.

- İki gruba ayrılın.
- Grup kuralları üzerinde anlaşın.
- Araştırma sonunda sunum yapmak için bir arkadaşınızı seçin. Aynı şekilde araştırmalarınızın fotoğraflarını çekmek için de bir arkadaşınızı seçin.
- Her grup şunlar hakkında araştırma yapsın:

– kültürel tarihi anıtlar, eski yapılar ve binalar;

YAŞADIĞIM ORTAM

- sanat eserleri ve eski nesnelere;
- adetler, gelenekler, dini törenler ve bayramlar;
- halk türküleri ile oyunlar, halk enstrümanları, halk kıyafetleri ile el işlemleri.

• Araştırma planı hazırlayın. Araştırma için gerekli olacak malzemelerin planlamasını da yapmayı unutmayın.

• Daha fazla bilgiye ulaşmak için hangi kaynakları kullanabilirsiniz, düşünün. Bu konuda sizlere tarih öğretmenleriniz, belediyenin vatandaşları, belediye başkanı ile belediye çalışanları, müze çalışanları, internetten yapacağınız aramalar, sanatçılar v.b. yardımcı olabilir.

• Röportaj veya anket yapacağınız kişilere soracağınız soruların planlamasını yapın.

• Etkinlik günlüğü tutun.

• Araştırmanın sonunda elde edilen bilgileri özetleyin ve araştırmanızı video veya bröşür üzerinden sunun. Tabi ki, emeğinizin sonucunu yerel topluluk, okulunuz ve belediye vatandaşları karşısında sunun.

YAŞADIĞIM ORTAM

Stobi Arkeoloji Merkezi

Samoil Kalesi, Ohri

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Benim belediyemde şu kültürel tarihi miraslar var:

2. Başka bir etnik topluluğun kutlandığı hangi bayramı biliyorsun?

3. Şu ana kadar şu kültürel tarihi yapıları ve merkezleri ziyaret ettim:

4. Kültürel tarihi mirasımızla neden ilgilenmeliyiz?

COĞRAFİ HARİTAYA YÖNLENİYORUM

Leon, Violeta ve Zeyne dağcılık yapmaktadırlar. Onlar sıklıkla dağcılık yapmak için ,lkenin her yerine giderler. Dağları gezerler, fakat Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin diğer yerlerini de görmek isterler. Çanta dışında ekipmanlarının ayrılmaz parçaları harita ve pusuladır.

Düşün: Leon, Violeta ve Zeyne'ye dağcılık yapmak için harita ve pusula neden gereklidir?

YAŞADIĞIM ORTAM

Çok türde harita vardır. Onlardan bazıları:

– Küçültülmüş coğrafi harita, tüm dünya yüzeyinin genel resmi veya herhangi parçası düz bir yüzeyde görüntülenir.

– Hidrografik harita, ülkenin veya herhangi bölgenin su yüzeyleri gösterilir.

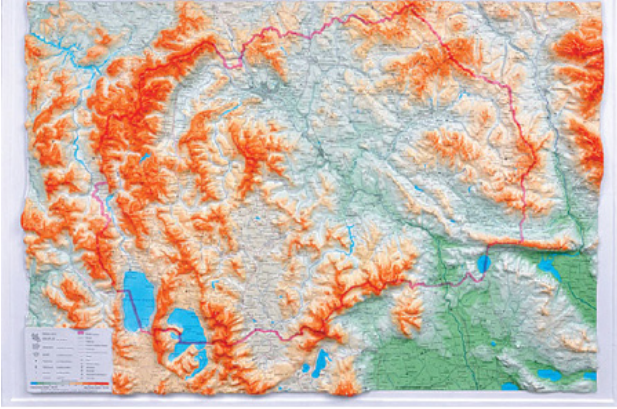
YAŞADIĞIM ORTAM

– Ortografik harita, bir bölgenin veya tüm ülkenin dağlarını gösterir.

– Yol haritaları, yol ve demir yolları ağı gösterilir.

– Kabartma haritası, dünya yüzeyinin kabartılmasını gösterir.

ÖDEV

Artık ne tür haritaların olduğunu bilmektesin.

Dağcılık yapmak için Leon, Aneta ve Zeyne'ye hangi haritalar gerekecektir?

Artık dünya ana yönlerinin hangileri olduğunu bilmektesin: doğu, batı, kuzey, güney. Ana yönlerin dışında yönlerimizi daha kolay bulabileceğimiz ara yönler de vardır. Onlar:

Kuzeydoğu – KD

Kuzeybatı – KB

Güneydoğu – GD

Güneybatı – GB

YAŞADIĞIM ORTAM

Her haritanın kendi öğeleri vardır. Bunlar ülkenin adı veya haritada gösterilen bölge, ölçek ve harita anahtarıdır.

Doğal bilimler dersinden öğrendiklerini hatırla:

- Ölçek haritada neyi gösterir?
- Kabartma neyi gösterir?
- Harita anahtarı neyi gösterir? Okumaya çalış.

Легендата на географската карта ни ги покажува симболите со кои се обележани географските објекти на картата. Легендата на географската карта содржи картографски знаци, картографски бои и други елементи во зависност од тоа за што е наменета картата.

РАЗМИСЛИ И ОДГОВОРИ

- На географската карта одреди кој град е најблиску до твоето место на живеење. На која главна или споредна страна на светот се наоѓа тој град?
- Што прикажува легендата на географската карта? Обиди се да ја прочиташ.

ÖDEV

GoogleMap, GoogleEarth veya haritada yaşadığın yeri bul (şehir, köy, ilçe).
Ülkemizin hangi bölgesinde bulunduğunu belirt.

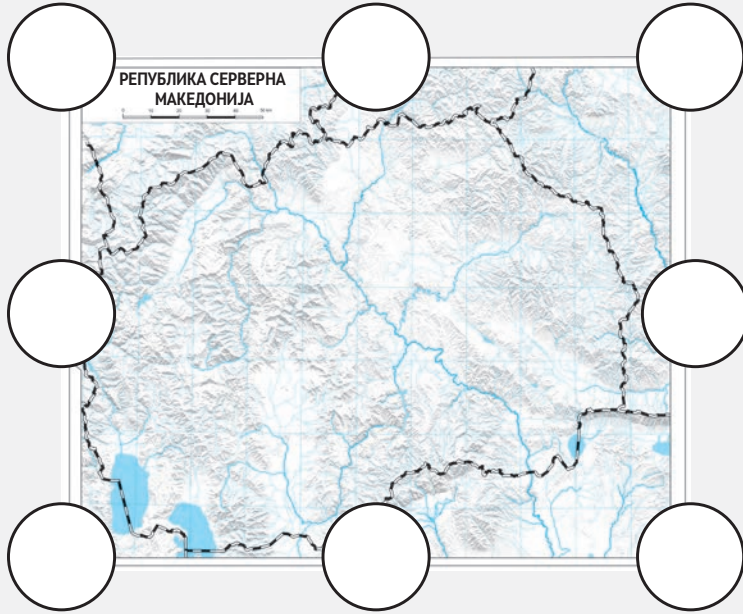

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Coğrafi haritada hangi öğeler bulunmaktadır?

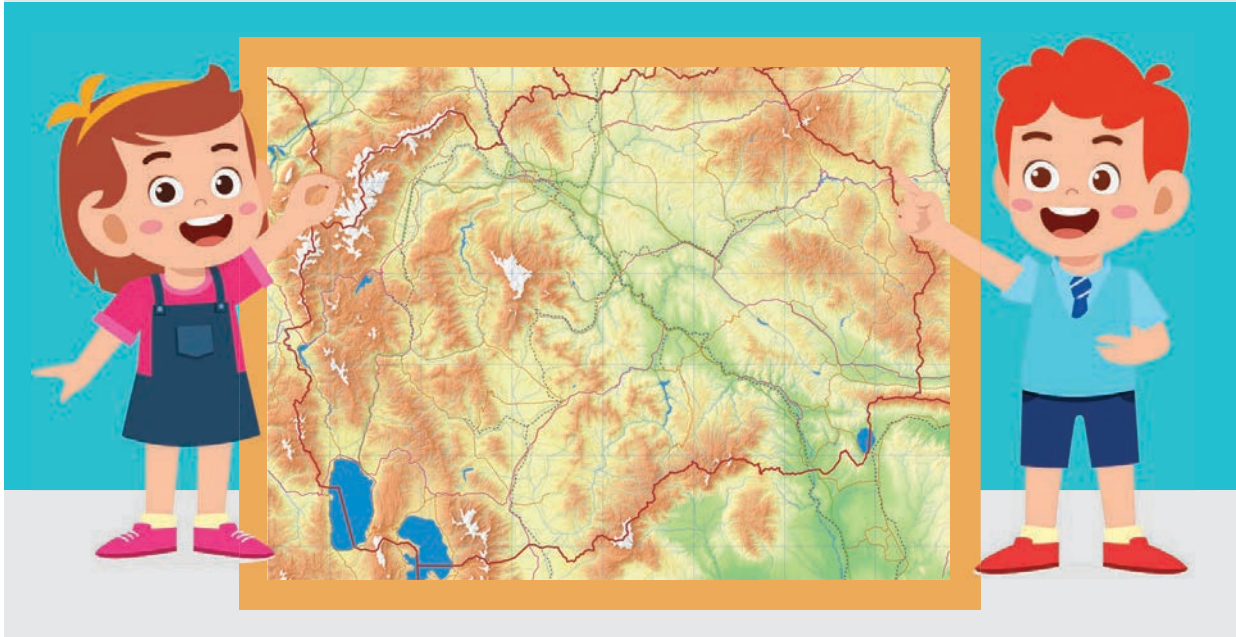
- a) Ülkenin ismi veya bulunduğu bölge, harita anahtarı, ölçek
- b) Sadece ülkenin su yüzeyleri
- c) Harita anahtarı ve ölçek

2. Verilen haritada dünyanın ana ve ara yönlerini yaz.

3. Coğrafi haritayı okurken neden dünyanın yönlerini bilmeliyiz?

HARİTA İŞARETLERİ

Leon, Violeta ve Zeyne Baba Dağını ziyaret etmeyi planlamaktadırlar. Dağın en yüksek tepesine çıkmak istemektedirler. Leon haritayı açtı ve dağı aramaya başladı. Parmağıyla Manastır'a yakın bir yeri gösterdi.

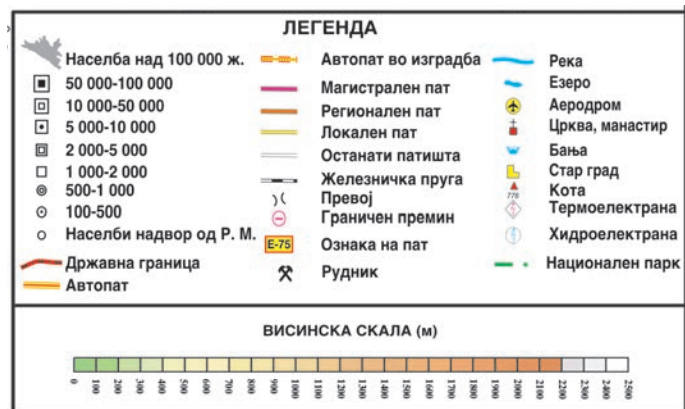

DÜŞÜN VE CEVAPLA

Leon haritada Baba Dağı'nı bulmayı nasıl biliyordu?

Coğrafi haritayı daha kolay okumak için, haritanın anahtarında verilen işaretleri iyi bilmeli ve ayırt edebilmeliyiz.

Göstergede bulunan işaret dünya yüzeyinin herhangi grafik sembolünü veya ögesini temsil eder. Bu işaretler standarttır, demek oluyor ki uluslararası alanda da kullanılabilir ve anlaşılabilirler.

YAŞADIĞIM ORTAM

Resimleri harita işaretleriyle bağla.

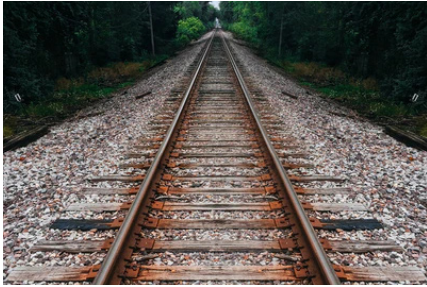
a.

1.

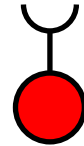
b.

2.

c.

3.

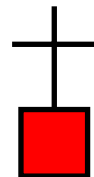
d.

4.

e.

5.

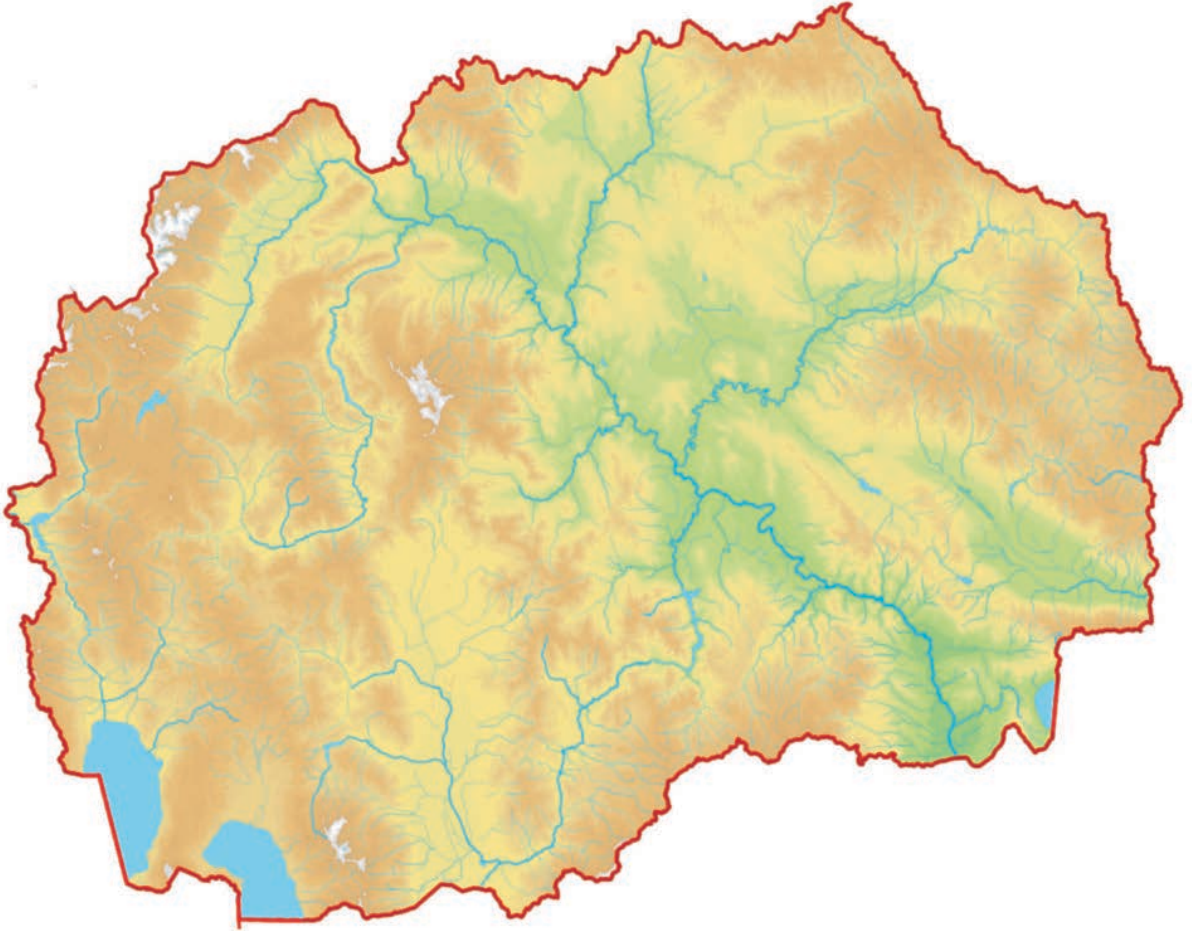

YAŞADIĞIM ORTAM

ÖDEV

- Leon'un haritada aradığı Baba Dağ'ını bul. Leon, Violeta ve Zeyne'nin tırmanmak istedikleri en yüksek tepenin ismini ve yüksekliğini öğren.
- Kuzey Makedonya Cumhuriyeti haritasında yaşadığın yeri bul. Çevresinde hangi harita işaretlerinin bulunduğunu keşfet ve isimlerini yaz.
- Senin yaşadığın yerin nüfusunun yaklaşık ne kadar olduğunu harita işaretine göre belirle.
- Verilen haritada yaşadığın yeri harita işaretleriyle belirle.

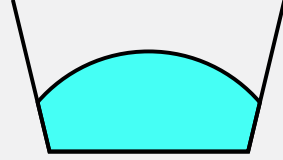

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Coğrafi harita göstergesi ne içeriyor?

2. Her harita işaretinin altına neyi belirttiğini yaz.

3. Harita işaretlerine göre yaşadığın yerin çevresinde bulduğun yapıları sırala:

KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİNDE YERLEŞİM YERLERİ

Baba Dağ'ının Pelister zirvesine tırmanırken, Leon, Violeta ve Zeyne doğanın güzelliklerine hayran kaldılar. Onlar manzaraya hayran kalmışlardı. Önlerinde dağlar, tepeler ve uzaklarda ovalar vardı.

– Ne güzel manzara – dedi Zeyne. Sanırım orada o ovada bir yerleşim yeri görüyorum.

– Evet, kesinlikle Manastır'dır – cevap verdi Leon.

– Büyüklüğüne göre sanırım şehirdir, fakat daha küçük yerleşim yerleri de var – dedi Zeyne.

– Haritaya bakıp gördüğümüz yerleşim yerinin köy mü şehir mi olduğunu öğrenmeliyiz diye düşünüyorum. Aslında, köy ve şehir harita işaretlerini biliyoruz, öğrenmemiz kolay olacaktır – dedi Violeta.

Hatırla: Köy ve şehir harita işaretleri hangileridir?

KEŞFET

Baba Dağı çevresinde Leon, Zeyne ve Violeta'nın gördükleri yerleşim yerlerini coğrafi haritada harita işaretlerine göre bul.

Yerleşim yerlerini **şehirler** (büyük yerleşim yerleri) ve **köyler** (küçük yerleşim yerleri) olarak tanıır. Şehrin parçası olan yerleşim yerleri de vardır. Büyük şehir fazla ilçelerden oluşmaktadır.

Ülkemizde resmi olarak 34 şehir ve 1645 köy vardır.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti şehirleri haritası

Yerleşim yerleri kuruldukları yerlere göre düz, engebeli, dağlık ve engebeli dağlık olabilirler. Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde farklı türde şehirler ve köyler vardır. Kimi zaman şehirler de bir tepenin veya dağın ve düzlüğün bir kısmını kaplarlar. Ülkemizdeki büyük şehirler şunlardır: Üsküp, Manastır, Kumanova, Prilepe ve Kalkandelen.

YAŞADIĞIM ORTAM

ÖDEV

Kuruldukları yere göre gösterilen yerleşim yerlerinin hangi tür köy veya şehire ait olduklarını düşün ve yaz.

Galiçnik Köyü

Kumanova

Kalkandelen

Kruşevo

Üsküp

Prilepe

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Haritada yada internette yaşadığın yerin hangi deniz seviyesi yüksekliğinde olduğunu araştır. Deniz seviyesi yüksekliğine göre şehrinin veya köyünün düzlükte, tepede veya dağda mı olduğunu belirle.
- Haritada büyük şehirleri bul. Hangi harita işaretleriyle belirlenmiştir? Göstergeyi oku ve yaklaşık olarak o şehirlerde ve senin yaşadığın şehir veya köyde nüfus sayısını bul.
- Haritada yaşadığın yere en yakın olan hangi yerleşim yerlerini farkettiler? İsimlerini ve köy mü şehir mi olduklarını yaz.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Hangi yerleşim yerlerinin şehir, hangi yerleşim yerlerinin köy olduğunu söyleriz?

2. Bütün şehirler düzlük üzerine kuruludur:

Evet Hayır

3. Ziyaret ettiğin şehirleri yaz. Ziyaret ettiğin her şehir için onu tanıdığın bir özelliğini yaz.

Şehir	Özellik

KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN HARİTASI KARŞISINDA

Zeyne, Leon ve Violeta Baba Dağ'ının en yüksek tepesi Pelister'den seyrettikleri manzaraya hayrandılar.

– Ülkemizin başka yerlerine de ziyaret edip oraların da bu kadar güzel olup olmadığını görmek istiyorum – dedi Zeyne. Sizi bize davet ediyorum. Şar Dağı'nın eteğinde bulunan bir şehirde yaşıyorum. Kış turistik sezonunun sürdüğü kış mevsiminde gelebilirsiniz. Yaz mevsiminde gelerseniz Vardar nehrinin kaynağının yakınında yaşayan kardeşim Safet'i de ziyaret edebiliriz.

– Ondan sonra bana gelin – dedi Leon. Sizi ülkemizin ve çevresinin en yüksek şelalesine götüreceğim.

– Ben ise sizi Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin üç doğal vadi nehrinin en küçüğünü ziyaret etmeye davet ediyorum, sonrasında Ponikva'ya da gideriz – dedi Violeta.

Zeyne, Leon ve Violeta'nın hangi yerlerden geldiklerini ve hangi yerleri ziyaret edeceklerini keşfedelim.

Ülkemiz dağlar, ovalar, nehirler ve göllerle doludur. Bu doğal zenginlikler ekonomik aktivitelerin uygulandığı bir yer olmasını sağlamaktadır.

DAĞLAR

Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde çoğu alçak ve orta yükseklikte olan ve yüksek dağların (2000 m üstü) daha az olduğu toplam 40 dağ vardır. Yüksek dağlar şunlardır: Korab, Şar Dağı, Baba Dağı, Yakupitsa, Nice, Osogovo Dağları v.b. Ülkemizin doğusu ve orta bölgesine kıyasen batıda bulunan dağlarımız daha yüksek dağlardır.

Korab ülkemizin batısında Arnavutluk Cumhuriyeti ile sınırdadır. Bu dağda Büyük Korab adında en yüksek tepemiz bulunmaktadır (2764 m). Bir bölümü ulusal parkımız "Mavrova"ya düşmektedir. Dağda Radika ve Tsrin Drim nehirlerine dökülen daha küçük nehirler ile akarsular vardır. Aynı zamanda burada Balkanlar'ın en büyük şelalesi Korab Şelalesi adında bulunmaktadır (130 m).

Şar Dağı ülkenin kuzeybatısında Kosova Cumhuriyeti ve Arnavutluk Cumhuriyeti ile sınırlarımızda bulunmaktadır. İsmi konusunda farklı yazarlar tarafından yazılan farklı hikayeler vardır. Şar Dağı'nın en yüksek tepesi Tito Tepesi'dir (2748 m). 2021 yılı Haziran ayından itibaren Şar Dağı, Ulusal Park olarak ilan edilmiştir. Şar Dağında Şar'ın Gözleri olarak bilinen 27 küçük doğal göl vardır.

Şar Dağında Popova Şapka turistik merkezi, yani Kodra e dielit (Güneşli Vadi) bulunmaktadır.

YAŞADIĞIM ORTAM

Baba Dağı ülkemizin güneybatısında, Manastır şehrinin batısında bulunmaktadır. Bu dağda Pelister Tepesi bulunmaktadır (2601 m). Bir bölümü "Pelister" Ulusal Parkı olarak ilan edilmiştir. Dağda Pelister Gözleri olarak bilinen iki küçük göl vardır. Dünyada nadir olarak bulunan tür molika çamıyla da ünlüdür.

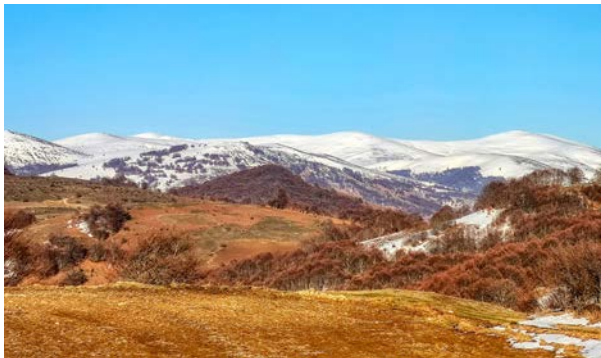
Pelister için daha fazla öğren
www.park-pelister.com

Yakupitsa Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin orta bölgesinde bulunmaktadır. Burada Solunska Glava adında tepe vardır (2540 m). Dağda çok sayıda akan temiz ve hızlı nehir vardır.

Nice ülkenin güneyinde yer almaktadır. Burada Kaymakçalan Tepesi vardır (2521 m). Orman ve otlaklarla doludur. En büyük özelliği bumerang şeklinde olmasıdır.

Osogovo Dağları Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin doğusunda bulunur. En yüksek tepesi Ruen'dir (2252 m). Otlaklar ve farklı türde bitkilerle zengindir. En yakın şehirler Eğri Palanka ve Koçani'dir. Ponikva Turistik Merkezi buradadır.

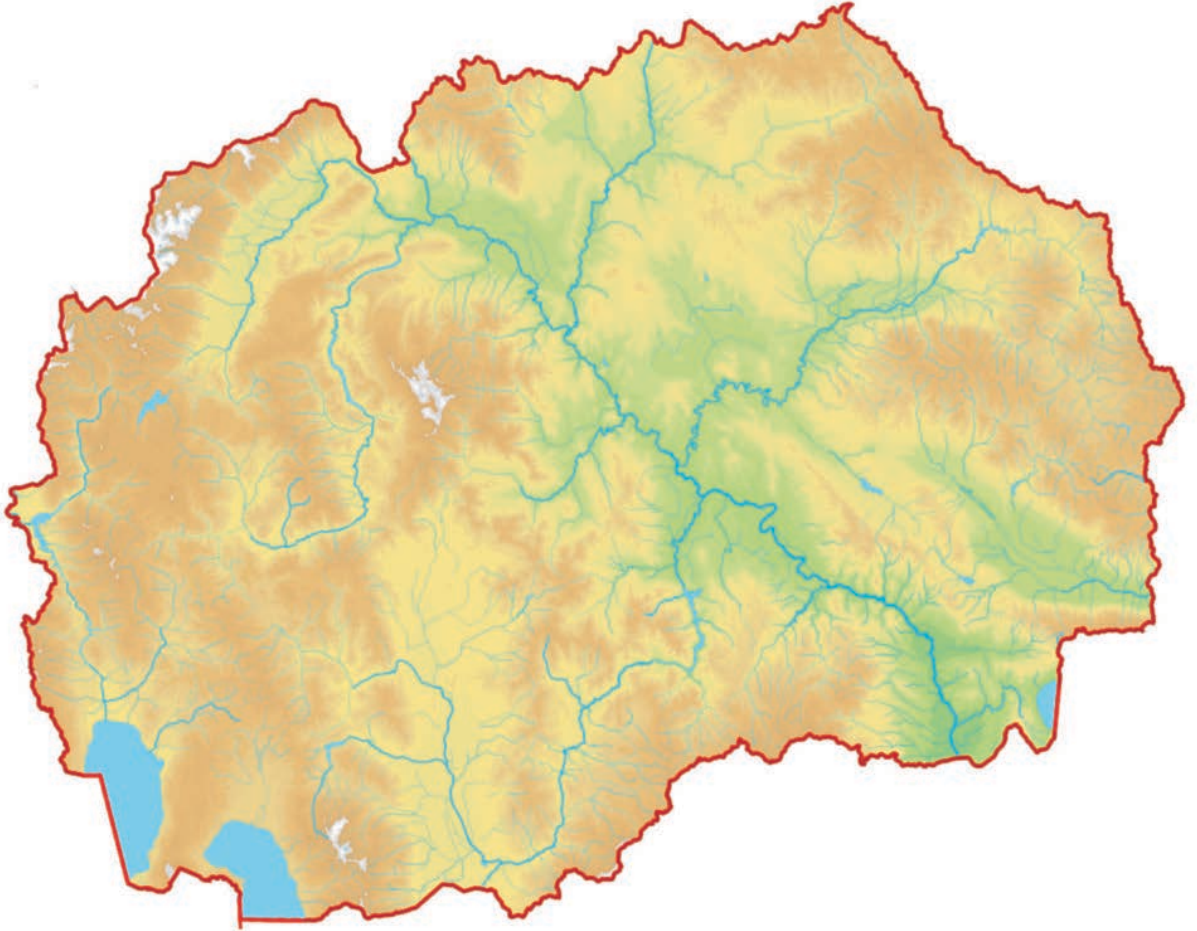
DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Zeyne nerede yaşıyor?
- Arkadaşlarını neden kış mevsiminde davet ediyor?
- Kış turistik merkezinin ismini öğren.
- Leon arkadaşlarını nereye davet etti?

ÖDEV

Haritada öğrendiğin Kuzey Makedonya Cumhuriyeti dağlarının isimlerini yaz:

Galiçitsa Dağı

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde bulunan bütün dağlar yüksek dağlardır:

Evet Hayır

2. Solunska Glava tepesi hangi dağda bulunur:

- a) Şar dağı
- b) Yakupitsa
- c) Osogovo Dağları

3. Baba Dağı ne ile tanınır

NEHİRLER VE GÖLLER

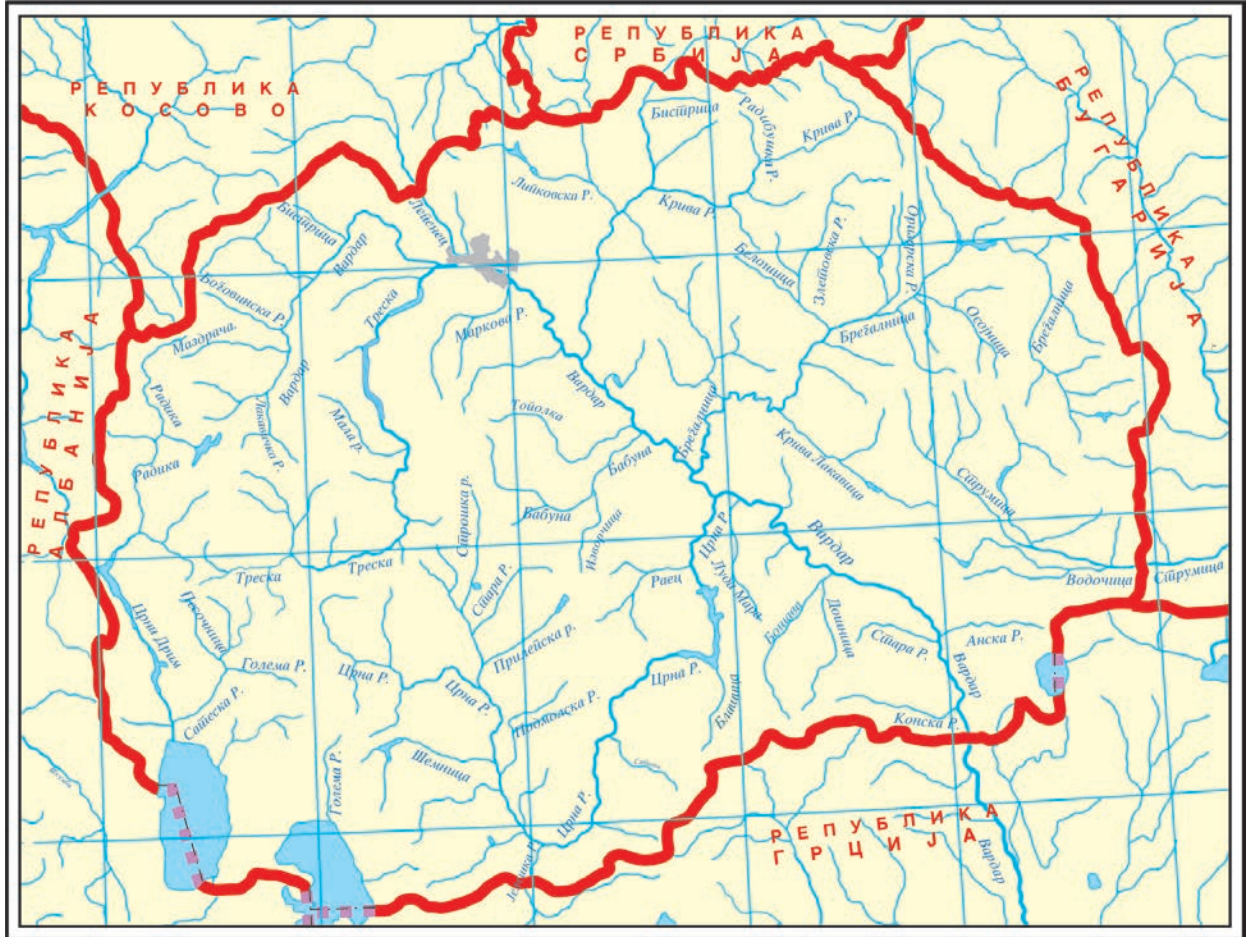
Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde nehirler, doğal ve yapay göller vardır. Su, insan hayatı, hayvanların ve bitkilerin gelişmesi ve tarımın gelişmesi için çok önemli bir doğal etkidir.

Ülkemizdeki nehirler insanlar tarafından hidroelektrik santrallerin inşası, tarım arazilerinin sulanması, turizmin gelişmesi, rekreasyon, spor ve balıkçılık için kullanılmaktadır.

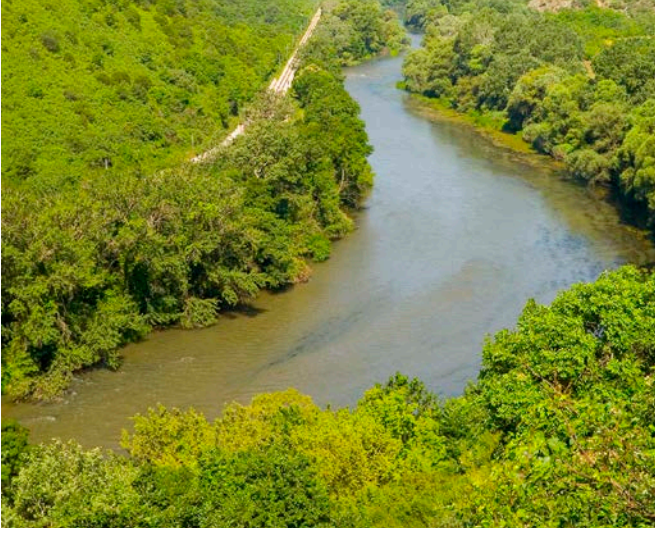

ÖDEV

Haritada Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin en uzun nehrini bul ve adını yaz.

YAŞADIĞIM ORTAM

Vardar Kuzey Makedonya

Cumhuriyeti'nin en uzun nehridir (388 km). Kaynağı Gostivar'ın Vurtok köyüdür. Yunanistan Ege Denizi'ne akar. Akışı Gostivar, Üsküp ve Köprülü'den geçer.

Radika Kara Drim'in bir koludur ve ülkemizin en temiz nehirlerinden biridir. Kaynağı Şar Dağı'nın Büyük Vratsa Tepesi'nin kuzeybatısındadır. Reka Bölgesinden (Debre) akar. Sadece temiz sularda yaşayan Radika alabalığı ile meşhurdur.

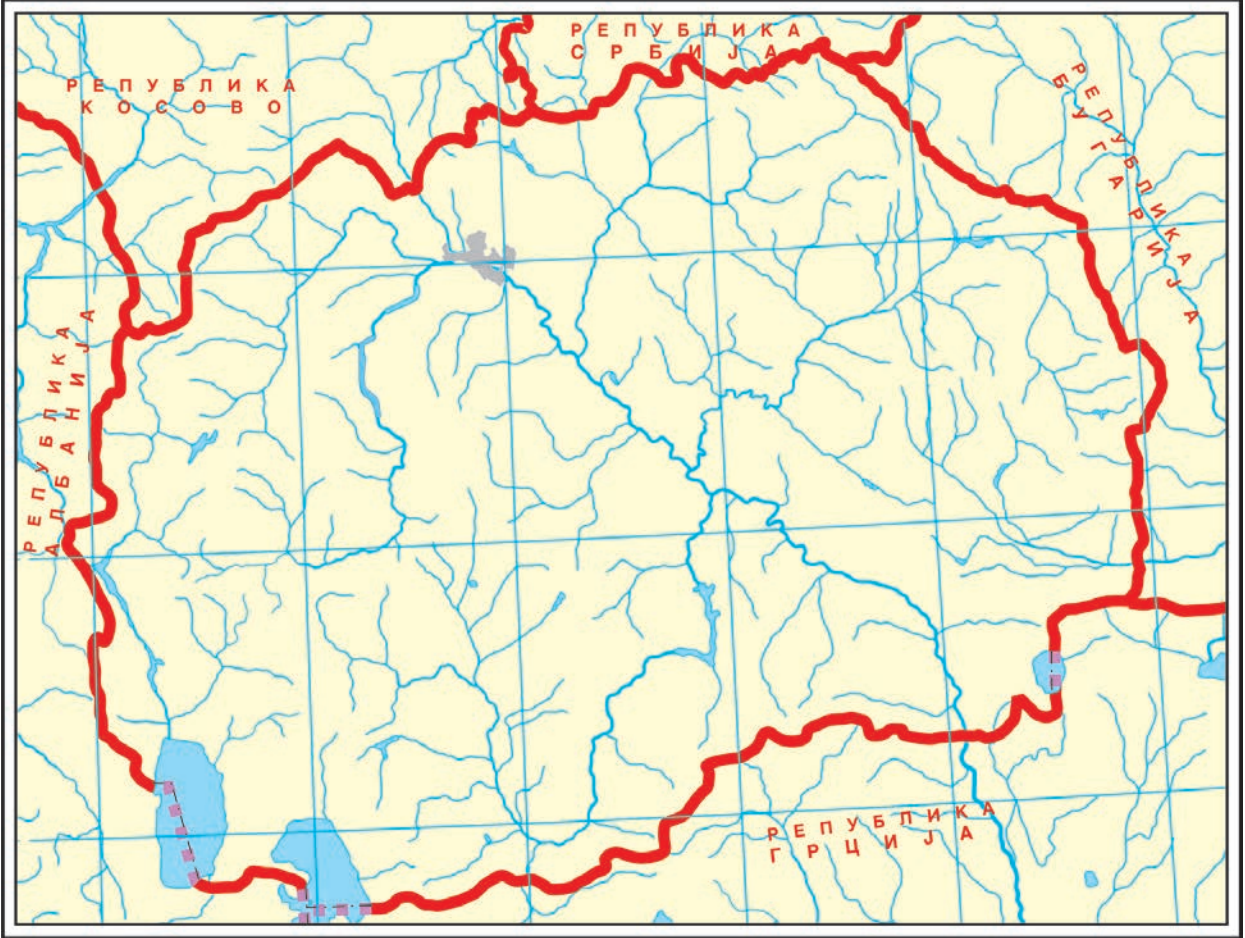

Kara Drim kaynağı Ohri Gölünde Aziz Naum'dur. Ohri Gölünden geçer ve Struga şehrine çıkar. Debre'de ülkemizi terkeder, Arnavutluk Cumhuriyetinden geçerek Adriyatik Denizi'ne dökülür. Kara Drim sularında farklı balık türleri yaşar. Örnek: sazan ve kefal.

ÖDEV

Öğrendiğin ve yaşadığın bölgede bulunan nehirleri haritaya yaz.

İlginç ayrıntılar:

- Vardar, Siyah Nehir, Treska ve Bregalnitsa'nın uzunlukları 100 km'den fazladır.
- Ohri yılan balığı yumurtlamak için Siyah Drim'den Ohri Gölü'ne kadar hareket eder. Fakat ülkemiz tarafından iki ve Arnavutluk Cumhuriyeti'nin dört hidrosantral inşa etmeleriyle bu yolu engellenmiştir.
- Güçlü kaynaklara kaplıca denir. Ülkemizdeki en güçlü kaynak Ohri Gölünde, Aziz Naum Manastırında bulunan Ostrovo kaplıcasıdır.
- Şifalı olan mineral kaynaklar da vardır ve bu sebeple şifalı kaplıcalar inşa edilmiştir.

YAŞADIĞIM ORTAM

Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde doğal yollarla oluşan çoğunun dağ ve daha küçük olduğu çok sayıda göller vardır. En büyük üç doğal vadi gölleri Ohri, Prespa ve Doynan Gölleridir. Doğal göllerin yanısıra yapay göller de vardır. İnsanlar onları elektrik enerjisi üretimi, sulama, turizm ve balıkçılık için yaratmışlardır. Daha büyük yapay göller şunlardır: Mavrova Gölü, Kozyak, Debre Gölü, Tikveş Gölü, Kalimantsi, Lipkovo Gölü v.b.

Ohri Gölü'nü Kuzey Makedonya Cumhuriyeti ve Arnavutluk Cumhuriyeti bölüşürken ülkemizin doğal en büyük Avrupa'nın ise en eski gölüdür. Büyük sayıda arkeolojik buluşlar, zengin tarihi, kültürü ve doğal güzelliğiyle UNESCO'nun koruması altına alınmış ve dünyanın kültür mirası olarak ilan edilmiştir. Aynı zamanda Ohri alabalığı ve 22 m derinliğe kadar şeffaf suyuyla tanınmaktadır.

Prespa Gölü doğal bir göldür ve bu gölü Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, Arnavutluk ve Yunanistan Cumhuriyeti gibi üç ülke bölüşmektedirler. Ülkemizde bir tek bu göl üzerinde Küçük ve Büyük Şehir adlarında adalar bulunur ve bunlar kültürel tarihi anlamları ve burada yaşayan özel bitki ile hayvan türleri sebebiyle ülkemiz tarafından koruma altındadır.

YAŞADIĞIM ORTAM

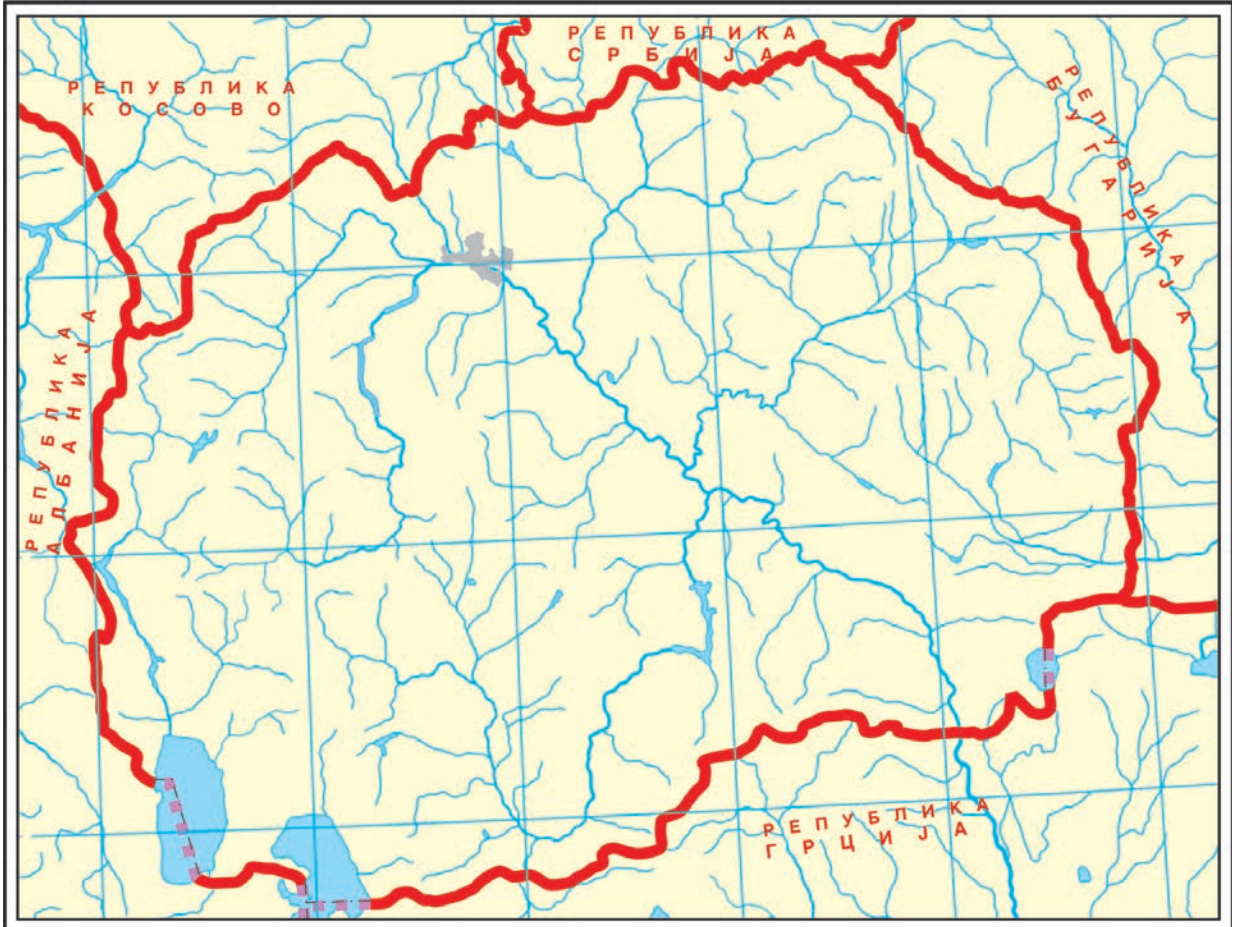

Doyran Gölü ülkemizin güneydoğusunda bulunur ve en küçük vadi gölüdür. Su bitkileriyle doludur. Geleneksel şekilde balıkların avlanmasıyla meşhurdur.

ÖDEV

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti haritasına bak.
Doğal ve yapay gölleri bul, sonrasında haritaya isimlerini yaz.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Ülkemizde sular ne için kullanılır?
- Yılan balıklarının yumurtlam yolu neden kesilmiştir?
- Prespa Gölü hangi özelliğiyle bilinir?
- Ülkemizdeki üç doğal gölün derinliği konusunda bilgilere ulaşmaya çalış.
- Hangi doğal dağ göllerini bilmektesin?

ETKİNLİK

Yabancılara Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde bulunan bir nehir ve bir göl göstermen gereken bir tur rehberi olduğunu hayal et. Onları sunacağın ve tanımlayacağın bir poster hazırla. Sunum da yapabilirsin. Yabancıyı ülkemizin su güzellikleriyle daha iyi tanıtabilmek için daha fazla kaynak kullan.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde _____ ve _____ göller vardır.

2. Vardar Nehri hangi şehirlerden geçer?

3. Vardar Nehri'nin kaynağı nerededir:

- a)Ponikva
- b)Vurtok
- c)Gostivar

4. Ohri Gölü neden UNESCO tarafından koruma altına alınmıştır?

VADİLER

ÖDEV

Haritada harita renkleriyle Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin düzlüklerini bul ve isimlerini yaz.

Vadi, etrafı dağlarla sarılı düzlük alandır. Verimli toprak sayesinde vadiler ve nehirlerin su akışı sınıflandırılır. Tarım vadiler üzerinde gelişmiştir

Pelagoniya ülkemizin güneybatısında bulunmaktadır ve en büyük vadisidir. Burada elma, ayçiçeği, şeker pancarı, özellikle en çok tahıl yetişmektedir. Bu yüzden Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin "tahıl ambarı" olarak da anılmaktadır.

Ayçiçeği

Buğday

Şeker pancarı

Elma

YAŞADIĞIM ORTAM

Ovçe Pole Vardar'ın sol tarafında bulunmaktadır. Bölgede en büyük yerleşim yeri Sveti Nikole şehridir. Tahıllar yetiştirilme ve ülkemizin en büyük ayçiçeği üreticisidir.

Polog Vadisi (Polog) ülkemizin kuzeybatısında yer alır ve en gelişmiş tarım bölgelerinden biridir. En çok fasulye, mısır, buğday, lahana, soğan, biber ve domates yetiştirilir.

Fasulye

Lahana

Üsküp Vadisi ülkemizin kuzeyinde yer alır ve seralarda yetiştirilen bahçe ürünleri açısından zengindir.

YAŞADIĞIM ORTAM

Ustrumca Vadisi güneydoğu kısmında yer alır ve zengin ile verimli toprak özelliği vardır. İnşa edilen sulama sistemleri sayesinde bahçe bitkileri, farklı türde meyve ve sebze üretimi çok gelişmiştir.

Tikveş Vadisi ülkemizin orta güney kısmında yer almaktadır ve üzüm üretimiyle tanınmaktadır.

Üzüm hasadı

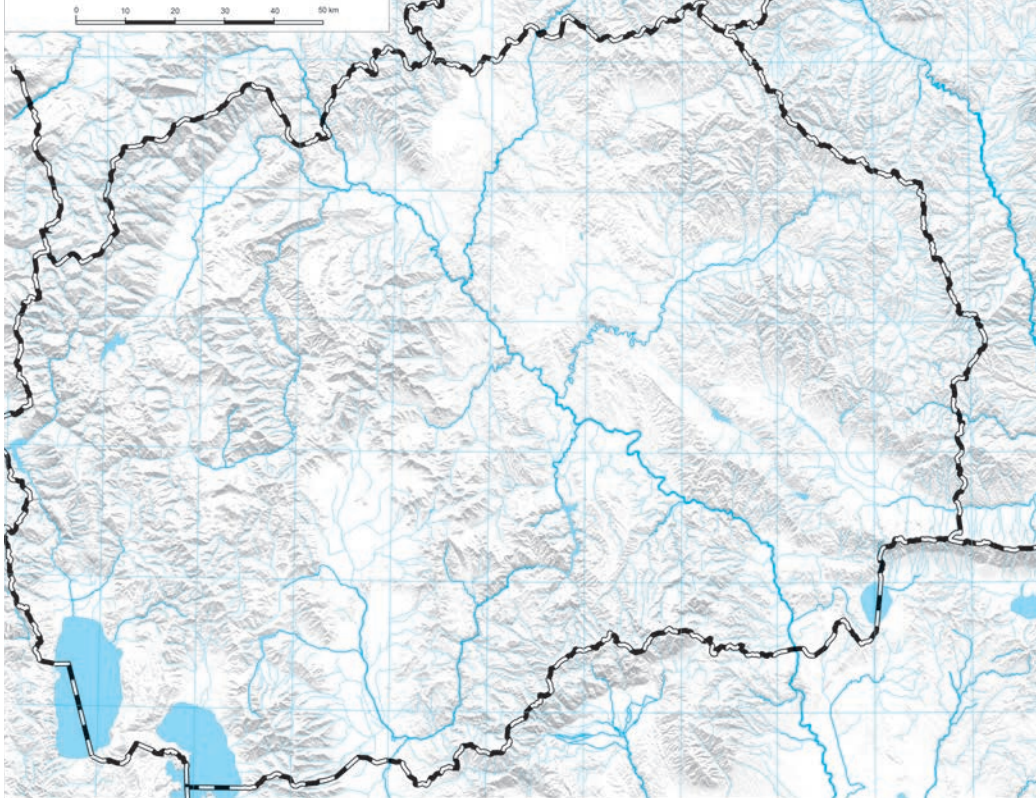
DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Büyük ölçüde üzüm almak istiyorsan nereye gitmelisin?
- Polog Vadisinde hangi şehirler bulunmaktadır?
- Senin yaşadığın yer hangi vadiye veya vadi yakınında bulunmaktadır?

ÖDEV

Haritada vadileri sarı renkle işaretle, sonrasında isimlerini yaz.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin "Tahıl ambarı" hangisidir?

- a) Polog Vadisi
- b) Ustrumca Vadisi
- c) Pelagoniya

2. Tarım neden en çok vadilerde gelişir?

3. Benim yaşadığım yere en yakın vadi _____
ve _____

_____ ile tanınır.

YAŞADIĞIM YERİN ALANI

Zeyne, Leon ve Violeta yaz ve kış mevsimleri boyunca birbirlerini ziyaret etmek için anlaştılar.

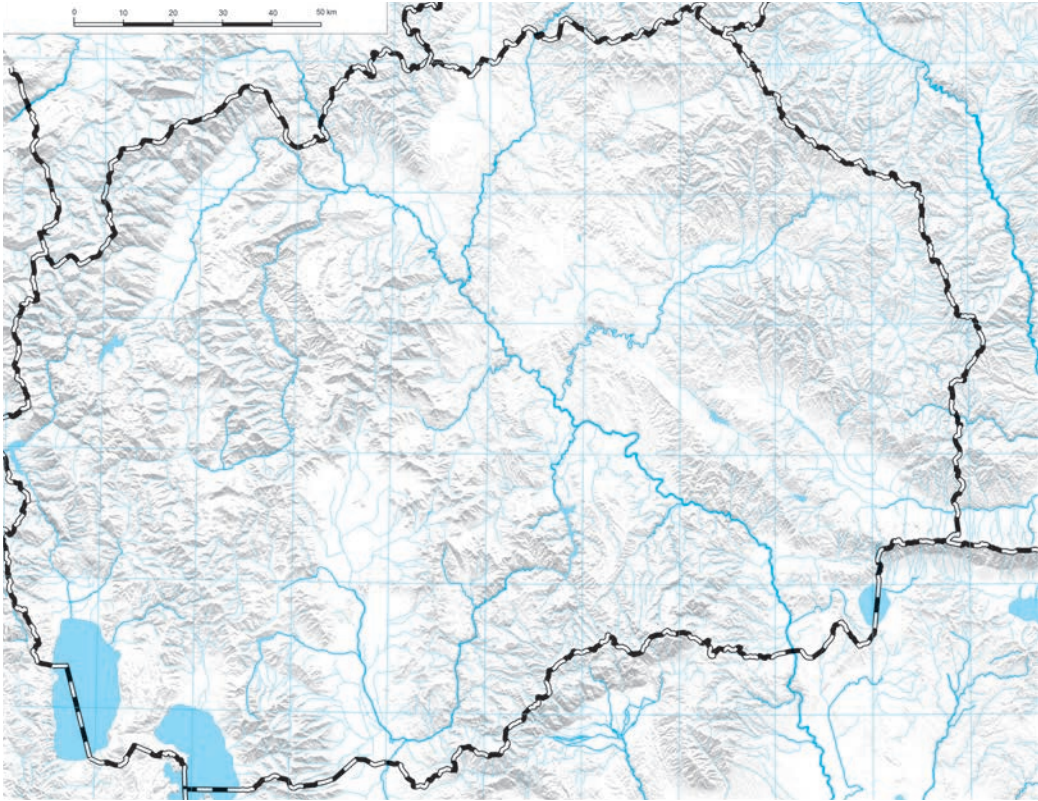
Şimdiye kadar mutlaka Kalkandelen, Vurtok, Korab Dağı ve Korab Şelalesi, Doyran Gölü ve Osogovo Dağları'nı ziyaret edeceklerini anlamışsındır.

ÖDEV

Haritada Zeyne, Leon ve Violeta'nın ziyaret ettikleri yerleri bulun.

Gruplara ayrılın ve her grup o yerlerden bir tanesini seçsin. Onlar hakkında bütün bildiklerinizi yazın, sonrasında her grup yazdıklarını okusun. Adı geçen yerleri haritada işaretlemeye çalışın.

ÖDEV

Haritada senin yaşadığın yeri bul, nerede olduğunu haritada işaretle ve boşlukları doldur:

YAŞADIĞIM ORTAM

Benim yaşadığım yer _____

Ona en yakın şehir _____

En yakın köy _____

Ona en yakın nehir _____ /

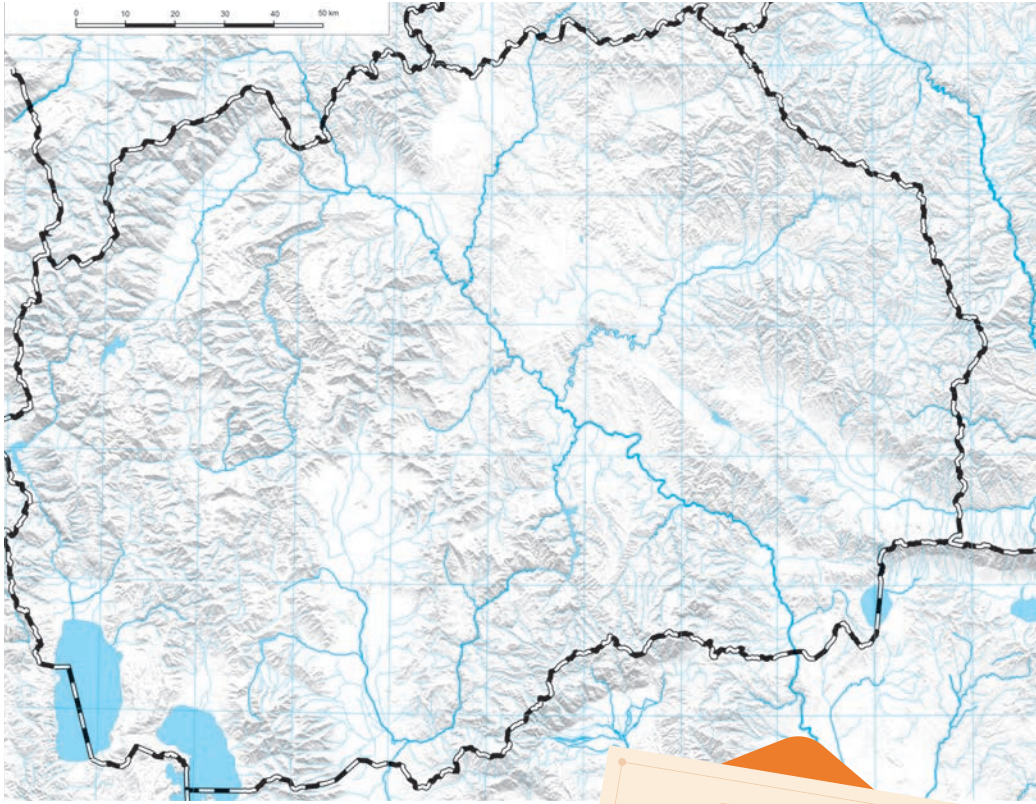
nehir _____ içinden geçer.

En yakın göl _____

_____ vadisinde bulunur. En yakın vadi

En yakın dağ _____ /

_____ dağında bulunur.

ETKİNLİK

Tanımadığın bir arkadaşına yaşadığın yerin tarifini yapmaya çalışacağın mektup yaz.

EKONOMİK FAALİYETLER

Yonuz ve Yasmina köyde yaşamaktadırlar. Arkadaşları Elvira şehirde yaşar. Aynı okulda, aynı sınıfta okurlar.

Bir gün ebeveynlerinin ne işle uğraştıkları hakkında yazmaları gereken ödevleri vardı.

Yasmina şunları yazdı:

“İlkbahar olması sebebiyle, babam bahçeye biber ve domates ekmeye başladı. Aynı şekilde, lahana da ekti. Ona büyük kardeşim yardımcı oldu. Sebzeleri yaz boyunca taze biber ve domates yemek için, lahanaları ise sonbaharda satmak için yetiştiriyoruz. Annem pazarda satıcı olarak çalışır ve yetiştirdiğimiz ürünleri orada satar.”

Yonuz şöyle yazdı:

“Annem nakış işlemeyi çok iyi bilir. O bütün dünyada satılan halk kıyafetleri işler. Babam bizim çiftliğimizde çalışır ve inek ile buzağı yetiştirir. Ürettiği süt ve süt ürünleri bir şirket tarafından satın alınır.”

Elvira ise şunları yazdı:

“Benim babam oto parçaları fabrikasında çalışır. Hata yapmamalı ve çok dikkatli olmalıdır, çünkü orada oto parçaları üretilir ve sürücülerin güvenliği onlara bağlıdır. Annem ise bir inşaat şirketinde mühendis olarak çalışmaktadır. Şirket binalar, evler, hastaneler, fabrikalar v.b. inşa eder.”

DÜŞÜN

Her üç ailenin ortak noktaları nedir?

YAŞADIĞIM ORTAM

Her üç arkadaşın aileleri de üreticidir ve üretimin içinde yer almaktadırlar.

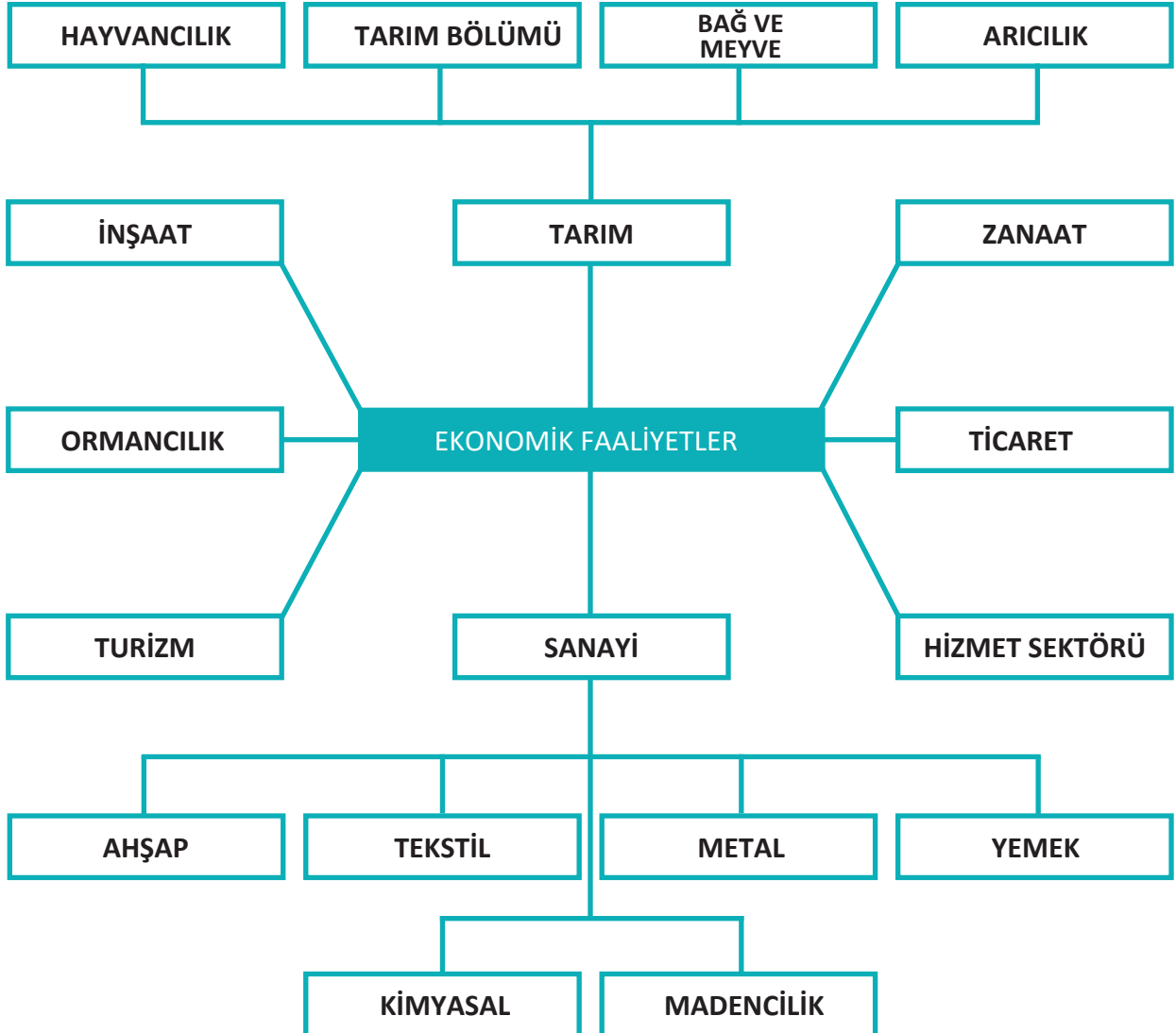
Bunlar ürünlerin üretilmesi için yapılan faaliyetlerdir.

Bu demektir ki, ekonomik faaliyetlerin amacı bir şeyin üretilmesi, değiştirilmesi, satılması ve harcanmasıdır.

Ekonomi bir ülkenin itici gücüdür. Ekonomi ne kadar gelişmişse, o ülke ekonomik olarak o kadar güçlüdür.

Ekonomik faaliyetlerin isimlerini araştır ve üç arkadaşın ailelerinin hangi ekonomik faaliyetle uğraştığını düşün.

ÖDEV

Boş bırakılan yerlere üç arkadaşın ailelerinin hangi meslek dalıyla uğraştığını yaz.

Yasmina

Anne _____

Baba _____

Yonuz

Anne _____

Baba _____

Elvira

Anne _____

Baba _____

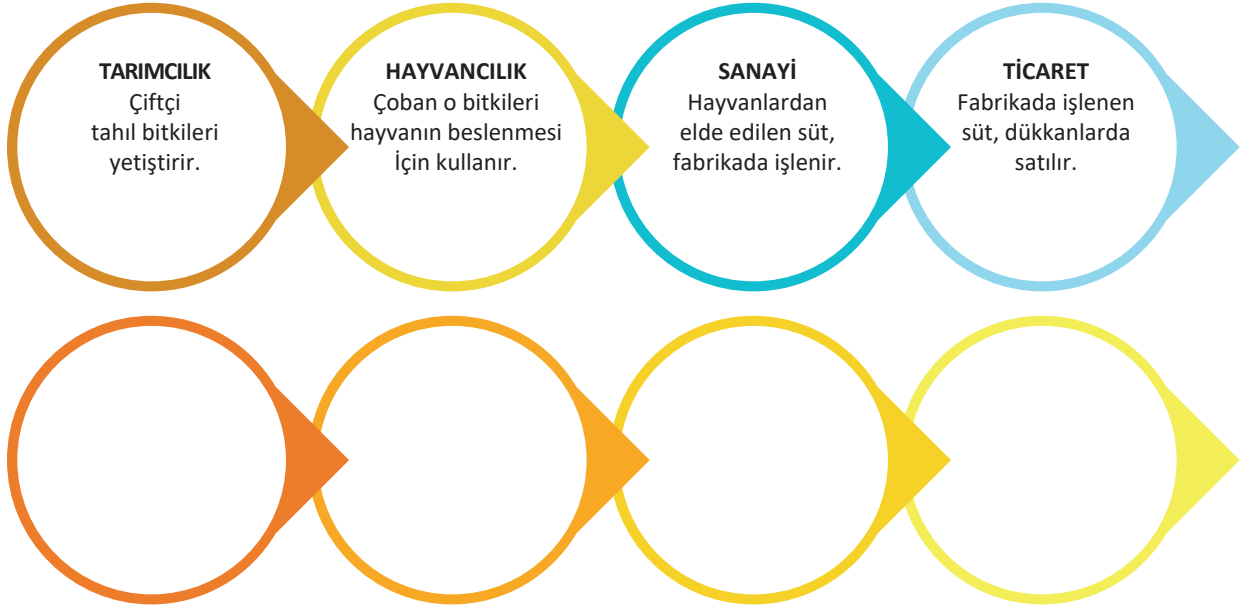
DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Tarım denilince ne anlıyorsunuz?
- Sanayi ve ticaret arasındaki bağ nedir?
- Bir ülkenin turizminin gelişmesi neye bağlıdır?
- Senin belediyende hangi ekonomi kolu gelişmiştir?
- Senin belediyende hangi ekonomş kolu hiç gelişmemiştir ve bunun sebebi nedir açıkla.

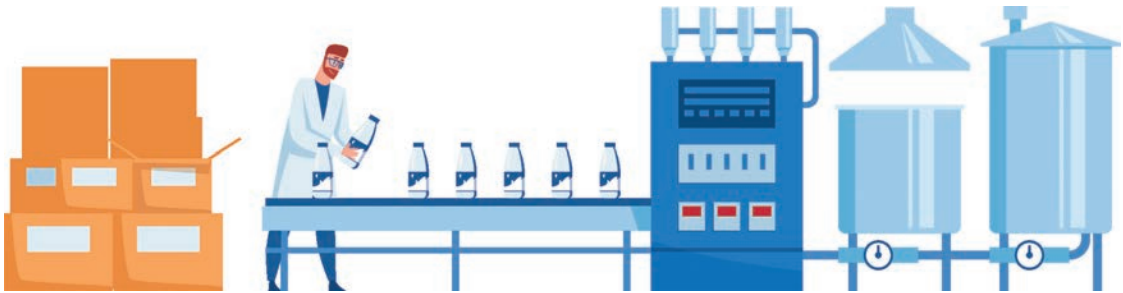
YAŞADIĞIM ORTAM

Bütün ekonomik faaliyetler birbirine bağlıdır ve biri diğerine bağımlıdır. Verilen örneği incele, sonrasında ekonomik faaliyetlerin bağıllığını açıklayacağın bir örnek yaz.

ETKİNLİK

Bir daire çevresinde oturun. Herkes bir ekonomi dalının yazılı olduğu kağıt çeksin fakat ne yazdığını görmemelsiniz. Yanındaki arkadaşın kağıdı alınına yapıştırarak. Kağıtta yazan hangi ekonomik dalın sözkonusu olduğunu bulmak için arkadaşlarına sorular sor. En az soru sorarak ekonomik dalı bulan kazanan olacak.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Metal, ahşap, deri, tekstil v.b. gibi malzemelerin işlenmesiyle uğraşan ekonomik dal hangisidir?

- a) Tarımcılık
- b) Turizm
- B) Sanayi

2. Mobilya satışı hangi ekonomik dala aittir?

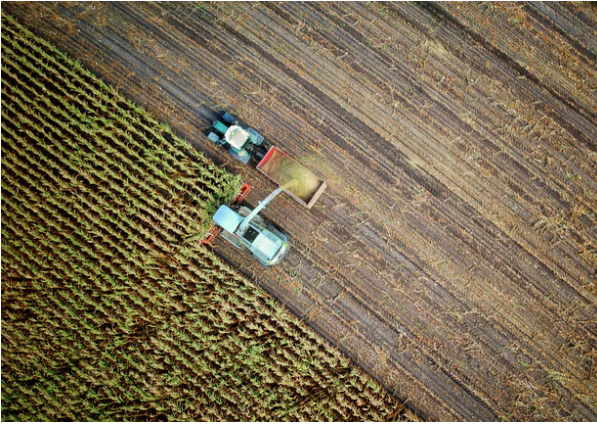
3. Merita dükkana yoğurt almaya gitti. Yoğurtun üretiminden satışına kadar hangi ekonomik dallar buna dahil olmuştur.

ÜLKE EKONOMİSİNİN DOĞAL KAYNAKLARLA BAĞLILIĞI

Yasmina, Elvira ve Yonuz bileşimlerini okuduktan sonra arkadaşları Meri, Yasmina ve Elvira'ya şöyle sordu:

– Sebze­lerin yetiştirilmesinde neler, oto parçaların yetiştirilmesinde neler gereklidir?

Yasmina'ya ve Elvira'ya açıklamaları için yardımcı ol: Çiftçiye sebze ürünleri yetiştirme için hangi şartlar ve kaynaklar, oto parçaları için ise fabrikaya hangileri gerekmektedir?

Hatırla:

- Tarım neden vadilerde gelişmiştir?
- Madencilik ve sanayi arasında ne gibi bir vardır?

Bir ülkenin kalkınması için, ekonomisinin gelişmiş olması gerekmektedir. Ekonominin gelişmesi ülkenin doğal koşullarına bağlıdır. Doğal koşullar: rölyef, iklim ve doğal kaynaklardır.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Rölyefin ekonominin gelişmesinde nasıl bir etkisi vardır?
- Dağlarda hangi ekonomi dalı etkili olabilir?
- Göllerin kenarında hangi ekonomi dalı geliştirilebilir?
- Dağlık alanda veya düzlük alanda bakılmaksızın aynı ekonomi dalları aynı şekilde geliştirilebilir mi?
- Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin rölyefi nasıldır?

RÖLYEF

Rölyef, Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde ormancılık, hayvancılık, turizm gibi alanlarda ekonomik dalların geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Ormanlar ülkemizin %39 alanını kapsamaktadır. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin batı kısmını kapsar, en çok meşe ile kayın ağaçları bulunur. Ağaçların inşaat, ahşap ve kimya endüstrisinde geniş kullanım alanı vardır. Endişe konusu ise ağaçların kesilmesi ve yakmak için kullanılması ormanların azalmasına sebep olmaktadır.

Ülkemizde dağlık alanlarda yaşayanlar genellikle hayvancılıkla uğraşmaktadırlar. Bu ise et, süt ve yünün elde edildiği önemli bir tarım alanıdır.

Dağlık alanlarda hizmet sektörü ve turizm de geliştirilmektedir. Bununla birlikte insanların spor ve rekreasyon yaparak dağların güzelliğinin tadını çıkarmaları sağlanır (kayak, dağcılık, yamaç paraşütü v.b.). Daha çok bilinen dağ turizm merkezleri şunlardır: Şar Dağı, Bistra Dağında Mavrova, Baba dağında Kopanki, Buşeva Dağında Kruşevo v.b.

YAŞADIĞIM ORTAM

DÜŞÜN VE CEVAPLA

Yaşadığınız yerde sözkonusu dağlık alanlarda hangi ekonomik dallar vardır?

Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde verimli toprak, iyi su kaynakları ve uygun iklim koşullarından ötürü vadi ve tarlalarda meyve, sebze, tahıllar ve üzümün yetişmesine olanak sağlarlar. Su yüzeylerinin (göl ve nehirler) bulunduğu yerlerde ise turizm ve hizmet sektörü geliştirilir. En tanınmış turizm merkezleri şunlardır: Ohri, Sveti Naum, Struga, Doyran, Prespa Gölü, Matka v.b.

Ülkemiz madenlerle de zengindir. Bu da madencilğin geliştirilmesine ve sanayide madenlerin kullanılmasına, aynı zamanda kömürün enerji kaynağı olarak kullanılmasına uygun olduğu anlamına gelir. Ülkemiz topraklarında çıkartılan madenler şunlardır: bakır madeni ve altın, kurşun ve çinko, kömür, mermer v.b.

KEŞFET

Kömür enerji kaynağı olarak hangi ekonomi dallarında kullanılmaktadır?

Prilepe'de mermer ocağı

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Yaşadığın yerde düzlük alanlarda sözkonusu hangi ekonomik faaliyetler uygulanmaktadır?

İKLİM

Nehirlerin suyu ve ekonominin geliştirilmesiyle bağlantılı olan bitki ve hayvan dünyasının zenginliği özellikle tarım ve bütün alt dalları, sanayi (gıda, ahşap ve tekstil), ormancılık trafik, turizm iklime bağlıdır.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- İklim, ekonominin geliştirilmesine nasıl etki edebilir?
- Kurak dönemler hayvancılığı ve tarımı nasıl etkiler?

KEŞFET

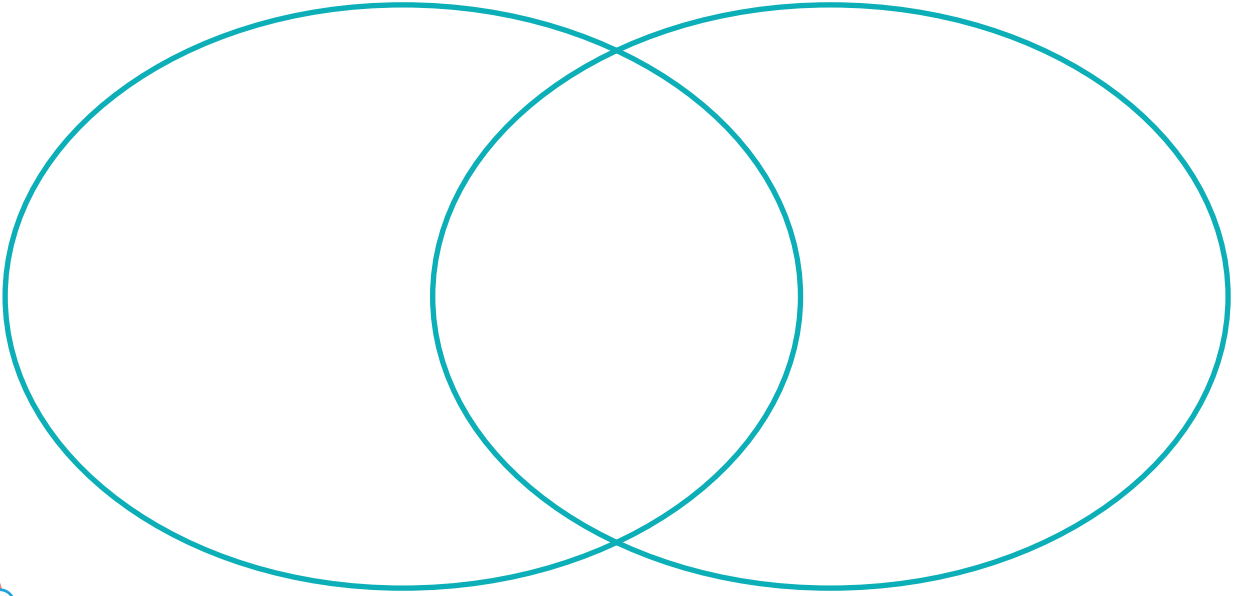
Hangi ekonomi dalları iklime bağlı değildir?

ETKİNLİK

“Ven şeması”

İki tane ekonomi dalı yazınız. “Beyin fırtınası” sayesinde seçtiğiniz dalların geliştirilmesinde hangi nedenlerin önemli olduğunu keşfedin. Bunları ven şemasına yazın. Kümelerin kesişiminde ortak nedenleri yazın. Geliştirilmede ortak yanları olmayan ekonomi dalları var mıdır, tartışın.

Neler öğrendiğimi kontrol ediyorum

1. Dağlık ve düzlük alanlarda hangi ekonomi dallarının ortak yanları vardır?

2. Dağlık alanlarda en gelişmiş ekonomi dalları hangileridir?

3. Yağış miktarı tarıma nasıl etki eder, açıkla.

DOĞAL KAYNAKLARIN SORUMLU ŞEKİLDE KULLANILMASI

Olgitsa nine ve torunu Petar, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin güneyinde arabayla dolaşıyorlardı. Bogdantsi şehrinin yakınlarında Petar tuhaf bir şey farkettti.

- Nine, bak, tepede pervaneler var – dedi heyecanla.
- Onlar pervane değil, rüzgar türbinleri. Onlardan elektrik enerjisi elde edilir– diye cevap verdi ninesi.
- Peki, neden inşa edildiler?
- İnsanların tükenmeyecek ve çevreyi kirletmeyecek enerji kaynakları kullanma çabaları var, o yüzden inşa edildiler. Bunlar rüzgarı kullanan rüzgar türbinleri. Rüzgar bazı ülkelerin sahip olduğu doğal zenginliklerden biridir – diye cevap verdi ninesi.
- Doğal zenginlikleri başka hangi şekilde koruyabiliriz? – diye meraklı bir şekilde sordu Petar.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- İnsan doğaya karşı nasıl davranmalıdır?

YAŞADIĞIM ORTAM

“Bal Ülkesi” belgeselini izle ve düşün:

Filmin ana karakteri Atice “ Yarısı bana, yarısı arılara” cümlesinde ne demek istemektedir?

Atice arılardan balın tamamını toplasa ne olur?

İnsanın günlük hayatta kullandığı her şey doğadandır. O suyu, havayı, toprağı, bitkileri, hayvanları yaşamak için kullanır. İnsanlığın hızlı gelişmesi doğal kaynakların daha çok kullanılmasını sağlar. Doğal kaynakların kontrolsüz ve devamlı kullanılması biyolojik hayatın dengesini bozduğu gibi bazı bölge ve ülkelerde ekonomik dalların daha az gelişmesini sağlar.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Biyolojik dünyanın dengesi ne demektir?
- Doğal kaynakların kontrolsüz şekilde kullanılması ekonominin daha az gelişmesini nasıl sebep olabilir?

Doğal kaynaklar insanlar, hayvanlar ve bitkilerin oluşturduğu canlı dünya için önemlidir. O yüzden varolmaları için kaynakları bilinçli kullanmaları çok önemlidir. Bilinçli kullanma ne demektir? Bilinçli kullanım her insan ve ülkenin doğal kaynakları koruduğu, aynı zamanda yenilenebilir doğal kaynaklar sayesinde enerji üretiminde farklı çalışmalar kullanmasıdır.

ÖDEV 1

Su bir kaynak olarak olmasa, gezegenimizde hayat da olmaz. Bitkilerin, hayvanların ve insanların hayatı suya bağlıdır. Sıradaki sorulara cevap ver:

- Suyu korumazsak ne olur?
- Nehirleri, denizleri ve okyanusları kirletirsek ne olur?

- Hayvanlar, bitkiler ve insanlar için bütün olumsuz sonuçları yaz:

Eğer su tasarrufu yapmazsak:

Eğer sular kirletilirse:

- Suyun tasarruf edilmesine ve temiz kalmasına nasıl yardımcı olabilirsin?
- Sanayi işi yapan kişiler, belediye ve belediyenin diğer vatandaşları suyu hangi şekilde tasarruf edebilir ve temiz tutabilirler?

ÖDEV 2

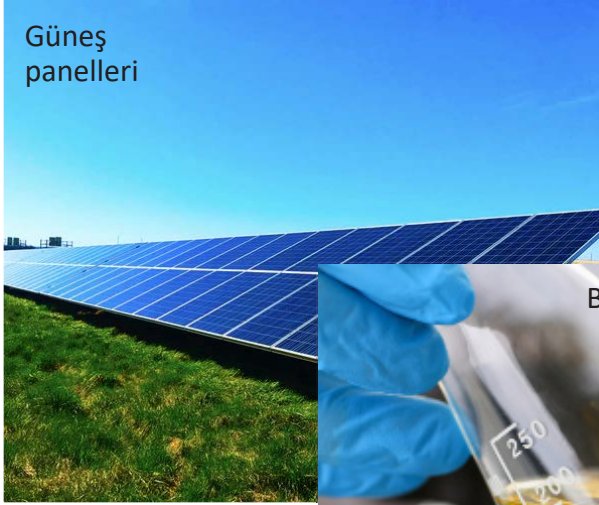
Günlük hayatta elektrik enerjisine ihtiyacımız vardır. Evimizde, fabrikalarda, hastanelerde, iş yerlerinde, okullarda v.b. kullanırız. Kömür, petrol, doğal gaz gibi doğal kaynaklar elektrik santrallerinde elektrik enerjisi elde etmek için yakılır. Onların yakılması havanın kirlenmesine sebep olur. Sorulara cevap ver:

- Kirlenmiş hava insanlar, bitkiler ve hayvanlar üzerinde nasıl etki yapar?
- Elektrik enerjisini elde etmek için kullandığımız doğal kaynakların harcanmaması için neler yapmalıyız?
- Elektrik enerjisini nasıl tasarruf edebiliriz?
- Belediyenin vatandaşları, ekonomi ve belediye işleri ile uğraşan kişiler bu konuda neler yapabilirler?

YAŞADIĞIM ORTAM

Kömür ve petrol gibi doğal kaynakları harcamaktan ve çevrenin kirlenmesinden kaçınmak için, insan enerji için yeni kaynaklar arayışı içerisinde. Bu tür kaynaklar yenilenebilir enerji kaynaklarında bulunmaktadır. Örnek: güneş, rüzgar, su, jeotermal enerji ve biyokütle. Böylece güneş enerjisi güneş panellerinin takılmasıyla günden güne daha fazla kullanılmaktadır. Rüzgar türbünleri sayesinde rüzgarın kullanılmasıyla elektrik enerjisi elde edilmektedir. Hidrosantrallerde elektrik enerjisinin üretimi için su kullanılır. Derinliklerden gelen ılık su ise (jeotermal enerji) elektrik enerjisinin üretimi ve evlerin ısıtılması için kullanılır. Aynı şekilde, biyokütleden elde edilen biyoyakıt yine elektrik enerjisi üretimi için kullanılır.

ÖDEV 3

Ormanlar, gezegenimizin korumak zorunda olduğumuz zenginlikleridir. Ormanlarda farklı türlerde hayvanlar ve bitkiler yaşar. Ağaçların bizlere temiz hava sağlamaları dışında nehir yataklarının taşmalarını ve toprak kaymalarını önleme gibi özellikleri vardır. İnsan ağaçları mobilya, kağıt, yakmak ve inşaat üretimi için kullanır. Fakat, insan ağaçları sadece bu ihtiyaçlar için kesmez, inşaat arazisi elde etmek için de keser. Bütün bunlar orman alanlarının azalmasına sebep olmaktadır.

Soruları cevapla:

- Ormanlarda ağaçların kontrolsüz kesilmesiyle hayvan ve bitki yaşamına ne olur?
- Havayı nasıl etkiler?
- Ormanlarda ağaç kesiminin azalması için hangi şekilde yardımcı olabilirsin?
- Diğer vatandaşlar nasıl yardımcı olabilirler?

Ağaçların yakacak olarak kullanılmasından kaçınmak için, farklı ısınma kaynakları kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: peletler, jeotermal kaynaklar, güneş panelleri v.b. Aynı şekilde, kullanılmış kağıt da geri dönüşümle yeniden kullanılabilir. Fidanlar dikerek ormanların korunmasında aktif rol oynayabilirsin.

YAŞADIĞIM ORTAM

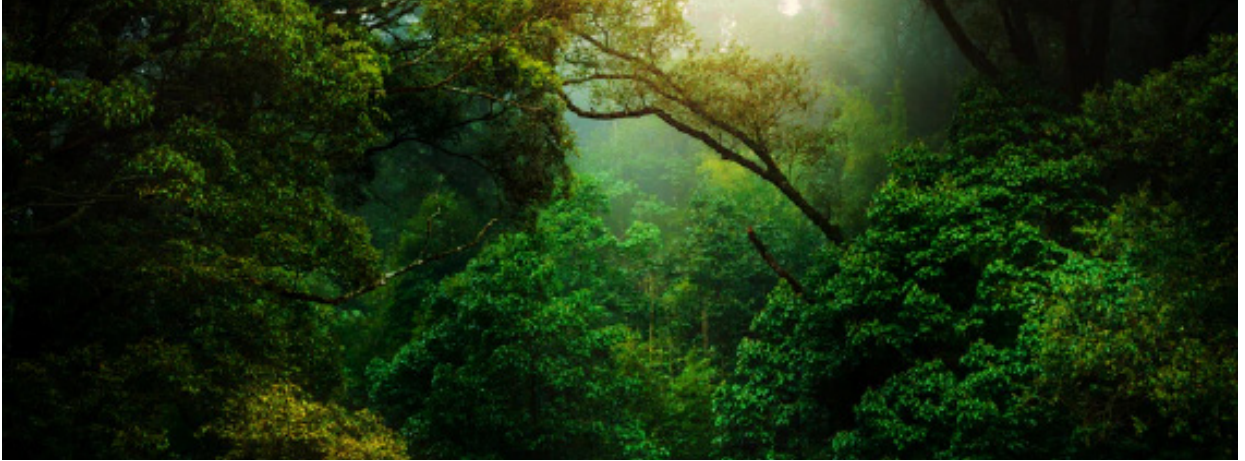
ETKİNLİK

Arkadaşlarınızla diğer doğal kaynakların sorumlu bir şekilde nasıl kullanılacakları konusunda tartışın. “Beyin fırtınası” sayesinde çevrenin ve doğal kaynakların sorumlu bir şekilde nasıl korunacağına dair fikirler sunun. Fikirlerinizi daha sonra okula ve okul bahçesine asacağınız kağıtlara yazın.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Belediyenizin hangi doğal kaynakları vardır?
- Doğal kaynakları nasıl kullanmaktadır?
- Belediyenizin doğal kaynaklarının ekonominin gelişmesinde nasıl bir katkısı vardır?

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. İnsanın varolması _____ bağlıdır.

2. Suyun bilinçli bir şekilde kullanılmasının bir yolunu yaz.

3. Doğal yenilenebilir kaynaklı enerjinin kullanılmasının bir yolunu yaz.

Mersiha okuldan neşeli döndü. Bugün öğretmenin dediğine göre çevrenin korunması için yardımcı olacakları etkinlikler düzenlemiştiler. Küçük kızkardeşi Leyla, Onların nasıl etkinlikler olduklarını sordu.

– Bugün ekolojiyi öğrendik ve doğada olduğumuzda nasıl davranmamız gerektiğiyle alakalı bir poster hazırladık. Onu da parka astık. Umarım ziyaretçiler talimatlara uyacaklardır – dedi Mersiha.

– Ekoloji nedir? – diye sordu Leyla.

– Ekoloji canlı organizmaların ilişkileri ve onların çevreyle olan ilişkileri ile ilgilenen bir bilim dalıdır – diye cevap verdi Mersiha.

– Demek ki siz okulda hayvanların, bitkilerin ve insanların birbirlerine karşı nasıl davrandıklarını araştırıyorsunuz?

–Evet, aynı zamanda çevreye karşı nasıl davranmamız gerektiğini de – diye tamamladı Mersiha.

– Çevreye karşı nasıl davranmalıyız ki? – diye sordu Leyla.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Ekoloji bizim için neden önemlidir?
- Çevreye karşı nasıl davranmalıyız?

YAŞADIĞIM ORTAM

Biz insanlar Dünya gezegenini çok sayıda canlı organizma ile paylaşmaktayız. Bu doğayı yok etme hakkımızı azaltmaktadır. Doğaya karşı sorumsuz davranışlarımızla, diğer canlı organizmaların yaşam alanlarını da yok ediyoruz. Doğayı koruma sorumluluğunu hepimiz üstlenmeliyiz ki bir çok nesil de onu kullanabilsin. Temiz çevreye sahip olma hakkımız var, fakat ona karşı sorumluluklarımız nelerdir?

Resimlere bak, düşün ve cevapla!

Terkedilmiş maden ocağı

Vahşi depolama alanı

Verilen örneklerde doğa kirlenmiş ve biyolojik denge zarar görmüştür. Terkeldilmiş maden ocağından kimyasallar ve ağır metallerle kirlenmiş toprak artık işlenemez, aynı zamanda toprak derinliklerine inen ağır metaller yeraltı sularını da kirlenmiştir. O sular kirli ve zararlı maddelerle doludur. O sularda bitki ve hayvanlar yaşayamaz, insana da zararları olacaktır.

Vahşi depolama alanları hem toprağı hem de havayı kirlenirler. Kirli hava insan, hayvan ve bitkilerin sağlığına olumsuz etki eder. Atıklar, kaybolmayacak ve uzun yıllar daha toprağı, havayı ve suyu kirleneceklerdir.

- Doğayı kim kirlenir?
- Bunu neden yapar?

Bunlar insanın doğayı nasıl kirlenettiğı ve yokettiğine dair sadece birkaç örnektir.

İnsanların doğaya karşı zararlı davranışları hakkında bir kaç örnek daha yazmaya çalış:

Sağlıklı yaşam ortamı içinde olman ve başkalarının ekolojik bilincini artırmak için yardımcı olabileceğin başka unsurlar da şunlardır:

- Atık seçimi ve geri dönüşümü;
- Havayı temizleyen ve bitki dünyasının bir parçası olacak fidanlar dikmek
- Ekolojik etkinliklerde yer almak.

- Sağlıklı yaşam ortamının korunması için başka neler yapabilirsin?

İlginç gerçekler

İndonezya'da bulunan Sitarium nehri normal içme suyundan bin defa daha kirlidir ve yüksek oranda zehirli maddeler içermektedir. 2000 civarında fabrika nehri su kaynağı olarak kullanırken sanayi atıklarını yine buraya atmaktadırlar.

Günümüzde bile süren ekoloji felaketi 1986 yılında Çernobil nükleer merkezinde bir kaza sonucu oluşmuştur. Merkezin 30 km yarıçapında toprak kirlenmiştir ve burada hiç kimse yaşamamaktadır.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Ekoloji şunlarla ilgilendir:

- a) Canlı organizmaların ilişkisi ve onların çevreyle ilişkisi
- b) Doğal kaynakların temin edilmesi
- v) Bitkilerin yetiştirilmesi

2. Sağlıklı bir yaşam ortamının korunmasını nasıl sağlayabilirsin?

3. Doğanın en büyük kirleticisi kimdir?

ATIK AYRIŞTILMASI VGERİ DÖNÜŞÜM

Mersiha'nın kızkardeşi Leyla, ona doğanın ve yaşam ortamının korunması için sarfettiği çabaya yardımcı olmaya karar verdi. Gezilere her gittiğinde yanına kağıtla paketlenmiş kağıt çatal bıçak takımı taşıyordu. Plastik bardak ve tabak kullanan arkadaşlarını onaylamıyordu. Aynı şekilde gezi esnasında çöplerini doğaya bırakmalarını da onaylamıyordu. O çöpleri özel poşetlerde toplar, eve dönüşünde özel çöp kutularına ayrıştırırdı.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Leyla neden kağıt takımlar kullanır?
- Leyla çöp atıklarını neden toplar ve özel çöp kutularına atar?

Atıkların ayrıştırılması ve geri dönüşümü gelişmiş toplumlarda insanların uyguladıkları alışılmış bir davranıştır. Bu şekilde çok az miktarda çöp depolama alanlarına gider, çevre korunur ve bir çok kaynak tasarruf edilir. Plastik, cam, kağıt, teneke kutular, metal ve organik atıklar geri dönüşüm zincirinin ve yeniden kullanım zincirinin en önemli halkalarıdır.

Açıklama: Yeniden kullanmak, herhangi bir önceden kullanılan nesnenin yeniden kullanılması anlamına gelir. Yeniden kullanmak ve geri dönüşüm farklı şeylerdir.

Atık ayrıştırılması her tür atığın ayrıştırılıp plastik, kağıt, cam, metal, organik atık gibi farklı çöp kutularına atılması demektir. Bu şekilde ayrıştırılan atıklar geri dönüşüm için fabrikalara gönderilir. Bu gezegenimizi kirlenmeye karşı koruduğumuz ilk adımdır.

YAŞADIĞIM ORTAM

Bu tür atıkların geri dönüşümü yapılırsa yeniden kullanılabilir. Atıklar fabrikaya götürülür, yeniden işlenir ve yeni bir ürün üretilir. Bu şekilde doğal kaynaklar harcanmaz ve doğa kirlilikten korunur. Her ne kadar atıkların geri dönüşümü fabrikalarda yapılsa da, geri dönüşümü veya kullandığın bazı nesnelere yeniden ev şartlarında kullanabilirsin.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Ev şartlarında nelerin geri dönüşümünü yapabilirsin? Bunu nasıl yaparsın?
- Evde yeniden neleri, okulda neleri kullanabilirsin?

İlginç gerçekler

- Bir tonluk ofis malzemelerinin geri dönüşümüyle 17 adet ağaç gövdesi kurtarılır.
- Bir karton bardağın doğada yok olması için (normal doğa şartlarında) yarım yıl gerekirken, plastic bir bardağın yok olması için 100 yıldan fazla zaman gerekmektedir.
- Plastiğin yok olması için 10 ile 50 yıl, naylon için ise 40 yılın geçmesi gerekmektedir.
- Çiğneme sakızlarının yok olması için 20 ile 50 yıl gerekir.
- Avrupa Birliği 2021 yılından itibaren pipet, plastic tabak ve plastic yemek takımlarını ve tek kullanımlık diğer plastik ürünlerin satışını yasaklamıştır.

ETKİNLİK

Evinizde kullandığınız plastik şişeleri toplayın ve onlardan yeniden kullanılabilir nesnelere yaratın. Bu nesnelere okulunuzda sergileyin. Kaç şişe kullandığınızı hesaplayın. Bu şekilde siz bu şişelerin doğada kalmasına ve doğayı kirletmemesine yardımcı oldunuz.

ETKİNLİK

Ayrıştırma çöp kutuları belediyede hangi yerlere yerleştirilmiştir ve vatandaşlar bunları bilinçli şekilde kullanıyorlar mı, takip et. Vatandaşları bu konuda bilinçlendirmek için neler yapabilirsiniz sınıfınızda tartışın. Tartışmadan çıkan sonuçlarla birlikte belediye çapında bir etkinlik düzenleyin.

YAŞADIĞIM ORTAM

ETKİNLİK

Diğerlerinin ekolojik bilincini artıracak mesajları küçük afişlere yazın. Çevreye karşı sorumsuz davranışları çizerek DUR yazın. Hazırladığınız afişleri okula ve okul bahçesine asın.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Ayrıştırma ve geri dönüşüm işlemlerini neden yapmalıyız?

2. Doğanın ve çevrenin korunmasına nasıl yardımcı olabilirsin?

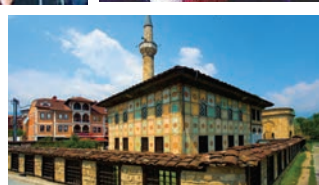
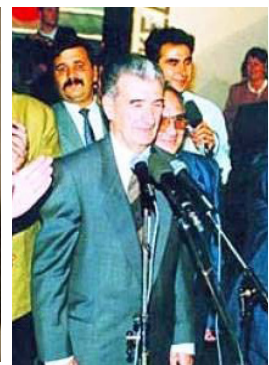
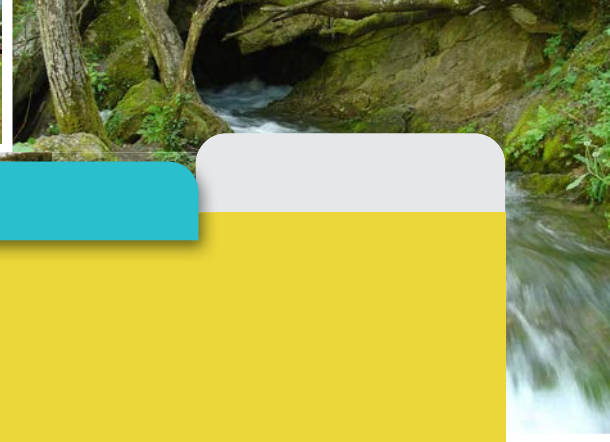

Toprağın kirlenmesi vatandaşların sağlığının bozulmasına ve tarım ürünlerinin azalmasına neden olur. Belediyede toprak nasıl kirlenir ve bununla ilgili ne önlemler alınmıştır, araştır.

- Gruplara ayrılın.
- Grupların kurallarını belirleyin.
- Araştırma sonunda sunum yapacak bir arkadaşınızı seçin. Aynı şekilde araştırmanızın fotoğraflarını çekecek bir arkadaş da belirleyin.
- Her grup şunları araştırın:
 - Vahşi atık depolama alanları nerede var, bunları kim oluşturur ve belediye bununla nasıl başa çıkar?
 - Belediye çapında çöplerin atılması nasıl düzenlenir?
 - Belediyede toprak kirliliği hangi şekillerde oluşur?
 - Toprak kirliliğinin tarım ürünleri üzerinde nasıl bir etkisi vardır?
 - Toprak kirliliği insan sağlığını nasıl etkiler?

- Araştırma planı yapın. Araştırma için gereken malzemelerin planlamasını da yapmayı unutmayın.
- Daha fazla bilgiye hangi kaynaklardan ulaşabilirsiniz, düşünün. Bu konuda size biyoloji öğretmenleriniz, tarımla uğraşan vatandaşlarınız, belediye başkanı, hastanede çalışan sağlık çalışanları yardımcı olabilirler.
- Anket yapacağınız veya soru soracağınız kişiler için soruların planlamasını yapın.
- Водете дневник на активности. (Нема превод)
- Araştırma sonunda toplanan bilgileri özetleyin, çözüm önerisi sunun, sunum yapın ve elde ettiklerinizi belediye çalışanları ve okul arkadaşlarınızla paylaşın.

МОЈАТА ДРЖАВА

- 1 Минатото на современата македонска држава
- 2 Скопје – главен град
- 3 Државни институции
- 4 Државни симболи
- 5 Мултикултурниот и мултиетничкиот карактер на државата
- 6 Граѓанскиот карактер на државата
- 7 Активно учество, слобода на говор, право на избор, еднаквост

КОМУ 3

BENİM ÜLKEM

Öğrenme sonuçları

Konuyu öğrendikten sonra yapabileceklerin:

-Geçmişin önemli olaylarını ve çağdaş Makedonya

Cumhuriyeti'nin kurulmasında önemli olanları sayabileceksin.

-Üsküp'ü başkent olarak tanımlayacak ve onun özelliklerini tarif edebileceksin;

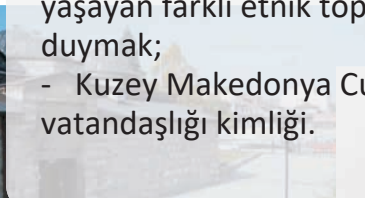
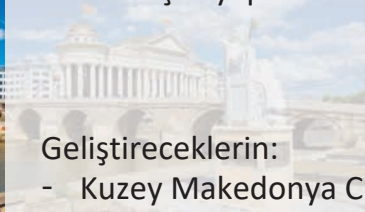
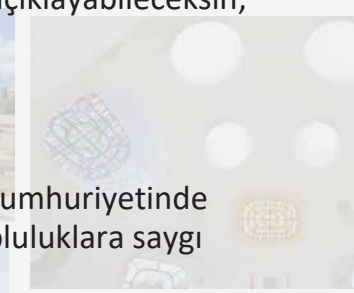
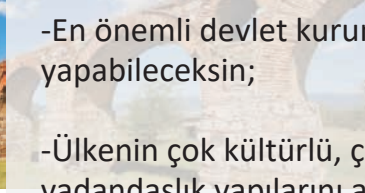
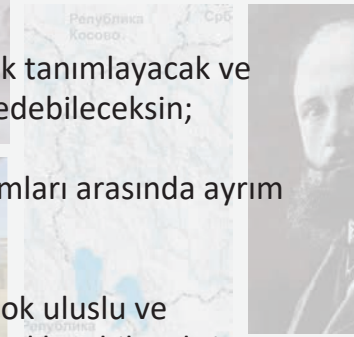
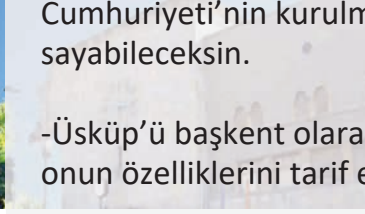
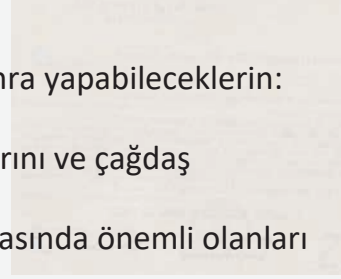
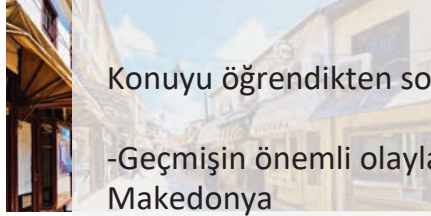
-En önemli devlet kurumları arasında ayırım yapabileceksin;

-Ülkenin çok kültürlü, çok uluslu ve vatandaşlık yapılarını açıklayabileceksin;

Geliştireceklerin:

- Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde yaşayan farklı etnik topluluklara saygı duymak;

- Kuzey Makedonya Cumhuriyeti vatandaşlığı kimliği.

ÇAĞDAŞ MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN GEÇMİŞİ

İLİNDEN AYAKLANMASI VE KRUŞEVO CUMHURİYETİ

- Dede, sana bir şey soracağım – dedi İlina. Zaman makinesine sahip olsan, nereye dönmek ve kaç yıl geriye gitmek istersin?
- İlginç bir soru. Yüz yıl geriye, İlinden Ayaklanmasına dönmek isterdim. Daha doğrusu, **2 Ağustos 1903 yılı Kruşevo'ya** – dedi Dimo dede.
- Ooo, benim ismime benziyor ve benim doğum günüme denk geliyor. Adımı o gün Aziz İliya bayramı olduğu için verdiklerini biliyorum. Peki ayaklanma nedir? – şaşırılmış bir şekilde sordu İlina.
- **Ayaklanma insanların daha fazla haklar için düzenlediği bir mücadeledir.** Genellikle hükümetten memnuniyetsizlik nedeniyle olur. İlinden Ayaklanmasında halk, Osmanlı yönetiminden kurtulmak istemiştir. Bu yüzden, aynı düşünen çok sayıda kişi hükümet yönetimini değiştirmek için anlaşmışlardır – diye açıkladı Dimo dede.
- Peki neden Kruşevo'da? – tekrar sordu İlina.

-Çünkü isyancılar Kruşevo’da kendi hükümetlerini ve Kruşevo Cumhuriyeti adında serbest bölgelerini kurmayı başarmışlardır.Sadece on gün sürmesine rağmen Makedonya Devleti’nin kurulmasında çok önemlidir – cevap verdi Dimo dede.

-Neden sadece on gün? – tekrar sordu İlina.

-Çünkü Osmanlılar çok sayıda asker toplayarak Makedon isyancılarını yenmiş ve bölgeyi geri almışlardır – diye cevap verdi dedesi.

-Sen orada ne yapardın? – diye sordu İlina.

-Kruşevo Cumhuriyeti’nin ilk başkanı Nikola Krev’le, Meçkin Kamen’de cesurca hayatını kaybeden dük Pitu Gulı’yle tanıştırdım... Daha çok kiraz toplarının yapılmasında yardımcı olurum...

-Gotse delçev orada mıymış? – tekrar sordu İlina.

- Hayır, Gotse Delçev ayaklanmadan bir kaç ay önce hayatını kaybetmiş, fakat hazırlıklarda yer almıştır.Gotse Delçev’in söylediği: “ Dünyayı insanlar arasındaki bir rekabet alanı olarak anlıyorum” sözleri özgürlük savaşçılarını Makedonya Devleti’nin kurulmasına itmiştir.

-İlinden Ayaklanması başarılı olamadıysa neden o kadar önemlidir? – diye sordu İlina.

- Çok önemlidir, çünkü ayaklanmada sadece Makedonlar değil, o bölgede yaşayan herkes savaşmıştır.Kruşevo isyancılarının bütün kardeşlerine ve komşularına ortak düşman karşısında savaşmalarına yardımcı olmaları konusunda mektup yazdıklarını biliyor musun? Hangi dine veya etnik topluluğa ait olduklarına bakmaksızın birlikte yaşamalarına önem vermişler. Tarihte bu mektuba Kruşevo manifestosu/bildirisi denilmektedir – dedi Dimo dede.

**DÜNYAYI İNSANLAR
ARASINDAKİ
BİR REKABET ALANI
OLARAK ANLIYORUM**

Biliyor musunuz ki:

- Kruşevo manifestosu üzerinden Makedon, Arnavut, Türk, Ulah, Sırp, Hristiyan veya Müslüman olmaları bakılmaksızın bütün vatandaşlara ortak yaşam mesajı gönderilmiştir. Hepsinin savaşmaları, özgür kalmaları ve ortak devlet kurmaları için savaşıacakları ortak bir düşmanları varmış. Bu düşman Osmanlı İmparatorluğuymuş. Bazıları ayaklanmaya katılıp yardımcı olurken bazıları katılmamış. Fakat, ayaklanmanın gelişmesine kimse engel olmamıştır.
- Kruşevo Cumhuriyeti'nin geçici hükümet üyeleri şunlardır: Dinu Vangel, Dimitar Sekulov, Gorgi Çaçe, Nikola Balyu, Teohar neşkov, Hristo Kurçiev.

Nikola Karev-
Kiraz topunun hazırlanması
Kruşevo Cumhuriyeti'nin
Başkanı

Kiraz topunun hazırlanması

- Aşağıda Kruşevo manifestosunun orjinal metni verilmiştir. Makedon halk dilinde yazıldığı için anlayamadığınız kelimeler olabilir. Öğretmeninizle birlikte metni okuyun veya sesli versiyonunu dinleyin.

Крушевски манифест/проглас

Браќа земљаци и мили комшии!

Ние, вашите вечни комшии, пријатели и познајници от хубавото Крушево и неговите китни села, без разлика на вера, народност, пол и убежденија, не можејќи веќе да трпиме тиранијата на жедните за крф и гладните за чоечко месо муртати, шчо гледаат и нас и вас да дотерат до нош, и нас и вас да дотераат до питачки стап и нашата мила и богата земја Македонија да заприлегат на пуста пустиња, денеска дигнафне глава и решифне со пушка да се браниме от тие наши и ваши душмани и да добиеме слобода.

Вие мошне арно знајте оти ние не сне лоши и разбирате оти от мака си ја кладофне главата в торба, за да заживејме како браќа на оваја земја, ние ве имаме како сфои и сакаме до крај да останиме сфои.

Ние не дигнафне пушка протиф вас - това би било страм за нас; ние не дигнафне пушка протиф мирнио, трудољубивио и чеснио турски нарот, шчо се прерануат, како нас со крваф пот - тој јет наш брат и со него сне живејале и пак сакаме да живејме; ние не излегофне да колиме и да грабиме, да палиме и да крадиме - доста ни сет зулумите на безбројните деребеи по нашата сирота и окрвавена Македонија; ние не излегофне да порисјанчуваме и да бесчестиме вашите мјаки и сестри, жени и ќерки; требит да знајте оти вашио имот, вашио живот, вашата вера и вашата чес ни сет толку скапи, колку шчо ни сет скапи нашите. Анџак, за да си завардиме имото, живото, верата и честа, ние сне зеле пушка.

Ние не сне муртати на сфојата земја, шчо не родила, ние не сне арамии и јанкесеџии, а ревољucionери пот клетва да умриме за правото и за слободата; ние се бунтуваме протиф тиранијата и протиф ропството: ние се бориме и ќе се бориме протиф муртатите, протиф арамиите, протиф зулумќарите и јанкесеџите, протиф насилниците на нашата чес и на нашата вера и протиф тие шчо смучат нашата пот, и експлоатират нашио труд. От нас, и от нашите села да не се плашите - никому зијан не ка сториме.

Ние не само ве имаме како сфои браќа, туку и ве жаљаеме како сфои браќа, бидејќи разбираме оти и вие сте робје како нас, робје на царо и на царските бегој, ефендии и паши, робје на богатите и на силните, робје на насилниците и на зулумќарите, шчо ја запалија царшчината од четирите страни и шчо не натераа нас да дигниме глава за право, за слобода и за чоечки живот. За право, за слобода и за чоечки живот ве каниме и вас да дојдите заедно да водиме борба!

Елате, браќа мусљумани, при нас да тргниме протиф вашите и наши душмани! Елате под бајрако на "Афтономна Македонија"! Македонија јет заедничка наша мајка и викат за помош. Елате да скршиме синџирите на ропството, да се куртулиме от маки и страданија, и да пресушиме реките от крвој и солзи!

Елате при нас, браќа да си слејме душите и срцата и да се спасиме, та ние и нашата чељат и пречељат да живејат мирно, да си работат спокојно и да напредуат!...

Мили наши комшии! Како Турци, Арнаути и мусљумани, разбираме, вие се си мислите, оти царството јет ваше и оти вие не сте робје, шчом на царскио бајрак немаат крст, а имат свезда и месечина. Оти не јет така и оти грешите, вие брго ќе се сетите и ка го разберите. Ама ако ви јет намуз да дојдите при нас и да се објавите протиф царската тиранија, ние, вашите по таткојна и по страданија браќа, немаат да се докачиме и не ка ве мразиме. Ние сами ка се бориме и за нас и за вас, ако јет потребно, до еден ка умриме пот бајрако за нашата и ваша слобода и за нашето и ваше право. "Слобода или смрт" јет писано на нашите чела и на нашио крваф бајрак. Ние веќе го дигнафне тој бајрак и немаат враќање. Ако и вие не имате како ваши браќа и ни сакате доброто, ако есапите пак да живејте со нас, како шчо сте живејале до сега и ако сте верни и достоини синој на мајка Македонија, можите да ни помогите само со едно нешто - а тоа јет голема помшт. да не се заорчатите со душманите, да не дојдите со пушка протиф нас и да не прајте зулуми по рисјанските села!

Нека Господ Бог да благослојт светата борба за правото и слободата!

Нека сет живи борците за слободата и сите чесни и добри македонски синој!

Ура! За "Афтономна Македонија"!

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Mektup kimler için yazılmıştır?
- Makedon isyancılar mektubu kime yazmışlardır?
- Vatandaşlara nasıl mesajlar verilmiştir?
- O dönemde yaşasan sen nasıl davranırdın?

Kruşevo manifestosu okunurken

Kruşevo, Makedonya

-Dede! – dedi İlina. Kruşevo Cumhuriyeti'ni yöneten kişilerin fotoğraflarını gördüm. Hepsi erkek. Kızlar, anneler, nineler ne yapmışlar? Onlar ayaklanmaya yardımcı olmamışlar mı?
 -Nasıl yardımcı olmazlar? – dedi dede Dimo. Ayaklanmayı beraber düzenlemişler, yemek ve giysileri hazırlamışlar, silah, ilaç temin etmişler, yaralılarla ilgilenmişler, Osmanlı askerlerinin onları bulmaması için onları evlerinde gizlemişler. Bütün kalbiyle ayaklanmada yer alan çok kadın kahraman ismi duydum. O kadınlar, isyancılara annelik yapmışlardır. hasta olduklarında onlara bakmış, elbiselerini yıkamış, yemeklerini yapmışlardır. Bazıları ellerine tüfek alıp kahraman olmuşlardır.

Meçkin Kamen Anıtı

1903 yılında Meçkin Kamen'de Dük Pitu Guli ve çetesi savaşta

ETKİNLİK

“Cumhuriyet Ateş İçinde” adlı Makedon sinema filminden kesitler izle (<https://www.youtube.com/watch?v=uhAl2R4hWRk>; <https://www.youtube.com/watch?v=o4JoBAwU1rU>; https://www.youtube.com/watch?v=y_cjzXq0nhk), Kruşevo Cumhuriyeti hükümeti organizasyonunu ve o dönem hayat tarzını anlatmaktadır. Sende iz bırakacak üç kişi seç ve ayaklanmada onların rollerini açıkla.

ÖDEV

Daha iyi anlayabilmek için Makedonya Devrimci Mücadele Müzesi'ni ziyaret et. Burada sanal ziyaretle görebileceğiniz veya fiziksel olarak ziyaret edebileceğiniz o dönemin balmumu figürleri ve hikayeleri var (<http://mmb.org.mk/muzej/index.php/mk/edukacija/istrazuvaime>) Sonrasında, öğretmenin yardımıyla İlinden Ayaklanması döneminden fotoğraf ve nesnelere oluşan tarih köşesi oluşturun.

ETKİNLİK

Ayaklanmanın düzenlenmesi ve uygulanmasında başı çekmiş ve sizde iz bırakmış kişileri oynayacağınız oyun/teyatro düzenleyin.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

Sıradaki sorularda doğru olduğunu düşündüğünüz şıkkı çevreleyin

1. İlinden Ayaklanması hangi tarihte başlamıştır?

- a. 2 Ağustos 1903 yılı
- b. 2 Ağustos 1944 yılı
- c. 13 Kasım 1945 yılı
- d. 8 Eylül 1991 yılı

2. Kruşevo Cumhuriyeti kaç gün sürmüştür?

- a. İki gün
- b. On gün
- c. Bir ay
- d. On yıl

3. Kruşevo Cumhuriyeti'nin başkanının adı nedir?

- a. Dame Gruev
- b. Gotse Delçev
- c. Nikola Karev
- d. Pitu Guli

4. İsyancıların hedefi nedir?

- a. Osmanlı hükümetinden kurtulmak
- b. Alfabelerini kurmak
- c. Yaşam ortamını daha iyi hale getirmek
- d. Diğerlerinin önüne çıkmak

5. İsyancıların komşularını ortak savaşa katılmaları için davet ettikleri mektubun adı nedir?

- a. İlinden mesajı
- b. Kruşevo manifestosu
- c. İlinden yemini
- d. Kruşevo cumhuriyeti

ÇAĞDAŞ MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN GEÇMİŞİ

ASNOM

Bir grup öğrenci büyük teneffüste “zaman makinesi” adında bir oyun oynamak için anlaşılır. İlina İkinci Dünya Savaşı’na dönmelerini ister, Florent ve Cenifer bunu kabul ederler. Akıllı tahtada araştırma yapmak için öğretmenden izin isterler. Öğretmen onlara Makedonya Cumhuriyeti’nin durumunu ve savaştan sonraki edinimlerini keşfetmeleri için hangi anahtar kelimeleri kullanmaları konusunda yönlendirir: **HKS, ASNOM, Metodiya Antonov – Çento.**

Aniden bilmedikleri kelimelerle karşılaşılır. ASNOM nedir? – diye sordu Cenifer? – Demek ki sen HKS’nin ne olduğunu biliyorsun? – dedi İlina. Florent, kendini önemli hissettirmek için, yaşadığı işçenin Çento olduğunu ve ninesinin yaşadığı Prilepe’nin merkezinde Çento’nun anıtının olduğunu söyledi. – Madem ki anıt yapmışlar her halde önemli bir kişiydi – diye ekledi arkadaşları Yovan. – Hadi sırasıyla gidelim ve anahtar kelimelerin anlamlarını öğrenip öğretmenimize anlatalım- diye teklif etti Florent. Herkes onun teklifine onay verdi.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Hikayede adı geçen kişiler hangi bilgilere ulaştılar, ne düşünüyorsun?
- Öğretmenin söylediği anahtar kelimeler hakkında senin bir fikrin var mı?

HKM, Halk Kurtuluş Mücadelesinin kısaltmasıdır. Mücadele İkinci Dünya Savaşı sırasında meydana gelmiş ve yabancı işgal otoritesi tarafından kurtulmak için Makedonya nüfusu tarafından başlatılmıştır. Kruşevo Cumhuriyetinde ortak yaşam için gönderilen mesaj İkinci Dünya Savaşında

Gerçekten uygulanmıştır. Partizan güçlerine Makedonlar, Arnavutlar,Türkler, Ulahlar,Sırp, Yahudiler katılır... İbe Palikuka, Petre Piruze, Mara Natseva, İsak Sion, Kemal Agoli, Vera Atseva, Jivko Brajkoski,Kemal Seyfula, Nafi Suleymani,Dimitar Vlahov, Elğida Karamandi,Bayram Şabani, Kiril Gligorov,Panko Braşnarov, Nevena Georgieva-Dunya, Vera Yotsiç, Metodiya Antonov – Çento ve bir çok kahraman ülkenin özgürlüğü için savaşmıştır. Onlardan bazıları ASNOM'da ve ülkenin kurulmasında yer alırken, bazıları savaşta hayatını kaybetmiştir. Herkesin ayrı bir hikayesi vardır.

HKM ve ASNOM'da yer alanlar

ETKİNLİK

Bir kutuya HKM’da yer alan ve daha önce adı geçen kişilerin adlarının yazılı olduğu kağıtlar koyun. Sınıftan iki arkadaşınızla birlikte üç isim çekin ve onların biyografisini araştırın. Birlikte sunum hazırlayın. Sınıfınızda fazla öğrenciler varsa öğretmeninizi yardımcıyla daha fazla isim ekleyin ve işlemi tekrarlayın.

ASNOM, bir kaç kelimedenden oluşan ve her kelimenin belirli anlamı olan bir kısaltmadır. Makedonya Halk Kurtuluşunun Antifaşistik Meclisi (ASNOM) yasalar getirme hakkı olan ilk Makedonya meclisidir. O mecliste çağdaş Makedonya Devleti kurulmuştur. ASNOM’un ilk oturumu 2 Ağustos 1944 yılında Aziz Prohor Pçinski manatırında düzenlenmiştir. Çağdaş makedonya Cumhuriyeti’nin gelişmesi için çok önemli kararlar alınmıştır. Örneğin, Makedonca dili resmi dil ilan edilmiş, bütün vatandaşlar eşit haklara sahip olmuş, ilinden devlet bayramı olarak ilan edilmiştir.

Metodiya Antonov-Çento ASNOM’un ilk başkanıdır. Bununla birlikte Makedonya Meclisinin ilk başkanı ve Makedonya Cumhuriyeti’nin de ilk başkanıdır.

Panko Braşnarov en yaşlı delege olarak ASNOM’un ilk oturumunu açmıştır.

**Demokratik Makedonya vatandaşlarının temel hakları hakkında
ASNOM BİLDİRİSİNDEN önemli bazı noktalar.**

- Etnik kimlikleri, cinsiyetleri, ırkları ve din mensubiyetlerine bakılmaksızın Federal Makedonya Cumhuriyeti'nin tüm vatandaşları yasalar karşısında eşittir;
- Tüm vatandaşların can ve mal güvenliği garanti altındadır, mülkiyet hakkı garantilenmiştir;
- Tüm vatandaşlara din ve vicdan özgürlüğü garanti altındadır;
- Tüm vatandaşlara ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, toplanma, sözleşme ve örgütlenme özgürlüğü garanti altındadır;
- Demokratik Makedonya'da seçmenler oy kullanma haklarını genel, eşit ve kişisel esaslara göre gizli oy kullanarak yerine getirirler;
- 18 yaşını doldurduğu ve bir suçla itham edilmediği takdirde her vatandaşın halk iktidarının tüm seçim organlarında seçme ve seçilme hakkı vardır .

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- ASNOM'un ilk oturumu neden ikinci İlinden olarak adlandırılmaktadır?
- Kruşevo Cumhuriyeti'nin şlan edilmesini ASNOM'un çözümleriyle kıyasla ve bu evrakların vatandaş hakları konusunda nasıl mesaj verdiğini açıkla.

ДЕКЛАРАЦИЈА
на АСНОМ за основните права на граѓанинот
на демократска Македонија, 2 август 1944 г.

Сите граѓани на федерална македонска држава се еднакви и равноправни пред законите, не гледајќи (на) нивната народност, пол, раса и вероисповеданије.

На националните малцинства на Македонија се осигурават сите права на слободен национален живот. На секој граѓанин му е гарантирана сигурноста за личноста и имотот, загарантирано е правото на сопственост и часната иницијатива во стопанскиот живот. На секој граѓанин му е загарантирана слободата на вероисповеданието и слободата на савеста.

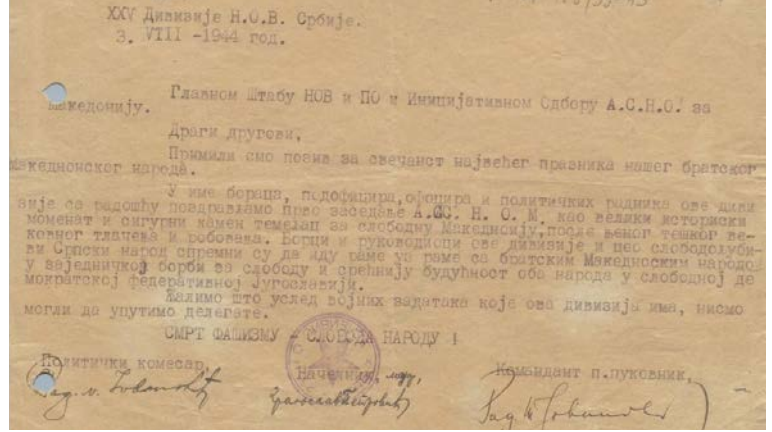
На сите граѓани им се гарантира слободата на говорот, печатот, собирањето, договорот и слободата на дружението. Изборното право на демократска Македонија го вршат избирачите со тајно гласување на основание на општото, еднаквото, непосредното и личното изборно право.

Правото да избираат и да бидат избирани во сите изборни тела во народната власт (го) имајат секој граѓанин и секоја граѓанка кој се наполниле 18 години, ако не се провинени за некоје престапение. Додека трае народно-ослободителната војна, по решение на АСНОМ, може да се отстапи от принципите на тајното и непосредното гласување.

На секој граѓанин му е загарантирано правото на жалба против решенијата на органите на власта по начин предвиден во законот. Секој граѓанин има право на молба и поплака кај сите државни власти. Народната власт се стара е да (ја) отстрани неписменоста и да ја подигне народната култура, како и да осигура бесплатна просвета.

Во манастирот „Св. Отец Прохор Пчински“ на ИЛИНДЕН, 2 август 1944 год(ина). За Антифашиското собрание на народното ослободување на Македонија.

претседател: Методи Андонов-Ченто

Neler öğrendiğimi test ediyorum

Sıradaki sorularda doğru olduğunu düşündüğün şıkkı çevrele:

1. ASNOM'un ilk oturumu ne zaman düzenlenmiştir?

- a. 2 Ağustos 1903 yılı
- b. 2 Ağustos 1944 yılı
- c. 13 Kasım 1945 yılı
- d. 8 Eylül 1991 yılı

2. ASNOM'un ilk başkanı kimdir?

- a. Panko Braşnarov
- b. Koço Ratsin
- c. Nikola Karev
- d. Metodiya Antonov – Çento

3. HKM kısaltmasının açılımı nedir?

4. ASNOM kısaltması hangi sözleri içerir?

5. Makedon diline kıyasla ASNOM'un ilk oturumunda alınan karar nedir?

ÇAĞDAŞ MAKEDONYA DEVLETİNİN GEÇMİŞİ

BAĞIMSIZLIK REFERANDUMU

Florent İlina'ya misafir oldu. Televizyonda belgesel izleyen Dimo dede de orada. İlina ve Florent aralarında konuşurken televizyon izleyen Dimo dede onlara sakince dedi ki:

– O zamanlar ne kadar gururluydum!

Florent ve İlina şaşkınca ona baktılar.

– Dede ne dedin? Neden gururluydun? – diye sordu İlina.

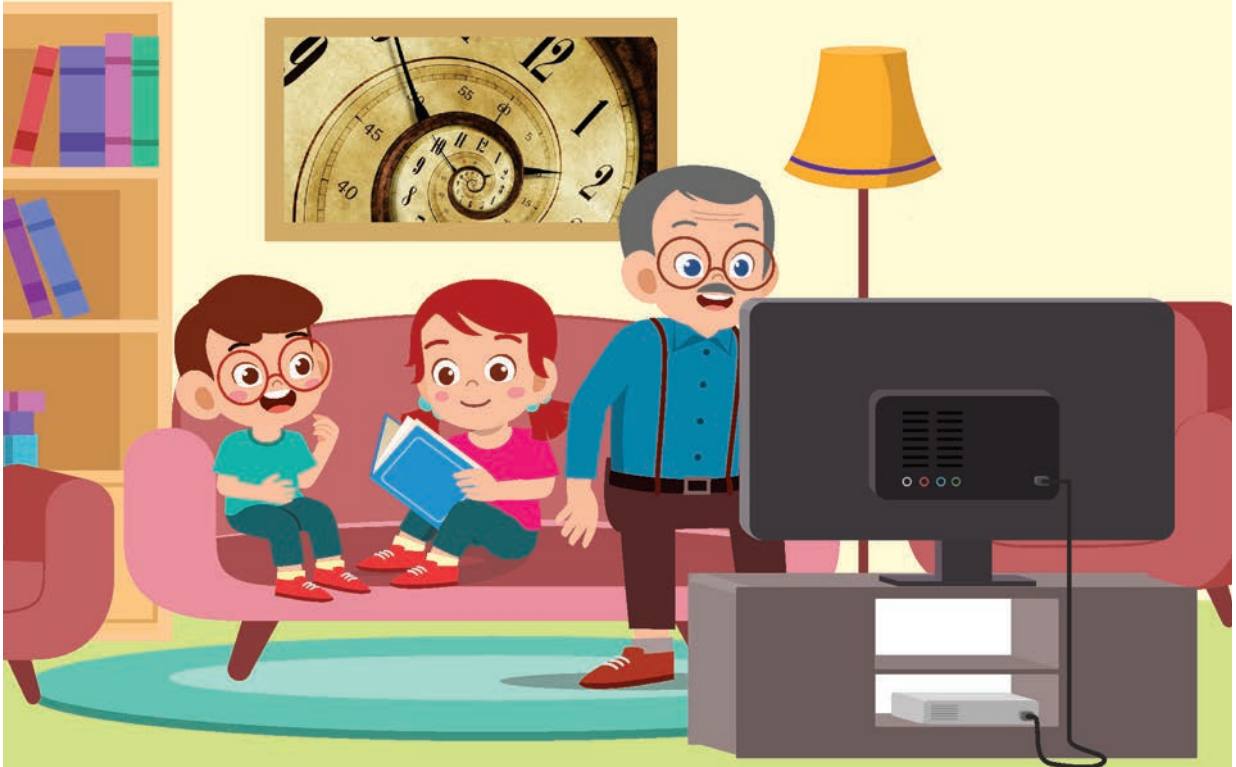
– Yanıma gelin-diye çağırdı Dimo dede. Belgeseli izleyin, isterseniz :

<https://www.youtube.com/watch?v=x-eriBVDDkcl> adresinden de izleyebilirsiniz.

Belgeselde ülkemizin bağımsızlığına giden yol ve düzenlenen referandumla bağımsızlığın nasıl oylandığı gösterilmektedir. O zaman çok gurur duydum çünkü ülkemiz bağımsız ve egemen bir devlet olmuştu.

– -Dede, biraz daha açıklar mısın, ülkemiz nasıl bağımsız oldu ve referandum nedir? – diye yalvardı Florent.

– Dimo dede anlatmaya başladı....

- İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra ülkemiz Balkan Yarımadası'nın diğer ülkeleriyle eşit bir şekilde Yugoslavya gibi büyük bir devletin parçasıymış. 8 Eylül 1991 yılında düzenlenen referandumda vatandaşlar bağımsız Makedonya Devletini ilan etmişlerdir. Bu yüzden 8 Eylül gününü Bağımsızlık Günü olarak kutlamaktayız.
- Referandum hükümetin millete herhangi önemli konuda sorduğu sorudur. Seçmene sormadan bu konu hakkında karar veremez.
- Bağımsız Makedonya'nın ilk Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov'dur.

- Bu çok ilginç – dedi İlina. Ülkemizin referandumu ve bağımsızlığı hakkında biraz daha fazla öğrenelim. Sanırım bu konuda bize büyüklerimiz, öğretmenlerimiz, müze çalışanları yardım edebilir yada internetten araştırma yapabiliriz.
- Sana katılıyorum – dedi Florent. Hadi başlayalım!

ARAŞTIR

- Bağımsız Makedonya Cumhuriyeti'nin kuruluşu hakkında daha büyüklerle röportaj gerçekleştir. Sonrasında cevapları herkesle paylaş.
- Çağdaş Makedonya Devletinin kurulmasında emeği geçen farklı etnik topluluklara ait üç kişi keşfet. Sonrasında, sunumunu diğer öğrencilere gerçekleştireceğin bir multimedya sunumu hazırla.
- Birinci cumhurbaşkanı Kiro Gligorov hakkında araştırma yap ve onun için bir multimedya sunumu hazırla.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Referandum hükümetin halka önemli bir karar için soru sormasıdır:

Evet

Hayır

2. Makedonya vatandaşları hangi tarihte bağımsız devlet kararını verdiler?

- 8 Eylül 1191 yılı
- 8 Eylül 1991 yılı
- 8 Ekim 1991 yılı
- 2 Ağustos 1903 yılı

3. Bağımsız Makedonya'nın ilk cumhurbaşkanı kimdir?

- Metodiya Andonov – Çento
- Kiro Gligorov
- Nikola Karev
- Boris Traykovski

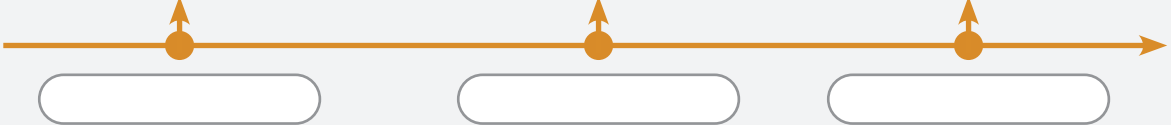
ÖDEV

Zaman çizelgesinde İlinden Ayaklanması, ASNOM'un ilk oturumu ve bağımsızlık referandumu yerlerini (tarihleri) belirleyin. Bunları olaylarla ilişkendiren kişi ve terimlerle tamamlayabilirsiniz.

1903

1944

1991

ÜSKÜP – BAŞKENT

İlinka'ya yurtdışından misafirler geldi. Aylın teyze ve annesi aralarında konuşurken, İlina Meral ve büyük kardeşi Onis'e Üsküp'ü gezdirerek önemli noktalarını göstermek istedi. Şehri gezmeleri için fazla zamana ihtiyaçları olduğu için İlina sadece daha önemli noktaları göstermeyi düşündü. Göremeyecekleri yerler için ise internette araştırma yapabilirlerdi. İlina, Meral ile Onis'e anlatmaya başladı...

Üsküp şehri varoluşu boyunca, tarihsel olaylara bağlı olarak farklı isimlerle adlandırılmıştır. Antik ismi Skupi'dir. Şehirle alakalı en eski tanıklar Üsküp'te çok eski zamanlarda yerleşim olduğunu belirtmektedirler. Nüfus sayısı devamlı değişmektedir. Üsküp'te Makedonlar, Arnavutlar, Türkler, Romenler, Ulahlar, Sırplar, Boşnyaklar v.b. etnik topluluklar yaşamaktadır. Üsküp'te bütün etnik topluluklar her zaman birlikte yaşamışlardır. İkinci Dünya Savaşına kadar sayıca kalabalık olan Yahudiler de vardır. Şimdi sayıları çok azdır.

BENİM ÜLKEM

Üsküp Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük şehridir. Vardar Nehri ve kollarının kıyılarına yayılmıştır. Üsküp Vadisi'ne uzanır ve etrafı Vodno, Karacitsa, Osoy, Jeden ve Üsküp Karadağı ile çevrilidir. Ülkenin Kuzey, Balkan Yarımadası'nın ise orta kesiminde yer almaktadır.

Üsküp şehri 10 belediyeden oluşmaktadır. Doğum gününü 13 Kasım'da kutlamaktadır. Geçmişte bir çok kez savaşlar, hastalıklar, sel ve depremlere maruz kaldı, fakat her seferinde kendini yenilemeye başardı.

ÖDEV

Arkadaşlarıyla birlikte 1963 yılında meydana gelen Üsküp depremini konu alan belgeseli ize <https://www.imdb.com/title/tt0326165/>, ondan sonra olay hakkında öğretmenle konuş.

- Büyük depremin sonuçları neler olmuştur?
- Üsküp şehri nasıl bir dayanışma şehri olmuştur?
- Dayanışma içinde olmak ne demektir? Kendi tecrübenden örnekler ver.

İlina, Meral ile Onis'e Üsküp'ü anlattıktan sonra onları şehir merkezine götürdü. Meral ile Onis burada Taş Köprüsü'nü, Üsküp Kalesi'ni ve Eski Üsküp Çarşısı'nı hayranlıkla seyrettiler. Şehir Parkı'nı gezdiler, hayvanat bahçesini ziyaret ettiler. İlina'nın anlattığı ilginç olayları ilgiyle dinlediler.

BİLİYOR MUSUNUZ Kİ:

- Üsküp bir çok önemli devlet kurumuna ev sahipliği yapmaktadır.
- Taş Köprüsü geçmişte Vardar Nehri'nin üzerine kurulmuştur. Şehrin en önemli noktalarından birini temsil etmektedir. Şehrin merkezinde bulunur ve Üsküp'ün eski ile yeni bölümlerini birbirine bağlar. Köprü günümüzde Üsküp'ün sembolü sayılmaktadır. Aynı zamanda Üsküp armasının en önemli unsurudur.
- Üsküp'te çok eski zamanlarda yerleşim yerlerine su götürmek için kullanılan bir su kemeri de geçmektedir.
- Balkanlar'da ilk hayvanat bahçesi Üsküp'te inşa edilmiştir.
- Üsküp Şehir Parkı'nın geçmişi 19. Yüzyıla kadar uzanıyor. O dönemden günümüze kadar gelişmekte ve şehri süsleyen bir park olarak bakımı yapılmaktadır. İçinde gezegendeki en eski ağaç türleri olan ginkgo ve sekoya ağaçları vardır.
- Matka Gölü ülkemizdeki en eski yapay göldür.
- Nobel ödüllü ve en tanınmış hayırseverlerden biri olan Rahibe Teresa Üsküp'te doğmuştur. Anısına bir anma merkezi de inşa edilmiştir.

Meral özellikle Rahibe Teresa ile ilgileniyor. Üsküp'te doğduğunu biliyordu, fakat hakkında daha fazlasını öğrenmek istiyordu. Böylece İlina ile Rahibe Teresa'yı araştırmaya ve hatıra olsun diye Üsküp'ün önemli noktaları ile alakalı bir fotoğraf albümü oluşturmaya karar verdiler.

ARAŞTIR

Bir fotoğraf albümü oluştur (kağıt veya elektronik formda olabilir), önemli yapıları ve kültürel noktalarıyla(Taş Köprü, Üsküp Kalesi, Eski Üsküp Çarşısı, Eski Demiryolu İstasyonu, Davut Paşa Hamamı, Soykırım Müzesi, Çağdaş Sanatlar Müzesi, tiyatrolar), kısa metinlerle Üsküp şehrinin tanıtımını yap. İmkanın varsa fotoğraf çek ve foto röportaj yap.

ÖDEV

Rahibe Teresa'nın anma evini ziyaret edin (şanal: <http://memorialhouseofmotherteresa.com> veya fiziksel olarak). Öğretmeninizin kuracağı farklı gruplarda Rahibe Teresa'nın hayatı ve onun hayırseverliği hakkında yazılar yazın. En önemli özelliklerini ve hayatının kısımlarından oluşan ortak bir afiş hazırlayın. Afiş her grubun ortak ürünü olmalıdır. Hazır olunca ebevynergizinin veya arkadaşlarınızın önünde sunum yapın.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

Sıradaki sorularda doğru olduğunu düşündüğün şıkları çevrele:

1. Geçmişte Üsküp şehri hangi isimle bilinirmiş?

- a. Skadar
- b. Skupi
- c. Snupi
- d. Srem

2. Eski Demiryolu İstasyonu neye şahitlik etmiştir?

- a. Üsküp şehrinin konumuna
- b. 1962 yılı seline
- c. Büyük 1963 yılı depremine
- d. Trenlerin dizilişine

3. Üsküp'ün hangi bölümünde eski zanaatlara rastlayabiliriz?

- a. Çağdaş Sanatlar Müzesi
- b. Eski Üsküp Çarşısı
- c. Davut paşa Hamamı
- d. Üsküp Kalesi

4. 1963 yılında meydana gelen büyük depremden sonra Üsküp'e nasıl denilmiştir?

- a. Dayanışma şehri
- b. İnsanlık çiçeği
- c. Güzellik simgesi
- d. Aydınlıklar şehri

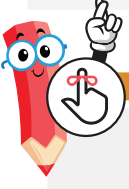
5. Rahibe Teresa'da hangi niteliği tanıdın?

- a. Neşe
- b. Doğruluk
- c. İnsanlık
- d. Güvenливоста

6. Üsküp şehri doğum gününü hangi tarihte kutlar?

- a. 15 Mart
- b. 13 Ağustos
- c. 13 Ekim
- d. 13 Kasım

DEVLET KURUMLARI

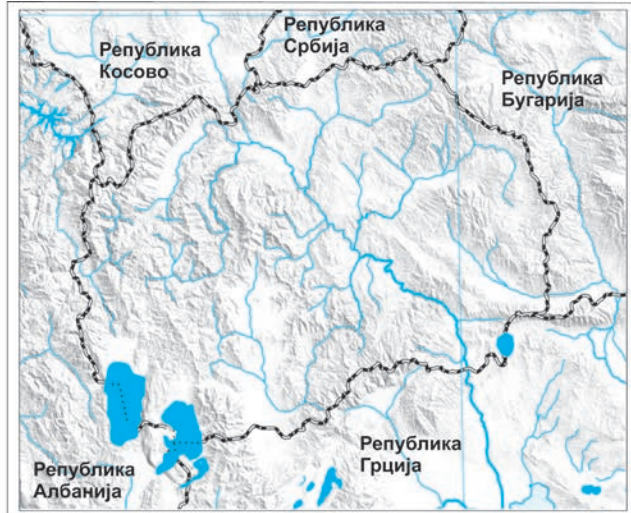
Biliyor musunuz ki:

- Toplum, bir arada yaşayan ve ortak kurallara saygı duyan bir grup insandır.
- Devlet sınırları olan bir bölgedir, nüfusu ve farklı alanları yöneten otoritesi vardır.

ÖĞREN

- Devletimizin hangi devletlerle sınırları vardır? Onlardan birine hiç gittin mi?
- Bir devlette bulunduğumuzda nasıl davranmalıyız?
- Devlette nasıl davranılması gerektiğine dair kurallar nerede yazar?
- Kuralları kim koyar?
- Kuralların olmadığı ve isteyen herkesin her istediğini yaptığı bir devlet hayal et. Kendini güvenli hisseder misin?

Devlet kanunları belirli bir bölgede davranış kurallarının uygulanmasına hizmet eder. Örneğin, ilkökul kanunu eğitim almanı garanti eder, Çevreyi koruma kanunu onunla nasıl davranman gerektiği kurallarını belirler, Sağlık hizmetleri kanunu tedavi olmanı garanti eder. Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde kanunları mecliste milletvekilleri oylar. Fakat onlar en önemli kanun olana anayasaya uymak zorundadırlar. Anayasada herkesin ne tür haklarının olduğu ve onu yönetenlerin ne tür sorumluluklarının olduğu yazmaktadır. Böylece, vatandaşlar mecliste onları temsil edecek milletvekillerini seçerler. Bu sizin sınıfınızda sınıf yönetimi ve sınıf yönetimine temsilciler seçmenizle aynıdır. Bu temsilcileri sizler okuldaki haklarınıza saygı duyulmasını sağlamaları için ve düşüncelerinizi öğrenci parlamentosuna, okul müdürüne veya belediye başkanına aktarmaları için seçersiniz.

BİLİYOR MUSUNUZ Kİ:

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasasında 18 yaşını doldurmuş her vatandaşın oy verme ve seçme hakkının olduğu yazmaktadır.

ARAŞTIR

Büyüklerine seçimlerde nasıl oy kullanıldığını sor.

ETKİNLİK

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Meclisini kurumun web sayfası üzerinden sanal olarak ziyaret et (<https://www.sobranie.mk/virtuelni-turi-niz-sobranieto.nspk>) ve tecrübeni arkadaşınla paylaş. Milletvekilleri ve onların görevleri hakkında konuşun. Birlikte bir kaç cümle kurun ve onları arkadaşlarınızın önünde sunun.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Meclisi'ne düzenlenen sanal ziyaretten sonra İlina Ve Arber aralarında konuşuyorlar. – Mecliste anayasa ve kanunlar getiriliyorsa, o zaman onların uygulanmasını kim sağlar? Örneğin, devletteki tüm okulların sorumlusu kimdir? Tüm hastanelerin sorumlusu kimdir? – sesli düşünüyordu İlina. – Evet, haklısın! – doğruladı Arber.

-Ben de buna anlam veremiyorum. Annem devamlı hükümet, bakanlar gibi şeylerden bahsediyor. Öğretmene mi sorsak?

Öğretmen onlara kanunları bakanlıkların uyguladığını, onları ise bakanların yönettiğini anlattı. Bütün bakanlar Kuzey Makedonya Cumhuriyeti hükümetini oluşturmaktadırlar.

- Ben cumhurbaşkanının kanunlar için en önemli kişi olduğunu düşünüyordum. Ebeveynlerimin cumhurbaşkanlığı için oy kullandıklarını biliyorum. Seçim yerine annemle ben de gitmişim – dedi Arber. – Haklısın Arber! – dedi öğretmeni. .
- Cumhurbaşkanını halk seçer, o devletin başıdır ve silahlı kuvvetlerin de baş komutanıdır. Kanunlara bağlıdır ve meclisin getirdiği kanunları onaylar.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Kuzey Makedonya Cumhuriyeti cumhurbaşkanlığına aday olacak kişi hangi şartları yerine getirmelidir?

Neler öğrendiğimi kontrol ediyorum

1. 18 yaşını doldurmuş her vatandaş cumhurbaşkanlığına aday olabilir.

Evet Hayır

2. Devletimizde anayasa ve kanunları kim getirir?

- Kuzey Makedonya Cumhuriyeti hükümeti
- Kuzey Makedonya Cumhuriyeti meclisi
- Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı
- Kuzey makedonya Cumhuriyeti Eğitim bakanlığı

3. Seçimlerde oy kullanman için kaç yaşında olmalısın?

a. 14 b. 15 c. 16 d. 18

DEVLET SEMBÖLLERİ

Katar'da düzenlenecek olan Dünya Kupası kapsamında oynanan grup maçlarında Makedonya milli futbol takımı Almanya'yı 2:1'lik skorla yendi. Maçtan önce iki devletin milli marşları çaldı. Tüm futbolcu ve taraftarlar kıpırdamadan duruyordu. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti milli marşı çalarken Makedonya milli oyuncuları ve taraftarlar bir ağızdan eşlik ediyordu. Taraftarların hangi ülkeden geldikleri bayraklarından belli oluyordu. www.youtube.com/watch?v=2qHp1bKZKy8

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Devlet milli marşı çalarken insanlar neden kıpırdamadan durur?
- Makedonya bayrağı nasıl görünür?
- Devletlerin genellikle ne semböleri vardır?
- Makedonya bayrağı hangi bayramlarda göndere çekilir ve her gün asılı olarak nerede görebiliriz?
- Makedonya devletinin arması nasıl görünür?
- Makedonya milli marşı hangi durumlarda çalınır?

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin devlet semböleri arması, milli marşı ve bayrağıdır.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti arması

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti bayrağı

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti milli marşı

Денес над Македонија

Денес над Македонија се раѓа,
ново сонце на слободата!
Македонците се борат
за своите правдини!
Македонците се борат
за своите правдини!
Одново сега знамето се вее
на Крушевската република!
Гоце Делчев, Питу Гули,
Даме Груев, Сандански!
Гоце Делчев, Питу Гули,
Даме Груев, Сандански!
Горите македонски шумно пеат,
нови песни, нови весници!
Македонија слободна,
слободно живее!
Македонија слободна,
слободно живее!

ARAŞTIR

Komşu ülkelerimizin devlet semböleri nasıl görünür?

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Makedonya bayrağı nasıl görünür, açıkla.

2. Makedonya armasında bulunan üç unsur say

3. Makedonya milli marşının sembolizmi nedir?

DEVLETİN ÇOK KÜLTÜRLÜ VE ÇOK ETNİKLİ YAPISI

Etnik grup, bir millete ait üyelerin bir devlette veya fazla devletlerde yaşadığı insan topluluğudur. Dünya üzerinde sadece bir etnik grubun yaşadığı hiçbir ülke yoktur. Etnik grupların farklı özellikleri vardır. Bunlar onların kültürünü yansıtır: dil, din, adet, davranış kuralları, sanat v.b. Örneğin, bizim devletimizde farklı kültürlere ve etnik gruplara ait vatandaşlar yaşamaktadır: Makedonlar, Arnavutlar, Türkler, Romenler, Sırlar, Boşnyaklar, Ulahlar v.b. Bu örnekte olduğu gibi farklı kültürlerin bir arada yaşadığı devletlere çok kültürlü devletler denilmektedir. Burada yaşayan insanlar aynı kurumları paylaşır: okullar, anayurtlar, hastaneler ve ortak amaçlar için işbirliği yaparlar.

ETKİNLİK

- Aşağıdaki tablonun ilk sütununda devletimizde farklı etnik toplulukların kutladığı bayramlar verilmiştir.
 1. Bu takvim yılında tatil günleri programı yardımıyla tablonun ikinci sütununu doldur. Adı geçen bayramların ne zaman kutlandığını yaz. Dikkatli ol, çalışılmayan günler programını sadece ikinci sütun için kullanacaksın.
 2. Sonrasında işaretini kullanarak verilen örnekte gibi boşlukları doldur. Herhangi bayramın kutlandığını düşündüğün alanlara işaret koy. Arkadaşlarından ve öğretmeninden yardım alabilirsin. Başka yazan sütunda eğer ki bildiğin başka etnik topluluk varsa ve hangi bayramı kutladıklarını biliyorsan onları yaz.

BAYRAM	Ne zaman Kutlanır?	Makedonlar	Arnavutlar	Türkler	Romenler	Ulahlar	Sırlar	Boşnyaklar	Diğer
Noel		✓	✓		✓	✓	✓		Karadağlılar
Ramazan bayramı									
Paskalya									
Aziz Kiril ve Methodiy									
Arnavut alfabe günü									
Türkçe eğitim günü									
Ulahların ulusal günü									
Romenlerin uluslararası günü									
Boşnyakların uluslararası günü									
Aziz Sava – Sırp topluluğunun ulusal günü									

Tabelayı doldururken bazı dini bayramların bütün etnik topluluklar için çalışmama günü olduğunun farkına vardın. Bu onların ailelerinin bu bayramı kutladığı anlamına gelmez. Devletimizde yaşayan etnik topluluklar kendi milletlerine ait olan bayramları kutladıkları gibi dinlerine bağlı olan bayramları da kutlarlar. Bir millete ait topluluk üyelerinin hepsi aynı dinin mensubu değildirler. Örneğin, Makedon milletinin çoğu ortodoks hristiyan, bazıları ise katolik, protestan veya müslümandır. Dini inancı olmayan kişiler de vardır. Arnavut milletinin çoğu müslümanken, ortodoks hristiyan ve katolik olan Arnavutlar da vardır.

Üsküp şehrini araştırdığın bölümü hatırla. Eski Üsküp Çarşısı'nın örnek oluşturduğu ve bütün insanların beraber yaşadığı, işbirliği yaptıkları ve birbirine saygı duyduklarını farkettiler. Orada farklı yemek türleri tadılabilir, geleneksel elbiseler bulunabilir, gösteriler izlenebilir, müzeler ziyaret edilebilir ve devletimizde yaşayan etnik toplulukların konuştukları bütün dilleri duyabilirsiniz. Kültürün genel unsurları şunlardır: dil, adetler, gelenekler, yemek, folklor v.b. Zamanla birlikte ve ortak yaşam sayesinde, Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde etnik toplulukların farklı kültürleri birbirine etki etmiştir. Etnik toplulukların çok benzer yanlarının fakat farklı özelliklerinin de olduğunu farkettiler. İnsanların birbirini tanıması onların arkadaşlık, işbirliği yapmalarını ve karşılıklı saygı duymalarını sağlar.

Devletimizde yaşayan diğer etnik toplulukların konuştukları dilde herhangi bir söz biliyor musun? Sıradaki etkinlikte kontrol et.

ETKİNLİK

- Aşağıdaki tabloda birinci sütunda devletimizde yaşayan etnik toplulukların kullandıkları ve teşekkürler anlamını taşıyan sözleri yaz:
благодарам, хвала, faleminderit, nais, hvala, teşekkürler, haristo.
- Sonrasında Google Translate ile araştır ve dili bilen kimseye sorup **arkadaş, seni seviyorum, özür dilerim, arkadaşlık** kelimeleri verilen dillerde nasıl telafuz edilir yaz.
- Diğer sütuna, eğer biliyorsanız, bu kelimeleri İngilizce'den başka bir dilde yazabilirsiniz.

MAKEDONCA	ARNAVUTÇA	TÜRKÇE	ROMENCE	SIRPÇA	ULAHÇA	BOŞNYAKÇA	DİĞER
Teşekkür ederim							
Arkadaş							
Seni seviyorum							
Özür dilerim							
Arkadaşlık							

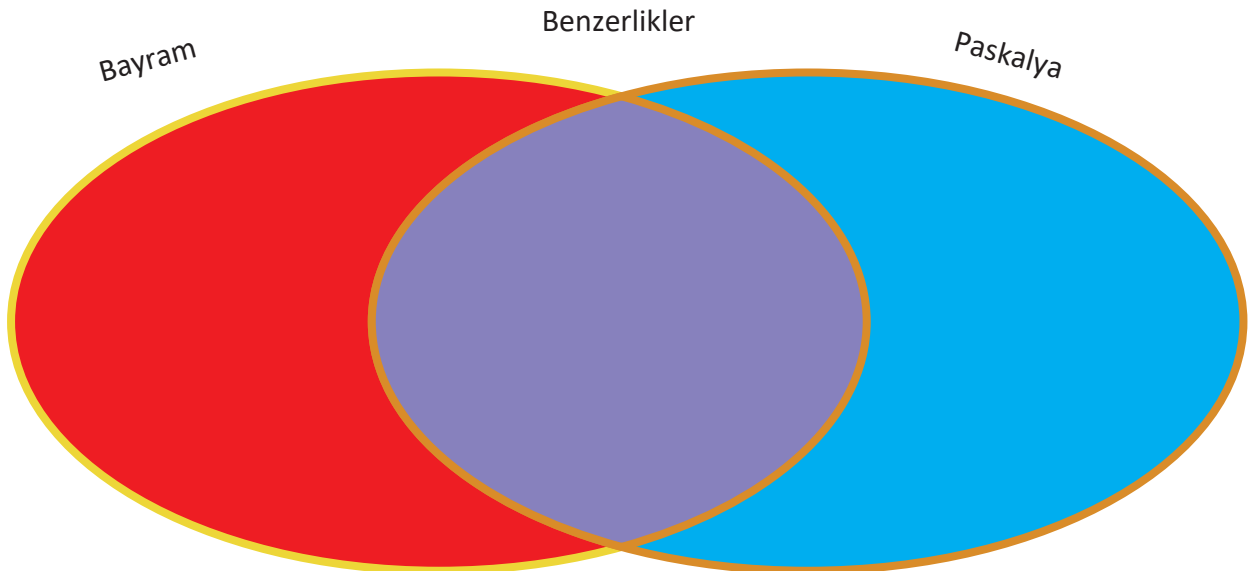
DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Ülkemizde en çok temsil edilen dinler hangileridir?
- Dini yapıları arasındaki farklar nelerdir?

ARAŞTIR

Bayram, Paskalya veya Hıdırellez arasındaki kutlama benzerliklerini ve farklılıklarını kıyasla. Araştırmanın sonucunu kısaca Ven şemasına yaz.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Ne farkediyorsun?
- Aralarındaki iletişim bakımından kültürler birbirini nasıl etkilemişlerdir?

BİLİYOR MUSUNUZ Kİ:

Bütün kültürlerde ve etnik topluluklarda dindar olmayan insanlar vardır. İnsanların hiç bir dine mensup olmama hakları vardır.

ETKİNLİK

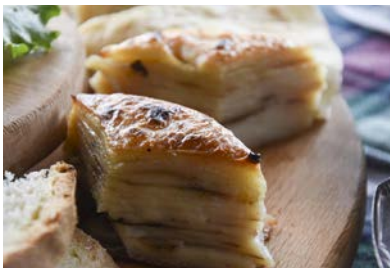
Aşağıdaki resimlere bak ve arkadaşların ve öğretmeninle birlikte onlarda ne gösterilmiştir anlat.

Sonrasında:

1. Kendini ve kültürünü ifade edebileceğin resimleri seç.
2. Diğer kültürleri ifade edebileceğin resimleri seç.
3. Devletini tanıtabilecek albüm oluşturabileceğin resimleri seç.

*Her üç ödev için verilenlerden farklı, kendi seçimine göre başka fotoğraflar da ekleyebilirsin.

BELİRT

- Bu etkinlikle nasıl bir sonuca vardın?

“Bizim Mahalle” çocuk dizisinden bir bölüm izle, ondan sonra farklı etnik topluluklara ait çocukların arkadaşlık etmesinin avantajları nelerdir, açıkla.

ETKİNLİK

Kağıtlara devletimizdeki bütün etnik toplulukların adlarını yazın. Kağıtların sayısı sınıfınızdaki öğrenci sayısı ile uyumlu olmalıdır, öyle ki daha kalabalık sınıflarda bütün etnik topluluklar daha fazla kağıtlara yazılabilir. Kağıtları bir kutuya koyun ve onları çekin. Aynı etnik topluluğu çekenlerle grup oluşturun. Her grup onlara düşen etnik toplulukların geleneksel yemeklerini, halk müziklerini, halk oyunları ve geleneksel halk giysilerini araştırın. Bununla alakalı multimedya sunumu yapmak için resimlerle birlikte kısa metinler de yazın. Ondan sonra öğretmen bütün bunları bir araya getirerek diğer öğrenciler ve misafirler karşısında sunulacak bir sunum hazırlasın. Tüm etnik topluluklarda geleneksel yemekler, halk müziği, halk oyunları ve halk elbiselerinin benzer yanları hakkında konuşunuz. Etkinliğe ebeveynlerinizi de ekleyebileceğiniz tezgahlardan oluşan bir okul pazarı da kurabilirsiniz. Tezgahlarda sergilenecek ürünleri satarsanız, herhangi bir yardım kampanyası da yapıp bir arkadaşınıza yardımcı olabilirsiniz.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Devletimizde yaşayan etnik toplulukları ve konuştukları dilleri say.

2. Makedonların, Arnavutların ve Türklerin eğitimleriyle alakalı hangi bayramlar kutlanır?

3. Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde Ulahlar, Romenler, Boşnyaklar ve Sırp lar hangi bayramları kutlarlar?

4. Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde en çok temsil edilen dinlerin bayramlarını yaz.

ÜLKENİN VATANDAŞ YAPISI

SİVİL ÖRGÜT VE GÖNÜLLÜLÜK

Bizim okulumuzda Yeton, Ramiz, Saniya, Mariya, Tamara ve Robert okumaktadır. Onlar arkadaşlırlar. Her zaman birlikte dolaşıp parka gider, paten veya kayak kullanır yada sadece sohbet ederler. Onlar arkadaş olmasına ne dilleri, ne farklı dinleri ne de farklı gelenekleri engel değildir. Onlar karşılıklı saygı duyar, birbirinden çok şey öğrenirler.

Kimi zaman parkta çöpleri toplama etkinliği düzenler, bir süre önce de parktaki kuşlar için beslenme yerleri yapımı ve yerleştirilmesi organizasyonu da yaptılar. O etkinlikte kendilerine "Etkin ol" sivil örgütü yardımcı oldu. O sağlıklı yaşam ortamının kaygısını çeken vatandaşlar tarafından kurulmuş bir örgüttür. Onlar sivil örgütte gönüllü olarak organize olup belediyenin sorunlarını çözmeye, özellikle çevre, sağlık ve eğitime hizmet etmeyi kendilerine görev edinmişlerdir.

Yeton, Ramiz, Saniya, Mariya, Tamara ve Robert belediyeye daha fazla yardımcı olmak istedikleri için Kızılhaç ve Kızılayda gönüllü olarak çalışmaya karar verdiler. Burada yemek ve giysi ihtiyacı olan vatandaşlara diğer vatandaşlar tarafından yardım olarak verilmiş giysi ve yemek konusunda yardımcı oluyorlar. Bunu gönüllü olarak yapmaktadırlar.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Sözkonusu arkadaşlar arkadaşlıklarını kurmayı nasıl başarıyorlar?
- Neden hiçbir engel olmadan arkadaşlık yapabiliyorlar?
- Hepsinin eşit dercede eğitim, sağlık hizmeti, güvenlik ve temiz çevre hakları var mıdır? Bu hakları onlara kim garanti etmektedir?
- Sivil örgütler neden kurulur?
- Gönüllülük ne demektir?

BİLİYOR MUSUNUZ Kİ:

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti etnik kimliklerine bakılmaksızın orada yaşayan tüm vatandaşların ortak devletidir. Devletin rolü eğitim haklarını, sağlık hizmetini, güvenliği ve temiz çevreyi bütün vatandaşlarına sağlamaktır. Bütün insanlar eşittir ve aynı haklara ile özgürlüğe sahiptir.

Vatandaşlar yaşama koşullarını farklı ve faydalı etkinliklere katılmakla ve arkadaşlıklar kurmakla daha iyi bir hale getirebilir. Fakat, bunu yapabilmesi için kendisine ve diğerlerine karşı sorumlu biri olmalı ve kurallara uymalıdır.

ETKİN OL

Yeton, Ramiz, Saniya, mariya, Tamara ve Robert'in okudukları okulun yemekhanesinde uzun zamandan beri sağlıksız yemek dağıtılmaktadır. "Etkin ol" sivil örgütü de bu olayı yakından takip ediyor. Örgüt meyve, sebze, sütlü ve yoğurtlu tahıllar ve gazlı olmayan şekerli içeceklerden oluşan sağlıklı yemekleri öğrencilere dağıtma kararı aldı. Bu şekilde çocukların sağlıklı beslenmesini sağlamayı ve onlarda sağlıklı beslenmeyi alışkanlık haline getirmeyi hedefliyorlar.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Örgütün okulda sağlıklı beslenme etkinliği nasıl bir plandan oluşmalıdır?
- Etkinliği kim düzenleyecek?
- Etkinliğin kampanyası nasıl yapılacak?
- Etkinliğin maddiyatı nasıl karşılanacaktır?
- Etkinliğin sona ermesiyle ne tür kazanımlar olacaktır?

ETKİNLİK

Okuduğun okulda bir sorun tespit edin. İki gruba ayrılın. Her grup tespit ettiğiniz sorunu çözmeye çalışan sivil toplum örgütleri gibi davranın. Etkin olma planı hazırlayın (okulda koşulları sağlamak, kampanya yürütmek, yatırımcı bulmak). Sonunda planınızın sunumunu yapın ve bu tür örgütlerin kazanımları hakkında tartışın.

Neler öğrendiğimi test ediyorum

1. Sivil toplum kuruluşlarının amacı nedir?

2. Her vatandaş gönüllü olarak çalışabilir:

Evet Hayır

3. Gönüllü olarak çalışmakla kime yardım edilir:

- Vatandaşlara
- Belediyeye
- Yardıma muhtaç insnlara
- Hepsine

AKTİF KATILIM, İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ, SEÇME HAKKI, EŞİTLİK

Verilen durumları oku ve düşün. Bu durumlarda sen nasıl davranırdın?

1)Sara ve Dmayanın okudukları okulda uygun rampa bulunmamaktadır.Onlar tekerlekli sandalyelerle hareket ediyorlar. Aynı şekilde, okul yolunda bir çok engel, merdiven ve eşik bulunmaktadır. Arkadaşları Besa, Sara ve Damyan'ın sınıfa varmaları için bir çok zorlukla karşılaştıklarını farkettiler.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Sara ve Damyan'a hangi haklar sağlanmamıştır?
- Sorunun çözülmesi konusunda besa, Sara ve damyan'a nasıl yardımcı olabilir?
- Sorunun çözülmesinde ve girişimin yapılmasında hangi adımlar atılmalıdır?

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin her vatandaşının sağlık, güvenlik, eğitim, sağlıklı çevre gibi konularda aktif olarak rol alması hakkı vardır. Bu demektir ki, okul, hayat veya iş konusunda öğrenci olarak senin de sorunların çözümünde aktif olarak katılma hakkın vardır.

2) Boyan, sadece saçlarını kesmediği için kendisine haksız bir şekilde bir yazan öğretmenini müdüre şikayet etmeye korkuyor .

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Boyan'a hangi hak verilmemiştir?
- Sen onun yerinde olsan nasıl davranırdın?
- Boyan bu durumda ne yapmalıdır?

Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde her vatandaşın ifade özgürlüğü hakkı vardır. Demek oluyor ki, öğrenci olarak senin de ifade özgürlüğü hakkın vardır.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- Yovana'nın hangi hakkı sağlanamamıştır?
- Sen onun yerinde olsan ne yapardın?
- Yova bu durumda ne yapmalıdır?

3) Yovana çok başarılı bir öğrencidir. Fotoğraf çekmeyi çok sever. Okulda fotoğraf kursuna kaydolmak istedi. Öğretmeni ona çok iyi bir öğrenci olduğu için matematik kursuna kaydolmasının daha iyi olacağını söyledi. Ayrıca okulda profesyonel fotoğraf makinesi ve fotoğraf çekmek için gerekli malzemeler yoktu.

Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde her vatandaşın seçme hakkı vardır. O demektir ki, seçimiyle kimseye zarar vermediği sürece, o hakkını kullanabilir. Öğrenci olarak kimseye zarar vermediğin sürece senin de serbest seçme hakkın vardır.

4) Kız olduğu için İlmiye'yi çok iyi oynamasına rağmen hokey kulübüne almıyorlar. O sınıf yöneticisine şikayetçi oldu, fakat o takımın erkek takımı olduğunu ve onu alamayacağını söyledi.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

- İlmiye'nin hangi hakkı elinden alınmıştır?
- İlmiye'nin yerinde olsan nasıl davranırdın?
- İlmiye bu durumda ne yapmalıdır?

Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde tüm vatandaşların eşit hakları vardır. Demek oluyor ki, senin de diğer öğrenciler gibi aynı hakların vardır. Sen diğer öğrencilerle eşitsin.

DÜŞÜN VE CEVAPLA

Veilen durumlarda saygısızlık, ifade özgürlüğünün engellenmesi, seçim hakkı ve eşitlik hakkı gösterilmiştir.

- Bu gibi durumlarla karşılaştığın öğrenci olarak sen ne yaparsın, düşün.
- Okulunun başbaşa kaldığı sorunlarla başa çıkması için ne yapmalısın?
- Bu gibi sorunların çözülmesi için vatandaşlar ne yapabilir?

Sonuç

Her zaman bir karar vermek durumunda olduğumuzda, o kararın bize ve çevremize nasıl etki edeceğini düşünmek zorundayız. O yüzden, arkadaşlarımıza zarar vermeyecek, aksine sınıfın ve okulun gelişmesine yardımcı olacak kararlar alma sorumluluğumuz vardır.

